

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา
ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา
ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE MULTICULTURAL COMMUNITIES SCHOOL ADMINISTRATION
IN KOH MUENG PRANAKHON SI AYUTTHAYA**

**By
Mrs. Kwansuda Wongyaem**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Doctor of Philosophy Program in Educational Administration
Department of Educational Administration
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2016
Copyright of Graduate School, Silpakorn University**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการ
การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา” เสนอโดย
นางขวัญสุดา วงษ์แหยม เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารทศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมศักดิ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ดร.บูรพาทิศ พลอยสุวรรณ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

...../...../.....

56252901: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการศึกษา / ชุมชนพหุวัฒนธรรม

ขวัญสุดา วงษ์แหยม: การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว และ ผศ.ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์. 190 หน้า.

การวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา การดำเนินการวิจัย คือ การวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ 2) ผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา 4) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 17 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการการศึกษา ดังนี้ 1) สร้างความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 2) รักษาแบบแผนวัฒนธรรม ทางวัฒนธรรม 3) เป็นองค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) มีบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม 5) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม 6) ครุมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรม 7) มีแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม 8) มุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ 9) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

56252901: MAJOR: EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORDS: SCHOOL ADMINISTRATION / MULTICULTURAL COMMUNITIES

KWANSUDA WONGYAEM: THE MULTICULTURAL COMMUNITIES SCHOOL ADMINISTRATION IN KOH MUENG PRANAKHON SI AYUTTHAYA. THESIS ADVISORS: ASST.PROF.VORAKARN SUKSODKEW, Ph.D., AND ASST.PROF.PRASERT INTARAK, Ed.D., 190 pp.

This research design was Ethnographic Delphi Future Research: EDFR. The research objectives was to Know the multicultural communities school administration in Koh Mueng Pranakhon Si Ayutthaya. The research was comprised of a procedures to analyze the multicultural communities school administration in Koh Mung Pranakhon Si Ayutthaya. The instruments used for data collection were semi-structured interview and an opinionnaire. The 17 experts were academicians, ministry of Education administrators, School administrators, and stakeholder including religious leaders, community leaders, committee on basic education, as well as parent. The statistics used for data analysis were median, made, interquartile range, and content analysis.

The findings of this research were as follow:

The multicultural communities school administration in Koh Mueng Pranakhon Si Ayutthaya consisted of a components namely; 1) The awareness of cultural identities, 2) The maintenance of cultural customs, 3) The learning organizations, 4) The multicultural atmosphere, 5) The cultural leadership, 6) Teachers characteristics in multicultural, 7) Multicultural learning resources, 8) Participative management, and 9) Multicultural learning processes.

Department of Educational Administration

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2016

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว ประธานกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพดล เจนอักษร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์ กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วัฒนอมสัคดิ์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.บูรพาพิศ พลอยสุวรรณ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณในความกรุณาไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ พร้อมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ในภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ ประสาทความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ แนวคิด แนวทางในการ ศึกษาวิจัย ตลอดจนให้ความอนุเคราะห์การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่สุคนธา นิละปะกะ คุณพ่อสำเนียง นิละปะกะ นายชนินทร์ วงษ์แหยม บุตร และธิดา ที่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอด ระยะเวลาของการศึกษาและการดำเนินการวิจัย

ประโยชน์ และคุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมนุชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีคุณูปการต่อผู้วิจัยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจ อันมีค่ายิ่งตลอดมา

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อภาษาไทย	ง
	บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
	กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
	สารบัญตาราง	ญ
บทที่		
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
	ปัญหาของการวิจัย.....	7
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
	ข้อคำถามการวิจัย.....	10
	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
	ข้อตกลงเบื้องต้น.....	13
	นิยามศัพท์เฉพาะ	14
2	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
	ชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.....	15
	ชุมชนพหุวัฒนธรรม	15
	สภาพทั่วไปของชุมชนอยุธยาและประชากร	16
	การรับวัฒนธรรมของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	17
	ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอยุธยาของในช่วงก่อน พุทธศตวรรษที่ 22	18
	ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอยุธยาหลัง พุทธศตวรรษที่ 22	20
	เขตชุมชนในบริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.....	21
	วิถีชีวิตของชาวต่างชาติในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.....	22
	กลุ่มชาวต่างชาติในเกาะพระนครศรีอยุธยา.....	23
	สภาพวัฒนธรรมในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	25
	บริบทของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา.....	30
	การตั้งถิ่นฐาน.....	31
	การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา.....	32
	แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารจัดการการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33

บทที่		หน้า
	ปรัชญา แนวคิด และแนวปฏิบัติของรัฐ เกี่ยวกับสิทธิของเด็ก ที่จะได้รับการศึกษา.....	43
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรม.....	48
	แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา.....	50
	ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา.....	53
	เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา.....	56
	มิติ รูปแบบ และการบริหารจัดการของพหุวัฒนธรรมศึกษา.....	58
	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม.....	67
	ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม.....	73
	การวิจัยเชิงอนาคต.....	81
	ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาอนาคต.....	81
	เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR.....	86
	ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR.....	87
3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	89
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	89
	ระเบียบวิธีวิจัย.....	93
	แผนแบบการวิจัย.....	93
	ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล.....	94
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	95
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	95
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ.....	95
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	97
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	99
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
	การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา EDFR รอบที่ 1.....	100

บทที่		หน้า
	การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา EDFR รอบที่ 2	105
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	139
	สรุปผลการวิจัย	139
	อภิปรายผลการวิจัย	143
	ข้อเสนอแนะการวิจัย	154
	รายการอ้างอิง	157
	ภาคผนวก	169
	ภาคผนวก ก ตัวอย่างหนังสือขอสัมภาษณ์งานวิจัยและรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	170
	ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	175
	ประวัติผู้วิจัย	190

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....	105
2	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม.....	109
3	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย.....	112
4	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม.....	116
5	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม.....	119
6	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม.....	122
7	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม.....	125
8	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	127
9	ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม.....	130

บทที่ 1

บทนำ

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge based society) และเศรษฐกิจองค์ความรู้ (Knowledge based economy) ซึ่งส่งผลทำให้การบริหารจัดการศึกษาไทย ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขัน และความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการซึ่งต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องสนใจใฝ่รู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อที่จะทำให้การบริหารจัดการขององค์กรอยู่รอดบังเกิดผลดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมุ่งสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ²

การบริหารจัดการสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2550³ มาตรา 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้” และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

¹ธีระ รุณเจริญ, ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด, 2550), 98.

²กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2549), 1.

³สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/doc/law/Constitution2550.pdf>

และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ตามมาตรา 39 โดยกำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยยึดหลักการการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและมีอิสระในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาที่จะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

การบริหารโรงเรียนในปัจจุบัน จึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความแตกต่างและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ใฝ่รู้และพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางการศึกษา ผลลัพธ์ที่จะเกิดกับนักเรียน ด้านความรู้ ความสามารถ คุณภาพ จริยธรรม และมีความสามารถด้านสมรรถนะในการแข่งขันระดับนานาชาติต่อไปในอนาคต⁴

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนให้เกิด ความสมดุล ทั้งด้านจิตใจ อารมณ์และสังคม ทั้งในระดับความคิด ค่านิยม พฤติกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย ดังระบุในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม โดยมีโรงเรียนเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาและเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเกิดขึ้นกับความต้องการ ของสังคม รับผิดชอบต่อสังคมและบริการสังคมชุมชนสังคม พหุวัฒนธรรมเป็นความหลากหลายของวิถีชีวิตที่มี ความเป็นอยู่แตกต่างกันตาม ความเชื่อ จารีตประเพณี โดยรวมเรียกว่า “วัฒนธรรม” ชุมชนประกอบไปด้วย กลุ่มบุคคลที่รวมตัวอาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน โดยมีผู้นำชุมชน ครอบครัวยุคใหม่เป็นรากฐานสำคัญของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่ครูได้เตรียมผู้เรียนที่มีความ แตกต่างทางวัฒนธรรม ให้อยู่ด้วยความเข้าใจ ร่วมมือ ร่วมใจ และมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงของการ พึ่งพาอาศัยกัน และ

⁴กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546), 6.

แบงค์⁵ ได้กล่าวถึงแนวทาง การปฏิรูปการศึกษาโดยนำแนวคิดพหุวัฒนธรรมมาใช้ คือ 1. การจัด การเรียนการสอนควบคู่กับวิถีชีวิต ที่เด็กเรียนรู้ 2. ให้สิทธิความเสมอภาคกับทุกคน 3. ส่งเสริมให้ ยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรม ตนเองและผู้อื่น 4. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ลดการแข่งขัน 5. ใช้หลักสูตรที่เรียนรู้เกี่ยวกับทุกกลุ่มชน 6. ตอบสนองความสนใจ ความต้องการ ของเด็กทุกคน 7. ตระหนักตลอดเวลาว่าการจัดการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทุกกลุ่มชน

สำหรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาใน พหุวัฒนธรรมไว้ในหลายมาตรา ดังนี้ มาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและ ของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่อง และ มาตรา 10 ระบุว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและ โอกาส เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมี คุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและ โอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่ แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่ เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น ส่วน มาตรา 60 (3) ได้กล่าวถึงการจัดสรร งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็น ในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม ตามมาตรา 10 วรรคสอง

⁵Jame A. Banks, **Multicultural education: Theory and practice**, 3rd ed. (Boston: Allyn and Bacon, 1994), อ้างถึงใน จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์, การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อ เสริมสร้างพหุปัญญาให้กับเด็กวัยอนุบาล ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม (ยะลา, 2546), 25-26.

วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง⁶

การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้อำนวยการสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องและสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศักยภาพของผู้เรียนรวมถึงบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มาจากพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักการศึกษาโดยเฉพาะ คาวานอฟ กล่าวว่าเป็นบทบาทที่สำคัญดังกล่าวขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ความเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง⁷ ปอร์ทิน และเซน มิ้มมองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนซึ่งค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อระบบและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา⁸ เช่นเดียวกับ ไรท์ ที่มองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและต้องสามารถแสดงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ต่อภาวการณ์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม⁹ เช่นเดียวกับ ชุงตอง และ แมกซี่ ที่มองว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษาอาจต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตระหนักถึง

⁶กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542).

⁷A.L. Kavanagh, “Introduction to principalship”. IN J. Shen, *School principals* (New York: Peeter Lang Publishing, 2005), 19.

⁸Ibid., 20-22.

⁸M.E. Gardiner and E.K. Enomoto, “Urban school pprincipals and their as multicultural Leader,” *Urban Education* 41 (2006): 560-548.

⁹C. Riehl, “The principal’ s role in creating inclusive school for divera student : A review of normative, empirical, and critical literature on the practice of educational administration,” *Review of Educational Research* 70, 1 (2000): 55-81.

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ กล่าวโดยสรุปก็คือในภาวะความแตกต่างทางวัฒนธรรมผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดต้องแสดงออกถึงสมรรถนะทางการบริหารจัดการเชิงพหุวัฒนธรรมตลอดจนการมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะคติเชิงบวก และความตระหนักต่อพหุวัฒนธรรม¹⁰ และสอดคล้องกับ ทิพรรัตน์ และคณะ ที่พบว่า งานวิจัยกล่าวถึงข้อคิดที่สำคัญเกี่ยวกับภาวะการณ์ด้านการจัดพหุวัฒนธรรมศึกษา บ่งชี้ให้เห็นว่ามีความละเอียดอ่อนในแง่ของบริบททางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา และยังบ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทายของผู้นำในการสร้างให้เกิดความปรองดอง และตระหนักในหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำในการสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน¹¹ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไช้มุก อุทยานวลี¹², บรรจง ฟ้ารุ่งสา และ เอกรินทร์ สังข์ทอง¹³ ที่พบว่า ระบบการศึกษาได้รับผลกระทบจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกท้องถิ่น ทั้งการศึกษาโดยนโยบายของรัฐ อิทธิพลจากต่างประเทศทำให้การเรียนรู้ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่การเรียนรู้แบบสากลโดยมีรัฐเข้ามาจัดการศึกษา และ โรงเรียนกลายเป็นสถานศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม

ด้วยเหตุข้างต้นแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural education) ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมที่พัฒนาจากประเทศตะวันตกจึงได้รับการกล่าวถึง และถูกนำมากล่าวอ้างในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ อภิปราย และนำเสนอจากเวทีวิชาการ ไปสู่สถาบันและสถานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวจะเป็นเรื่องใหม่ของการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และอาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาตามวิถีนัยดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับสถานศึกษาในการนำแนวคิดการจัดการศึกษาที่ถูกพัฒนาโดยชาติตะวันตกไปใช้ในสถานศึกษาของตนที่มีความแตกต่างกันทางด้าน

¹⁰E. Sungtong and B.D. Maxcy, “The Leadership of public secondary school principals in era of education reform and cultural unrest,” **International Journal of Urban Education Leadership** 4, 1 (2010): 141-159.

¹¹A. Tipparat and other, “Multicultural education for Thailand,” **Songklanakarin Journal of Social Science & Humanities** 6, 2 (2004): 171-183.

¹²ไช้มุก อุทยานวลี, “วิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อการบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้,” **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคม** 5 (2552): 51-58.

¹³บรรจง ฟ้ารุ่งสา และ เอกรินทร์ สังข์ทอง, “ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษา,” **วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 2 (2554): 1-13.**

พื้นฐานทางวัฒนธรรม ภาษา ประเพณีและความเชื่อของผู้คน ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดการศึกษาเชิงสังคมนวัตกรรมจึงเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย

บนพื้นฐานของแนวคิดการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารมีพื้นฐานทางด้านทักษะการนำหรือภาวะผู้นำในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมิติทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อ ทศนคติ ประเพณี ศาสนา รวมถึงบริบทต่างๆ ของสถานศึกษาที่ครูผู้สอน หรือผู้เรียนมีพื้นฐานที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้รวมถึงสมรรถนะทางด้านการเรียน ความต้องการของนักเรียน ครู และสมาชิกของชุมชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงออกให้เห็นถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนหรือจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายดังกล่าวข้างต้นซึ่งไม่ได้รวมถึงมิติทางด้านวัฒนธรรมเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมิติต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการจัดการศึกษา ดังที่ ซังตอง (Sungton) กล่าวไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค รวมถึง อัตลักษณ์และความต้องการของผู้คนในท้องถิ่น¹⁴

ในภาพรวมแม้ว่าจะมีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่หลากหลายแต่ในทางปฏิบัติวิธีการบริหารก็ยังออกมาในรูปแบบที่เอื้อต่อกลุ่มวัฒนธรรมเดียวเป็นหลัก เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนาของโรงเรียนทำให้นักเรียนต่างศาสนา ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ทั้งๆที่ในสังคมปัจจุบันการกระจายตัวของแต่ละกลุ่มชน มักจะแทรกเข้าไปอยู่ในสังคมอีกชนหนึ่งเป็นจำนวนมากทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง หรือตามชนบท มักมีครูและนักเรียนที่ยึดวัฒนธรรมทางศาสนาของตนในสัดส่วนที่แตกต่างกันไป แต่กลับจำยอมต้องปฏิบัติตามวิถีที่เป็นไปตามนโยบายของสถานศึกษาไม่ว่าจะด้วยความเต็มใจหรือไม่ จึงอาจนำไปสู่ความรู้สึกขัดแย้งอยู่ภายใน เช่น โรงเรียนคริสต์ จะสนับสนุนให้ครูและนักเรียนทุกคนร่วมกิจกรรมทางคริสต์ศาสนา โดยส่วนใหญ่ โรงเรียนคริสต์ในจังหวัดเชียงใหม่ มักจะมีโบสถ์ประจำโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมทางศาสนาทั้งในช่วงวันเปิดเรียน วันหยุดสุดสัปดาห์และวันสำคัญทางศาสนา ให้ครู ผู้ปกครองและนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยไม่ได้จำกัดเฉพาะคริสต์ศาสนิกชนเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสและชักชวนศาสนิกชนของศาสนาอื่นให้เข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนตามบทบัญญัติ ส่วน โรงเรียนพุทธ มักจะเน้นกิจกรรมทางพุทธศาสนา ไม่มีกิจกรรมหรือหลักสูตร

¹⁴E. Sungton, “Leadership Challenger to Public secondary school principal in era of education reform and cultural Unrest in Border Provinces of Southern Thailand” (Unpublished doctoral dissertation, the University of Missouri, U.S.A., 2007).

รองรับนักเรียนที่นับถือศาสนาอื่น เพราะสัดส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธต่อศาสนาอื่นๆ มักจะมีจำนวนมากกว่า หรือเกือบทั้งหมดเป็นพุทธศาสนิกชน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนหลายแห่งกลับมีนักเรียนที่เป็นมุสลิมจำนวนมาก เช่น โรงเรียนในภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่กลับมีระเบียบวิธีการปฏิบัติบางอย่างขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลาม เพราะยึดถือว่าเป็นโรงเรียนของรัฐ ต้องปฏิบัติให้เหมือนกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนของวัดในบางแห่งที่ตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิม ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่เป็นมุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน แม้จะไม่เต็มใจก็ตาม เป็นต้น ในขณะที่โรงเรียนอิสลาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเอกชน จัดตั้งมาด้วยความเป็นห่วงในลูกหลานเยาวชนของตน ใ้หวังให้อยู่ในแนวทางของวัฒนธรรมและศาสนาของตน มีกิจวัตรที่สอดคล้องกับหลักการศาสนา มีอาหารที่ศาสนาอนุมัติ หรือที่เรียกกันว่า “อาหารฮาลาล” ใต้รับประทานโรงเรียนอิสลามส่วนใหญ่จึงจำกัดเฉพาะกลุ่มนักเรียนมุสลิมเท่านั้น ทำให้ถูกมองว่าเป็นนโยบายผสมกลมกลืนคือ นโยบายที่ส่งเสริมการกลืนชนกลุ่มน้อยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชนหมู่มากซึ่งเป็นการบังคับในสังคมเปิดเท่านั้น แต่ในสังคมเปิดและเสรีที่ยอมรับในเสรีภาพและศักดิ์ศรีส่วนบุคคลนั้น นโยบายผสมกลมกลืน ไม่อาจเป็นไปได้ทั้งด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติ เนื่องจากสังคมของเรายังคงเต็มไปด้วยความแตกต่างที่นับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่เราจะต้องเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การบริหารจัดการสถานศึกษาในปัจจุบัน จำต้องคำนึงถึงเรื่องของความแตกต่างที่ว่ามีให้มากขึ้น จริงจังขึ้นต้องสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองตามกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ใหม่ระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เป็นวิธีการแนวใหม่ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงและที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเล็กรับบริการได้ตรงกับความต้องการตามวัฒนธรรม โดยเฉพาะการนับถือศาสนาตามความเชื่อของตน

ปัญหาของการวิจัย

การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีเด็กต่างกลุ่มศาสนา และต่างวิถีชีวิตที่เรียนร่วมกันของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนส่วนใหญ่มักจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักสูตรกลางที่ส่งมาจากกระทรวงศึกษาธิการ เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และวิถีชีวิตของเด็ก ส่งผลให้เด็กต่างวัฒนธรรมไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงในชุมชนได้ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน ไม่เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ รวมทั้งส่งผลต่อการออกกลางคันในที่สุด นอกจากนี้การจัดสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศทั้งภายในห้องเรียน

และนอกห้องเรียนยังไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนที่มาจากต่างศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อกัน นักเรียนต่างศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต มักจะทำกิจกรรมเฉพาะในกลุ่มของตน ไม่ยอมรับเพื่อนจากต่างวัฒนธรรม และนำไปสู่การเกิดอคติต่อกันในที่สุด

ในประเทศที่มีประวัติศาสตร์ความขัดแย้งรุนแรงทางเชื้อชาติอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีผู้นำชุมชน ผู้นำทางการศึกษา รวมถึงผู้ปกครอง กล่าวถึงปัญหาของสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมไว้หลายประเด็น โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การแบ่งแยก ความไม่เสมอภาค การเกิดอคติและการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้งานวิจัยหลายเล่มพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียน จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ และวิธีการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันไปตามศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ได้ส่งผลให้นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในโรงเรียนทั้งทางพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม ทักษะชีวิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน¹⁵ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษา และครูผู้สอนจะต้องคิดหาแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยความกระตือรือร้น ภายใต้บรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย ก็คือมีความเสมอภาค เสรีภาพและความยุติธรรม นักเรียนสามารถพัฒนาอัตมโนทัศน์ในทางบวก เกิดความเข้าใจ เข้าใจ เคารพและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายวัฒนธรรม และเพื่อส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการยอมรับการให้เกียรติซึ่งกันและกัน เกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มนักเรียนต่างวัฒนธรรม¹⁶

การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีเด็กต่างวัฒนธรรมเรียนร่วมกัน เรียกว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ซึ่งหมายถึงการที่ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และผู้ปกครอง จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากต่างเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต ได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของเพื่อนคนอื่น ๆ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติต่อกัน การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้ประสบ

¹⁵C. Jenks, J.O. Lee and B. Kanplo, “Approached to multicultural education in preservice teacher education: Philosophical frameworks and models for teaching,” **The Urban Review** 33, 2 (2001).

¹⁶James A. Banks, **An Introduction Multicultural Education** (Boston: Pearson Education, 2008).

ความสำเร็จ หรือได้รับการพัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของตน และ 2) การส่งเสริมให้นักเรียนมีความอดทนอดกลั้น และเกิดการยอมรับ เคารพ ในความแตกต่างหลากหลายวัฒนธรรม หรืออาจสรุปได้ว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญคือการฝึกนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่พร้อมจะอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม รวมถึงการลดอคติและการเลือกปฏิบัติต่อตนเอง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องตอบสนองความต้องการ และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างเท่าเทียม ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในงานวิจัยนี้ จึงใช้ผลจากการศึกษาสถานการณ์การบริหาร จัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาที่ตั้งในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นฐานในการออกแบบ ร่วมกับแนวทางในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5 มิติ ของ แบนด์¹⁷ คือ การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ วัฒนธรรม ในวิชาต่างๆ การสร้างความรู้ใหม่ การลดอคติ การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม มีการปรับ โครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมในโรงเรียน ร่วมกับแนวคิดเสรีนิยม มีการดำเนินงานตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550¹⁸ เพื่อก่อให้เกิดความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนานักเรียนทุกคนอย่างเต็มศักยภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

¹⁷James A. Banks, **An Introduction Multicultural Education** (Boston: Pearson Education, 2008), 21.

¹⁸สมศักดิ์ คลประสิทธิ์, “การกระจายอำนาจการศึกษา,” **วารสารข้าราชการครู** 2, 2 (มิถุนายน – กรกฎาคม 2544): 20.

ข้อคำถามของการวิจัย

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาควรเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึงการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานทางราชการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพเป็นไปตามความคาดหวังและความต้องการของสังคม¹⁹ ซึ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยังพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) สำหรับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กระจายอำนาจการบริหารให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป²⁰ รวมไปถึงแนวทางการบริหารจัดการแบบพหุวัฒนธรรมของ Banks ในการปฏิรูปที่ออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในองค์รวมเพื่อให้นักเรียนที่มาจากความหลากหลายของ เชื้อชาติ กลุ่มชน เพศ ความสามารถพิเศษของนักเรียน และชนชั้นทางสังคม โดยจัดประสบการณ์ให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษา²¹ แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ลดความ

¹⁹Daniel Katz and L. Robert Khan, **The Social Psychology of Organization**, 2nd ed. (New York: John Wiley & Son, 1978), 20.

²⁰สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550), 12.

²¹Jame A. Banks and Cherry A. McGee Banks, **Multicultural Education: Issues and Perspectives** (United States of America, 1989), 32.

ซ้ำซ้อน ลดขั้นตอนการบริหารและสร้างความเป็นมืออาชีพให้กับบุคลากรในทุกระดับ²² แนวทางการบริหารโรงเรียนเป็นมาตรฐาน (School Based Management: SBM) แบบมีส่วนร่วม (shared-decision making movement) โดยมุ่งปรับระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนแบบใหม่ ต้องการให้โรงเรียนมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น²³ การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน หรือ พหุวัฒนธรรม (Multicultural education) เป็นสิ่งสำคัญต่อการการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลตามที่คาดหวัง ดังที่ เอกรินทร์ สังข์ทอง พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐ ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนัก ความอ่อนไหวต่อพหุวัฒนธรรมศึกษา 2) การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการทำงานภาคีทุกภาคส่วน 5) การพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา²⁴ และแนวทางในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5 มิติ ของ แบนค์²⁵ คือ 1) การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ วัฒนธรรม ในวิชาต่างๆ 2) การสร้างความรู้ใหม่ 3) การลดอคติ 4) การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม และ 5) การปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนานักเรียนทุกคนอย่างเต็มศักยภาพ

จากการศึกษา แนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาถึงความเหมือนและความต่างของการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะ

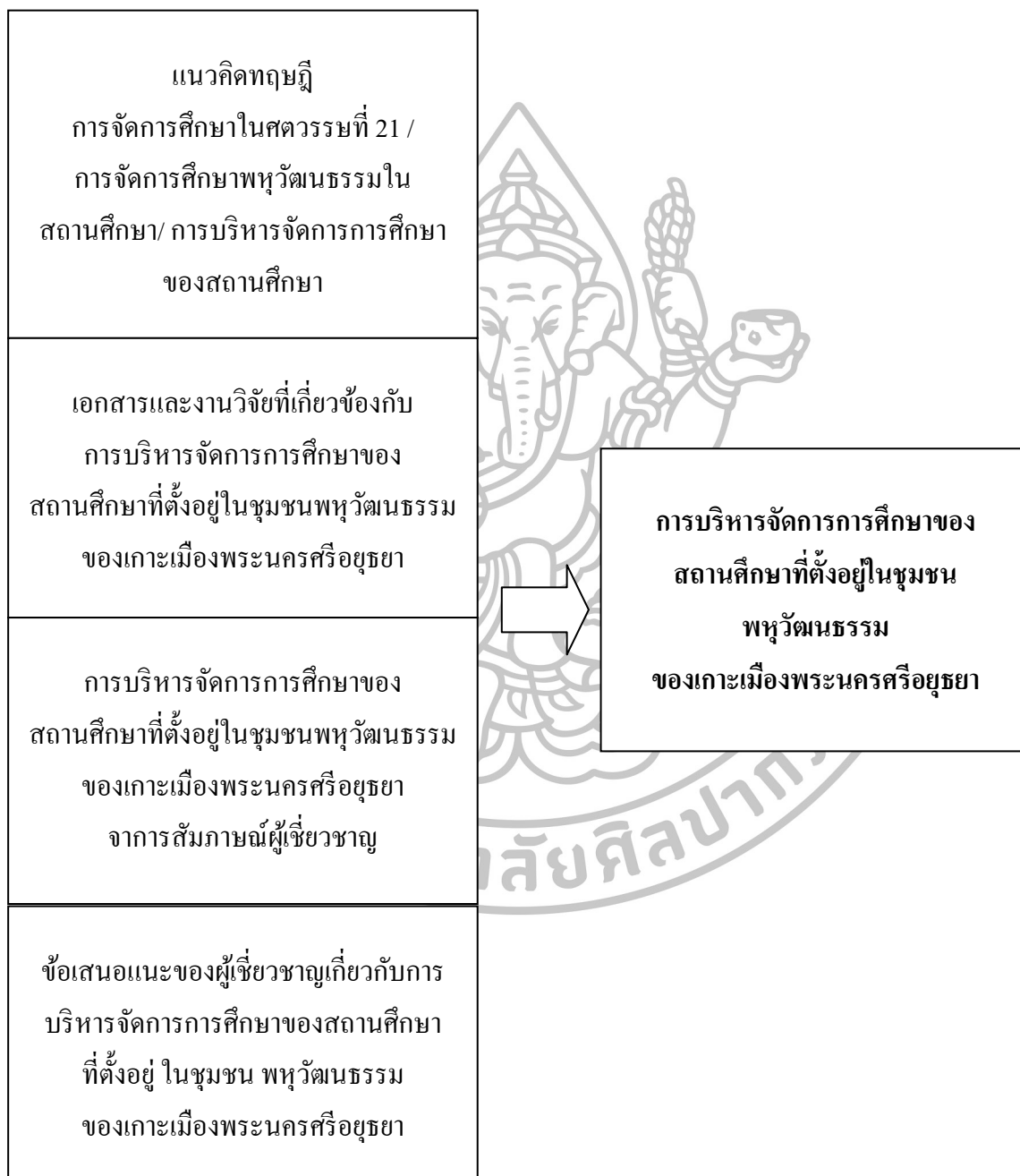
²²กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546 (กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ, 2546), 21-22.

²³กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 (กรุงเทพฯ: กุรุสภาลาดพร้าว, 2546), 19.

²⁴เอกรินทร์ สังข์ทอง, “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้” (รายงานการวิจัย ทูลอดหนุนการวิจัย ประเภททั่วไป มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2551), 73-85.

²⁵Jame A. Banks, *An Introduction Multicultural Education* (Boston: Pearson Education, 2008), 21.

เป็นเทคนิคการบริหาร การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546** (กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ, 2546), 21-22.

: กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547** (กรุงเทพฯ: รัฐสภาลาดพร้าว, 2546), 19.

: คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **สำนักงานแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550).

: จรูญ จิวานาน, “การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม,” **วารสารรัฐสมิแล** 16 (2538): 22-26.

: บรรจง ฟ้ารุ่งสาธ และ เอกรินทร์ สังข์ทอง, “ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษา,” **วารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 2 (2554): 1-13.**

: อามัดไญนี คาไอ๊ะ, “การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำเป็นจริงหรือ,” **วิทยากรย 107 5 (มีนาคม 2551).**

: Jame A. Banks, **An Introduction Multicultural Education** (Boston: Pearson Education, 2008), 21.

: Jame A. Banks and Cherry A. McGee Banks, **Multicultural Education : Issues and Perspectives**, 7th ed (United States of America, 1989), 32.

: Katz D. and Khan R.L. Robert, “A description of theoretical models of organizations and of research results bearing on processes of organizational functioning and change is presented,” in **The Social Psychology of Organization**, 2nd ed. (New York : John Wiley & Son, 1980), 489.

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

1. ให้ถือว่าผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือกมาจากคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิมอย่างแท้จริง

2. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การตีความของภาษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์หรือทัศนคติ ดังนั้นให้ถือเอาผลที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปเป็นที่สุด

3. ให้ถือว่าสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม มีภารกิจในการจัดการศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจ 4 งาน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง การอำนวยการเพื่อให้เกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพโดยพิจารณาจากการดำเนินการ ประกอบด้วย การสร้างความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม เป็นองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม ครุมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรม มีแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม มุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และมีการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

ชุมชนพหุวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนที่มีความแตกต่างวัฒนธรรม เชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา เพศ ชั้นทางสังคม และความต้องการพิเศษอื่นๆ ที่เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา หมายถึง พื้นที่ส่วนหนึ่งของอำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่มีแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก ล้อมรอบอยู่สามด้าน คือ ด้านทิศเหนือ ด้านทิศใต้ และด้านทิศตะวันตก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกมีคูแยกจากแม่น้ำลพบุรี ตั้งแต่ตำบลหัวรอไปบรรจบแม่น้ำบางกะจะ ที่ป้อมเพชร

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือนำมาเป็นกรอบแนวคิดหรือแนวทางในการสร้างแบบสอบถามหรือข้อคำถาม โดยมีเนื้อหา ดังนี้ ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ในชุมชนพหุวัฒนธรรม และ การวิจัยด้วยเทคนิค EDFR และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนพหุวัฒนธรรม

วัฒนธรรม (Culture) เป็นคำที่ให้ความหมายกว้าง และจำกัดความได้ยาก วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ที่อยู่รวมกัน ในรูปขององค์กรทางสังคมสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อให้ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งวัฒนธรรมก็คือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ นั่นเอง โดยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นเรื่องของกลุ่มหรือสังคม วัฒนธรรมจึงมีการอยู่สืบเนื่อง และวัฒนธรรมก็ ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่หยุดนิ่งอย่างที่เห็นว่าเคยเป็นมาอย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น แต่ได้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและคลี่คลายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับชีวิตของบุคคลและการดำรง อยู่ของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะโดยธรรมชาติ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่สร้างวัฒนธรรมจากการเรียนรู้ ไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณที่ถ่ายทอดกันตาม กรรมพันธุ์เหมือนกับสัตว์สังคมอื่นๆ มนุษย์เมื่อได้เรียนรู้และมีประสบการณ์มากขึ้น ก็อาจคิด ประดิษฐ์เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของตนได้รวดเร็วขึ้น เพื่อความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตใน สังคม โดยทั่วไปลักษณะทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยระบบความเชื่อ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม สถาบันเหล่านี้มีความหมาย ต่อกันและกันในอันที่จะทำให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ต่อไป¹⁸ ลักษณะของวัฒนธรรม จึงเป็นการถ่ายทอด เป็นมรดกทางสังคมในสังคมหนึ่งๆ จำเป็นต้องมีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา การไม่หยุดนิ่งของวัฒนธรรมนั้นเกิดจาก การเดินทาง ท่องเที่ยว ค้าขาย การกลืน การเลียนแบบ การผสมผสาน และการยอมรับนับถือศาสนา สุดท้ายวัฒนธรรมมีจุด

¹⁸วราพร ภู่งศ์พันธุ์, เอกสารประกอบการสอนหมายเลข 6 สังคมสมัยอยุธยา (นครปฐม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2558), 1-3.

ที่ตกต่ำที่สุด หรือกลายเป็นวัฒนธรรมที่ตาย เมื่อกลุ่มมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาได้เสื่อมโทรมลง หรือไม่ได้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เข้ากับบริบทอื่นๆ ที่เปลี่ยนไป

ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสภาพสังคมทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเราสามารถจำแนกวัฒนธรรมได้เป็น 2 สาขาใหญ่ คือ 1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) มีความเป็นรูปธรรม เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีวัตถุเป็นหลัก เกี่ยวกับปัจจัยสี่ และอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกสบายแก่มนุษย์ เช่น สถาปัตยกรรม อาหาร ศิลปะการแสดง วรรณกรรม เป็นต้น 2. วัฒนธรรมทางจิตใจ (Non Material Culture) มีความเป็นนามธรรม ไม่เกี่ยวกับวัตถุ จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อ ศิลธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

พหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) คือ สภาพสังคมที่หลากหลายไปด้วยวัฒนธรรมมาจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต และประเพณี ซึ่งสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้โดยมีการรับ แลกเปลี่ยน ผลผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม เรียกกระบวนการที่เกิดจากสังคมพหุวัฒนธรรม โดยรวมว่า ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การผสมผสานแนวความคิด ระหว่างความเชื่อพื้นเมือง ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนา เกิดจากสังคมแบบพหุวัฒนธรรมของศาสนาและความเชื่อซึ่งมีการรับวัฒนธรรมมาจากอินเดีย ทุกๆ สังคมล้วนมีความเป็นพหุวัฒนธรรมอยู่แล้วเพียงแต่มีระดับความเข้มข้นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ต่างระดับกันและเกิดความซับซ้อนของสังคม เพราะมีวัฒนธรรมใหม่เข้ามาในสังคมอยู่เรื่อยๆ การศึกษาความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมอยุธยาเสมือนการเอาปัจจุบันเข้าไปมองอดีต กล่าวคือ ผู้ศึกษาพหุวัฒนธรรมได้ จัดประเภทของวัฒนธรรมต่างๆ ให้เป็นหมวดหมู่ เปรียบเทียบความแตกต่างที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งผู้คนในอดีตไม่ได้รับรู้ถึงความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น

สภาพทั่วไปของชุมชนอยุธยาและประชากร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเคยเป็นราชธานีเก่าของประเทศไทยก่อนการก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางของกรุงศรีอยุธยานานถึง 417 ปี ต่อมาภายหลังสงครามเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 ศูนย์กลางการปกครองของไทยได้เปลี่ยนแปลงไปสู่แห่งใหม่คือกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตามลำดับ ส่งผลให้บทบาทของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาลดความสำคัญลง ตลอดระยะเวลา 417 ปี บริบททางชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ส่งผลกระทบต่อทั้งในแนวคิดที่เป็นสังคมระบบมูลนาย-ไพร่ และแนวระนาบ แต่การศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรมนั้นจะเน้นไปที่การศึกษาระหว่างสภาพสังคมในแนวระนาบ ระหว่างผู้คนในอยุธยากับชาวต่างชาติในบริเวณเกาะเมืองเท่านั้น วิถีชีวิตของคนในเกาะเมืองจะมีความแตกต่างจากชาวอยุธยาทั่วไป สังคมที่เกิดขึ้นมีลักษณะของสังคมนานาชาติ ความเป็นสังคมนานาชาติจะเห็นได้ชัดเจนที่สุดช่วงพุทธศตวรรษ ที่ 22 เมื่อมีชาวต่างชาติ

โดยเฉพาะชาวตะวันตกเข้ามาติดต่อกับอยุธยาจำนวนมาก¹⁹ ซึ่งจะเห็นรูปแบบ ของพหุวัฒนธรรม ที่เข้มข้นมาก ในขณะที่สังคมนอกเกาะเมืองความเป็นพหุวัฒนธรรมจะไม่เข้มข้นเท่ากับบริเวณ เกาะเมืองเป็นสังคมเกษตรกรรม อิงกับพระพุทธศาสนา และความเชื่อทางไสยศาสตร์ อื่นๆ

ประชากรในตัวเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาจำนวนมากไม่มีใครหลักฐานยืนยันอย่างแน่ชัดหากแต่ เมื่ออาศัยข้อมูลจากชาวต่างชาติในการประมาณการ พบว่าชาวต่างชาติต่างให้ข้อมูลที่แตกต่างกันดังนี้ คือ เฟอร์เนา เมนเดส ปินโต (Fernaõ Mendez Pinto) พ่อค้าชาวโปรตุเกสที่เดินทางเข้ามายัง พระนครศรีอยุธยา ใน พ.ศ.2080-2101 (ค.ศ.1537-1558) กล่าวว่าราชธานีของสยาม มีบ้านเรือน 400,000 หลัง และในจำนวนนี้เป็นของชาวต่างชาติที่เดินทางมาจากพื้นที่ต่างๆ กันในโลก 100,000 หลัง (ราวหนึ่งในสี่) ส่วนแชนแวล ระบุว่า มี 250,000-500,000 คน และลาลูแบร์ กล่าวว่า มี 1,900,000 คน โดยน่าจะหมายถึงทั้งอาณาจักรสยาม จะเห็นว่าอยุธยามีประชากรเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบในยุค นั้นแสดงถึงความสำคัญและการเติบโตของเมืองท่านานาชาติ

การรับวัฒนธรรมของดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

พื้นฐานการรับวัฒนธรรมในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งจากอินเดียและจีน ชาวเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างดีแล้วเกี่ยวกับการปลูกข้าวนาดี การหล่อโลหะ การค้าและการเดินเรือในมหาสมุทร ในช่วงเวลาดังกล่าวแม้ว่าผู้คนในดินแดนนี้จะ ยังไม่มีภาษาเขียน ยังไม่มีชุมชนเมืองขนาดใหญ่ และยังไม่มียุทธศาสตร์เมืองที่พัฒนาขึ้นเป็น "รัฐ" อันซับซ้อน แต่ก็ถือได้ว่า คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวัฒนธรรม ทางซีกโลกตะวันออกแห่งหนึ่ง²⁰ การรับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดพหุวัฒนธรรมในสังคม ช่วงแรก วัฒนธรรมดั้งเดิมถูก หลอมรวมให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ เมื่อเริ่มต้นคริสตศตวรรษที่ 16 สังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้ติดต่อกับโลกภายนอกมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นระยะของการเติบโตทางการค้าระหว่างตะวันตก (ตะวันออกกลาง อินเดีย) กับตะวันออก (จีน) ด้วยเหตุที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นทางผ่าน ไปสู่ตลาดการค้าดังกล่าว รวมทั้งบริเวณนี้มีสินค้าน่าหลายอย่างซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดในขณะนั้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้มีพ่อค้าชาวต่างชาติ

¹⁹ พชรพรรณ เลือกอง, "วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310" (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553), 37.

²⁰ ยงยุทธ ชูแวน, เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 415 215 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19 (นครปฐม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2555), 42-43.

มาแวะพักและติดต่อค้าขายด้วย²¹ การค้าก่อให้เกิดความสัมพันธ์ ของผู้คนในดินแดนนี้จนพัฒนา เป็นรัฐขึ้นมาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางการค้า และการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างผู้นำ ชุมชนกับผู้ผลิตสินค้า

สภาพสังคมของดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงประกอบไปด้วย วัฒนธรรมที่มาจากอินเดียและจีน วัฒนธรรมที่เข้ามาจากอินเดียนั้น ในเรื่องของคติความเชื่อและจิตใจสามารถที่จะ ตอบ รับหรือเข้ากับชนพื้นเมืองได้ดีกว่าวัฒนธรรมที่มาจากจีน เช่น การที่ตัวผู้นำรับเอาความเชื่อ ทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธ เข้ามาเสริมอำนาจของตน จากแต่เดิมก่อนเริ่มคริสตศกานั้น ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเป็นสังคมที่มีหน่วยทางการเมืองระดับหัวหน้าเผ่า²² เมื่อวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ทำให้เกิดการสนับสนุนตัวผู้นำกลายเป็นราชา หรือกษัตริย์ มีความ เหนือกว่ามนุษย์ทุกๆ ไป สภาพของ พหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมีความค่อยเป็นค่อยไปเพราะต้องมีการ คัดสรรวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพสังคมขณะนั้นด้วย และยังเกิดการผสมผสานระหว่าง หลายๆ วัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่

ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอยุธยาในช่วงก่อน พุทธศตวรรษที่ 22

อยุธยาในช่วงแรกเริ่มก่อตั้งภาพสะท้อนที่เห็นคือ สภาพทางการเมืองของอยุธยายังไม่มี เสถียรภาพมากนัก การก่อสร้างเมืองค่อยเป็นค่อยไป ความขัดแย้งของอยุธยาช่วงแรกเป็นความ ขัดแย้งระหว่างตระกูลของผู้ปกครองบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พ.ศ.1900-1950 เป็นการช่วงชิง อำนาจระหว่างตระกูล 2 สาย คือ สายรามาริบัติที่ 1 (อุทุมพร) กับสายขุนหลวงพะงั่วผู้เป็นที่ ฐานกำลังฝ่ายแรกคือลพบุรี และฐานกำลังฝ่ายหลังคือสุพรรณบุรี ราชตระกูลสายพระรามาริบัติที่ 1 นิยมใช้คำว่าราม เป็นนามสืบตระกูล ส่วนราชตระกูลฝ่ายขุนหลวงพะงั่วนิยมใช้คำว่า อินทร เป็น นามสืบ ตระกูล²³ ชื่อของผู้ปกครองและตัวรัฐของอยุธยาในช่วงนั้นทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมคติความ เชื่อของสังคม นามกษัตริย์ แสดงถึงความป็นสมมุติเทพ ราม หมายถึง อวตารของพระนารายณ์ แต่ ในขณะที่ อินทร หรืออินทร์ เป็นเทพของพราหมณ์-ฮินดู ก็จริงแต่ก็มีความสำคัญในทางพุทธ ศาสนาด้วย และยัง สะท้อนลักษณะแนวคิดของตัวผู้ปกครองต่อผู้ถูกปกครอง กล่าวคือ ความเป็น อินทรแบบพุทธนั้น สถานะสื่อถึงการเป็นผู้นำส่วนรามนั้น สื่อถึงผู้เป็นนายในสังคมระบบทาส

²¹เรื่องเดียวกัน, 47.

²²เรื่องเดียวกัน, 46.

²³จิตร ภูมิศักดิ์, สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา, พิมพ์ครั้งที่ 3

ตัวรัฐอยุธยาขณะนั้นยังไม่ได้เป็นศูนย์กลางอย่างสมบูรณ์ คงเป็นรัฐเล็ก รัฐน้อยที่เป็นอิสระต่อกันปกครองโดยคนในตระกูลที่เกี่ยวโยงกัน

ในส่วนของวัฒนธรรมที่มาจากจีนนั้นมีหลักฐานที่นักสำรวจได้อธิบายไว้ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 (ก่อนพุทธศตวรรษที่ 22) กล่าวถึงลูกจีนที่มีบิดาเป็นจีนแต่มารดาเป็นไทยหลักฐานทางจีนในศตวรรษต่อมา ก็แสดงให้เห็นประจักษ์ว่า ชาวจีนได้ไปตั้งหลักแหล่งกันหลายรุ่นแล้วชาวจีนยังคงใช้แซ่ ตามเดิม แต่ยกเลิกไปเมื่อคนสองสามรุ่นถัดมา ก็เท่ากับว่าชาวจีนถูกกลืนให้กลายเป็นคนไทยเรียบร้อยแล้ว²⁴ ความเป็นวัฒนธรรมไทยและจีนจึงถูกผสมผสานกันรวมเป็นหนึ่งวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาใหม่

สภาพสังคมที่เกิดขึ้นโดยรวมของช่วงต้นอยุธยาเป็นช่วงส่งผ่านจากยุคโบราณสู่ยุคจารีต ลักษณะวัฒนธรรมที่เราจะพบได้นั้นเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการผสมผสานไว้แล้ว เช่น วัฒนธรรมของ ขอมที่รับจากอินเดีย จากสังคมพหุวัฒนธรรมในยุคเริ่มต้นและพัฒนามาตั้งแต่เริ่มคริสตกาลซึ่งเกิดขึ้นทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับวัฒนธรรมจากอินเดีย และจากจีน สังคมอยุธยาช่วงนี้ความเป็นพหุวัฒนธรรมจึงยังไม่มากวัฒนธรรมยังคงไปในทิศทางและกรอบเดียวกัน ผู้คนที่ได้รับอิทธิพลมีวิถีชีวิตไม่ได้ต่างไปจากเดิมมากนัก กลุ่มชาวต่างชาติที่ปรากฏหลักฐานว่าเข้ามาคือ ชาวจีน มีการเขียนจดหมายเหตุของจีนเกี่ยวกับราชสำนักอยุธยาในช่วงต้น อีกลักษณะหนึ่งของพหุวัฒนธรรมที่อยู่ในช่วงนี้คือ มักเป็นวัฒนธรรมในแบบที่ไม่ใช่วัตถุ เป็นเรื่องของศาสนา ลัทธิ ความเชื่อ สิ่งที่สะท้อนได้ดีที่สุด คือบทบาทของผู้นำในแบบเทวราชาจากลัทธิพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่รับมาจากขอม แต่ในขณะเดียวกันก็มีการรับความเชื่อและหน้าที่ของตัวผู้นำแบบพุทธศาสนาเอามาผสมด้วย ซึ่งดูเหมือนว่าความเชื่อแบบพุทธศาสนาจะเข้ากับคนทั่วไปในสังคมได้ดีกว่าตัวผู้นำการที่ผู้นำใช้พุทธศานายกฐานะตนเอง เช่น ความเป็นธรรมราชาหลักทศพิธราชธรรม ปรบให้สอดคล้องกับความเป็นเทวราชา ก็เพื่อจะใช้อำนาจบังคับผู้ถูกปกครอง ได้นอกจากนี้ยังมีงานวรรณคดีของอยุธยาตอนต้น เช่น ลิลิตโองการแข่งน้ำ สะท้อนให้เห็นถึงพิธีกรรมของเทวราชา ในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา รูปแบบวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงรับเอามาจากขอม แนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยา ในช่วงครึ่ง หลังพุทธศตวรรษที่ 21 เราถึงจะเริ่มเห็นการเข้ามาของชาติตะวันตก การเข้ามาของโปรตุเกสในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 พ.ศ.2054 และการค้าของอยุธยา ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมหลังจากค่อนข้างจะนิ่งมานาน

²⁴ สกินเนอร์, จี. วิลเลียม, **สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์**, แปลจาก Chinese Society in Thailand : An Analytical History, แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529), 3.

และเริ่มที่สังคมพหุวัฒนธรรมที่อิงไปกับการค้าของโลกในขณะนั้น ในขณะที่เดียวกันสถาบันกษัตริย์อยุธยาที่สะท้อนให้เห็นว่าเป็นยุคจารีต ตัวผู้นำรับเอาความเชื่อแบบจักรพรรดิราชหรือจักรวาทินมาใช้ ภาพสะท้อนที่เห็นได้ชัดคือการทำสงครามกับบุเรงนอง ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อสภาพสังคมอยุธยาภายหลังเสียกรุงครั้งแรก

ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอยุธยาหลังพุทธศตวรรษที่ 22

บริบทโลกในช่วงนี้เป็นช่วงของการค้าในศตวรรษที่ 16 - 17 และการค้าจะซบเซาลงเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 18 อยุธยาเองก็ถูกดึงเข้าไปสู่การค้าภายใต้บริบทโลกด้วย ซึ่งเศรษฐกิจและการค้าเป็นเอกสารประกอบการเรียนรายวิชา ส30108 ประวัติศาสตร์ไทย 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 42 ปัจจัยที่ดึงดูดชาวต่างชาติและต่างวัฒนธรรมให้เข้ามาในเกาะเมืองของกรุงศรีอยุธยา กล่าวโดยสรุปบริบทโลกเป็นปัจจัยภายนอกที่จะส่งผลมายังสังคมอยุธยาให้กลายเป็นพหุวัฒนธรรม

สภาพทั่วไปของเกาะเมืองอยุธยา ในด้านการเมืองอยุธยาพึ่งพินหลังจากที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจสมัยบุเรงนอง การดำเนินนโยบายของราชสำนักต้องอุทิศความขัดแย้งทางการเมืองของอยุธยาที่มีมาก่อนหน้านี้เปลี่ยนแปลงไป ราชสำนักพม่าไปสนับสนุนผู้ปกครองทางเหนือหรือเมืองพิษณุโลกแทนที่จะสนับสนุนผู้ปกครองที่อยุธยา และท้ายที่สุดอำนาจก็เปลี่ยน พระมหาธรรมราชาได้เป็นกษัตริย์ของอยุธยา ซึ่งส่งผลต่ออำนาจของตัวผู้นำที่มีเสถียรภาพมากขึ้น เป็นการทำลายผู้ปกครอง สายสุพรรณภูมิรวมถึงขุนนางที่สนับสนุน²⁵ ผลที่ตามมาทำให้เกิดการขยายตัวของระบบราชการและชนชั้นมูลนาย การเพิ่มของประชากร การขยายตัวของชุมชนในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง และการขยายตัวของการผลิตและการค้า ประชากร ชุมชน และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนจะส่งผลต่อโครงสร้างพหุวัฒนธรรมเดิม ช่วงนี้จึงเสมือนเป็นจุดเปลี่ยน

การเพิ่มของประชากรและชุมชน ในช่วงนี้มีการตั้งเมืองใหม่ๆ ขึ้นหลายเมือง ได้แก่ อ่างทอง สาครบุรี นครชัยศรี บางกอก และนนทบุรีหลังสงครามคนกระจัดกระจาย แต่ในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาที่มีพระบรมราชโองการ

“...ให้เทครัวชาวเมืองเหนือทั้งปวง ในเมืองพิษณุโลก เมืองสวรรคโลก เมืองสุโขทัย เมืองกำแพงเพชร เมืองพิจิตร เมืองเล็กเมืองน้อยทั้งนั้นลงบรรทุกเรือ แพบ้าง แล้วแต่งเรือคุมเป็นหมวดเป็นกอง แลแต่งกองทัพป้องกันสองฝั่งปากน้ำลง มา มิให้ครัวหนีได้...”²⁶

²⁵สุเนตร ชุตินทรานนท์, พม่ารบไทย: ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า (กรุงเทพฯ: มติชน, 2537), 17.

²⁶สายชล วรรณรัตน์, เศรษฐกิจและสังคมไทยในสมัยปลายอยุธยา (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), 6.

การเทศร้าวครั้งนั้น ทำให้อุทยานทางตอนล่างในช่วงนี้เต็มไปด้วยชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ สิ่งที่มาคือ เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ผู้คนที่มีวัฒนธรรมใหม่ได้เข้ามาตั้งคมพหุวัฒนธรรมก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ การอพยพคนลงมาเท่ากับว่าเป็นการเพิ่มกำลังการผลิตให้กับตัวเมืองอุทยานเพราะสังคมแบบศักดินา ไพร์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตให้กับมูลนาย ประกอบกับการค้าของโลกที่กำลังคึกคัก ทำให้อุทยานเป็นเมืองที่มีความสำคัญและมีเศรษฐกิจที่อิงไปกับกระแสของโลกในขณะนั้น การค้าทำให้เกิดการหลั่งไหลเข้ามาของกระแสวัฒนธรรมใหม่สู่สังคมเกาะเมืองอุทยาน โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปคนเริ่มเข้ามาจับบทบาทในการค้าขายมากขึ้น

อีกปัจจัยหนึ่งคือ การเข้ามาของชาวตะวันตกในเอเชียระหว่าง พ.ศ. 2043-2243 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญต่อสังคมพหุวัฒนธรรม เพราะบริเวณเกาะเมืองอุทยานจะเริ่มกลายเป็นสังคมนานาชาติ สาเหตุที่ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามา เป็นผลมาจากการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ยุโรปเกิดความก้าวหน้าทางวิทยาการและทางทหารมากกว่าตะวันออก เกิดการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายต่างๆ เกิดความคิด รัชชาติ ลัทธิปฏิรูปนิยม ชาตินิยม และการปฏิวัติอุตสาหกรรมการค้าแบบลัทธิพาณิชย์นิยม²⁷ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏพอจะให้เห็นภาพวัฒนธรรมในสังคมอุทยานไว้ดังนี้

เขตชุมชนในบริเวณเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาแผนที่โบราณสมัยอยุธยาของอนุชาติ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยาและศึกษาเอกสารของชาวต่างชาติ พบว่า การวางผังเมืองการใช้ที่ดินทำได้อย่างเป็นระเบียบ แบ่งเขตเมืองเป็น 3 เขต คือ เขตพระราชวัง เขตที่อยู่อาศัยของชาวต่างประเทศและเขตที่อยู่ของคนพื้นเมือง การเข้ามาของชาวต่างชาติยังทำให้วัฒนธรรมในอุทยานมีความหลากหลาย จึงต้องวางแผนการใช้พื้นที่ในเมือง

เขตที่อยู่ของชาวต่างประเทศที่อยู่ในตัวเกาะเป็นย่านคนจีนอยู่ตรงข้ามวัดพนัญเชิงและย่านแขกมัวร์ซึ่งมีถนนตัดผ่าน เรียกว่าถนนย่านแขกมัวร์ ส่วนชาวต่างชาติอยู่นอกเกาะเมืองลงมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา ทางฝั่งซ้ายเป็นหมู่บ้านฮอลันดาได้ลงมาทางปากเดียวกันเป็นหมู่บ้านอังกฤษ หมู่บ้านมอญฝั่งตรงข้ามแม่น้ำเป็นหมู่บ้านมาเลย์ หมู่บ้านโปรตุเกสและหมู่บ้านแขกมกจะสันอยู่นอก เกาะเมืองทั้งหมด ส่วนชุมชนหมู่บ้านฝรั่งเสสอยู่ออกมาจากบริเวณวัดพุทไธสวรรค์

จะเห็นได้ว่าการแบ่งชุมชนเช่นนี้มีการแบ่งแยกชาวต่างชาติโดยเฉพาะและยังแยกเป็นเชื้อชาติ อีกต่างหาก จัดบริเวณให้อยู่ตอนใต้ของเกาะเมือง เป็นบริเวณที่สำเภา เรือกำปั่น ใช้จ่ายเทียบท่าและขนถ่ายสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกให้ชาวต่างชาติ

²⁷วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, จากอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ (นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 55.

การจัดระบบให้เขตชาวต่างชาติเช่นนี้ (ยกเว้นชาวจีนและอิหร่าน ที่มีเขตอาศัยอยู่ในกำแพงพระนคร เนื่องจากเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามายังพระนครศรีอยุธยา) ไม่ว่าจะมาด้วยสาเหตุเพื่ออำนวยความสะดวกหรือควบคุมการเมือง หรือเพื่อสร้างความสะดวกทางการค้า แสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดการของ ราชสำนักอยุธยาต่อการเข้ามาของชาวต่างชาติเป็นอย่างดี²⁸

วิถีชีวิตของชาวต่างชาติในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

วิถีชีวิตของชาวต่างชาติในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา อยู่ตามวัฒนธรรมของชนชาติ และเป็นไปตามวัฒนธรรมของชนชาตินั้นๆ โดยสามารถตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยได้อย่างมีเสรีภาพ มีอิสระในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยเลือกตั้งหัวหน้าหรือนายขึ้นมา จากบันทึกของลา ลูแบร์ แสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีเสรีภาพในการอยู่ร่วมกันของสังคมชาวต่างชาติ²⁹

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีสังคมแบบพหุสังคมที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนามารวมกัน เนื่องจากเป็นเมืองทำการค้าที่มีความสำคัญผู้คนมากมายเข้ามาติดต่อค้าขาย มีตลาดย่านการค้าที่คึกคัก เห็นได้จากกรณีที่ชาวต่างชาติที่มาเยือน ได้บันทึกไว้³⁰

ตลาดในพระนครศรีอยุธยาแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวพระนครศรีอยุธยา ที่เกี่ยวข้องกับการค้า การตั้งบ้านเรือน อาหารการกิน การแต่งกาย การประกอบอาชีพ ธรรมเนียมในการบริโภคสินค้า เป็นศูนย์รวมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม³¹

ตลาดและวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นได้ปกครอง ผู้คนในสังคมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ไปงานพิธีรวมถึงงานมหรสพต่างๆ ที่จัดขึ้นในวัด ตลาดเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน พ่อค้านานาชาติออกมาค้าขายสินค้าในตลาดอยุธยา ผู้คนเหล่านั้นก็ผลัดเปลี่ยนกันมาซื้อสินค้า มีสถานะทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย และยังปรากฏถึงกลุ่มชนชั้นปกครอง เช่นขุนนางที่เดินในตลาด ตลาดและวัดจึงเป็นพื้นที่สังสรรค์ทางความคิดของคนระดับเดียวกัน ฟังพาทอล์ค และถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกัน พระนครศรีอยุธยาจึงเป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์

²⁸ วรพร ภู่งศ์พันธ์, “ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ.1767” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542), 34-38.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, 88.

³⁰ เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์, “ตลาดกับวิถีชีวิตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2199-2310” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.), 158.

³¹ เรื่องเดียวกัน, 210.

หลากหลายระดับ และหลายรูปแบบ สะท้อนความเป็นเมืองท่าและพหุวัฒนธรรมแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้³²

กลุ่มชาวต่างชาติในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มชาวจีน ส่วนใหญ่ทำการค้าขาย ตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ในและนอกพระนครบริเวณ ที่ตั้งส่วนใหญ่เป็นย่านที่มีแหล่งการค้าที่สำคัญ เนื่องจากเป็นสถานที่จอดขนถ่ายสินค้าจากเรือสำเภา เรือกำปั่นของพ่อค้านานาชาติ³³ มีชาวจีนที่เลี้ยงหมูอยู่ทั่วเมือง และมีชาวจีนที่เป็นช่างฝีมือนานาชาติ ตั้งนิวาสสถานอยู่ในตลาด มีนักแสดงชาวจีนหลายคน เพราะจิวเป็นที่นิยมกันมากในราชสำนักไทย แม้แต่ฟอลคอนและชาวตะวันตกอื่นๆ ก็ยังว่าจ้างคณะจิวไปแสดง³⁴ แม้ว่าจะเสียกรุงเมื่อ พ.ศ.2310 ชุมชนชาวจีนก็ยังคงตั้งบ้านเรือนอยู่ตลอดริมคลองรอบๆ เมืองเก่าในระหว่างศตวรรษที่ 17-18 มา จนถึงปัจจุบัน³⁵

ชุมชนชาวญี่ปุ่น เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรนับตั้งแต่สมัยพระนเรศวรเป็นต้นมา ชาวญี่ปุ่นมีบทบาทมากสมัยกลางอยุธยาในฐานะขุนนาง ทหารอาสาและพ่อค้า ในแต่ละสมัยมีชาวญี่ปุ่นที่แตกต่างกันออกไป ส่วนใหญ่มาจากการอพยพออกนอกประเทศช่วง พ.ศ.2116-2314

ชาวเวียดนามหรือที่สยามเรียกว่า ฉวน เข้ามาประกอบอาชีพค้าขายและรับราชการเป็นทหารอาสา ในเอกสารพรรณนาภูมิสถานพระนครศรีอยุธยา ที่พักอาศัยคาดว่าจะอยู่ในบริเวณแถวศาลาปูนและตั้งชุมชนอยู่ที่หมู่บ้านฉวนทะเล

ชาวมุสลิมจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ แขกชวา แขกมลายู แขกจาม แขกมิงกะเบา กลุ่มนี้เข้ามาประกอบอาชีพ ค้าขาย เดินเรือ ช่างฝีมือ ชาวนา และรับราชการ แขกจามส่วนใหญ่มาเป็นทหารอาสาและสานเสื่อลันไต้ ขายน้ำตาลทราย น้ำตาลกรวด แขกตานีทอผ้าไหม ผ้าด้ายขาย³⁶

³² พัชรพรรณ เสือคง, “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310,” 82.

³³ เรื่องเดียวกัน, 50.

³⁴ สกินเนอร์, จี. วิลเลียม, สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, แปลจาก Chinese Society in Thailand : An Analytical History, แปลโดย พรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529), 13.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, 18.

³⁶ พัชรพรรณ เสือคง, “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310,” 52-53.

ชาวมุสลิมจากอินเดีย หรือแขกเทศ เข้ามาค้าขายแพรรณที่มาจากประเทศอินเดีย แบ่งออกเป็นแขกสกุล เป็นมุสลิมที่เข้ามาค้าขายโดยเรือเล็กติดใบเสาเดียว แขกกุศราช คือ พ่อค้าที่มาจากเมืองคุชราชในอินเดีย แขกสุรัต คือแขกที่มาจากเมืองสุรัตในอินเดีย แขกมะหังลหรือแขกเจ้าเซ็น เป็นแขกที่นับถืออิสลามนิกายชีอะห์

ชาวมุสลิมที่มาจากตะวันออกกลาง คือ แขกเปอร์เซีย แขกตุรกี กลุ่มนี้รับราชการในหน่วยงานฝ่ายทหารและพลเรือน เช่น เป็นทหารอาสาและทหารรักษาพระองค์ ชาวมุสลิมไม่ได้อยู่ร่วมกันเนื่องจากมีความหลากหลายของเชื้อชาติและแตกต่างของความเชื่อทางศาสนา แขกที่อยู่ในกำแพงเมืองนั้นจะเป็นกลุ่มมุสลิมเชื้อสายอินโด-อิหร่าน คืออิหร่าน อาหรับ และเติร์ก

กลุ่มชาวยุโรป

ชาวตะวันตกในพระนครศรีอยุธยา มีหลายชาติ ชาติแรกที่เข้ามาคือโปรตุเกส ต่อมาคือ สเปน ฮอลันดา อังกฤษและฝรั่งเศสตามลำดับ จุดประสงค์การเข้ามาของชาวตะวันตกคือการเข้ามาทางการค้ากับพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากช่วงนั้นอยุธยาเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ชาวโปรตุเกส ตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเข้ามาทำการค้า และภายหลังเข้ามาเป็นกองทหารอาสาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ และตั้งถิ่นฐานอยู่จนถึงสมัยปลายกรุง ศรีอยุธยา ชาวฮอลันดา อยู่ติดกับหมู่บ้านญี่ปุ่น โดยมีคลองคัน คนส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงาน รับจ้าง จัดเก็บสินค้า ชาวฮอลันดาทำการค้าขายกับอยุธยาจวบจนช่วงปลายเช่นเดียวกับโปรตุเกส

ชาวอังกฤษ เข้ามาในสมัยพระเจ้าทรงธรรม ได้รับพระราชทานที่ดินให้ตั้งบริษัทการค้า ใกล้กับ หมู่บ้านชาวฮอลันดา

ชาวฝรั่งเศส เข้าทำการค้าควบคู่กับการเผยแผ่ศาสนาของคณะบาทหลวงเยซุอิตไปด้วย บ้าน ฝรั่งเศสตั้งขึ้นในสมัยพระนารายณ์ กลุ่มชนชาติเพื่อนบ้าน

ชาวมอญ มีทั้งชาวมอญเก่าและมอญใหม่ โดยมอญเก่ามาตั้งแต่สมัยพระมหาธรรมราชา ที่อาศัยอยู่ในพระนครศรีอยุธยามีอาชีพทำเป็ด ไล่ขายที่ตลาดวัวควาย และแหล่งชุมชนแถวตลาดมอญ ขายขัน ถาด เครื่องทองเหลือง

ชาวลาว อยู่ก่อนข้างกระจัดกระจายทั้งในตัวเมืองและนอกตัวเมือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ จับนกเพื่อไว้ทั้งปล่อยและประกอบอาหาร

ชุมชนชาวเขมร ก่อนข้างอยู่ปะปนกับชาวเมืองพระนครศรีอยุธยา พบแหล่งชาวเขมรออยู่เป็นจำนวนมาก บริเวณบ้านเขมร โยมพระ ใกล้วัดแม่นางปลื้ม³⁷

³⁷ พัชรพรรณ เสือคง, “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310,” 54-58.

สภาพของวัฒนธรรมในเมืองพระนครศรีอยุธยา

วัฒนธรรมทางศาสนา และความเชื่อ

พื้นฐานดั้งเดิมศาสนาและความเชื่อของคนอยุธยาถูกหล่อหลอมมาด้วยความเชื่อพื้นเมือง (ธรรมชาติ และผีบรรพบุรุษ) ผสมกับพุทธและพราหมณ์-ฮินดู ชาวอยุธยาที่มีความเชื่อในบาปบุญคุณโทษ นรกกับสวรรค์ ความเชื่อในนิพพานกับยุคพระศรีอารย์ ก่อนจะเข้าสู่พุทธศตวรรษที่ 22 ศาสนา ความเชื่อใหม่ๆ ซึ่งต่างออกไปจากเดิมมากได้เผยแผ่เข้ามา

ชาวต่างชาติในสังคมอยุธยามีสิทธิเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เฟอร์เนา เมน เดส ปินโต บันทึกการเดินทางระหว่างเข้ามาที่พระนครศรีอยุธยาไว้ว่ามีการสร้างโบสถ์ สุเหร่า ศาลเจ้า และไม่กีดกันการเผยแพร่ศาสนา สามารถประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างอิสระ พวกชาว มอญ กัสซาร์ สามารถพอรำได้อย่างเต็มที่ แซร์แวงส และลาตูแบร์ กล่าวตรงกันว่า พวกที่นับถืออิสลามสามารถ ดำเนินการเทศนาและสวดมนต์ได้ อย่างเสรี และพระนารายณ์ก็พระราชทานทรัพย์สนับสนุน³⁸ โดยชาวพระนครศรีอยุธยามองว่ากลุ่มชาวต่างชาติเป็นเพียงกลุ่มมิชฌาติฐิ คือพวกกลุ่มคนที่มิได้นับถือ พุทธศาสนา ผู้คนหลายกลุ่มยังคงร่วมสนุกสนานกับมหรสพและกิจกรรมต่างๆ ของผู้ที่นับถือต่างศาสนาได้เหมือนกัน เช่น คูโชน ระบายในงานศพ หรือพิธีแห่เจ้าเซ่นของมุสลิม เนื่องจากตัวพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศาสนูปถัมภกที่ดีกับทุกศาสนา ให้ความช่วยเหลือและพระราชทานที่ตั้งศาสนสถาน อนุเคราะห์หนักบวชรวมทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอื่นๆ³⁹

ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมในสังคมอยุธยา แซร์แวงส กล่าวว่ามิทั้งพวกที่นับถือคริสต์ ศาสนา พวกนับถือศาสนาของมะหะหมัด และพวกนับถือเทวรูป ที่ต่างส่งครูสอนศาสนาของตนเข้ามา ดำเนินการเผยแพร่ศาสนาของตน ชาวคริสเตียนมีการประกอบพิธีมิสซา รับศีลมหาสนิท เพื่อให้ชาวคริสต์ระลึกถึงคุณของพระเจ้า และยังปรากฏว่ามีการทำพิธีล้างบาปให้แก่ครอบครัวชาวอยุธยา 2 ครอบครัว⁴⁰

ตัวอย่างพิธีกรรมของศาสนา เช่น พิธีกรรมตะเซฮัดของมุสลิมนิกายชีอะห์

“...ในขณะที่นั้น ชาวอิหร่านที่มีตำแหน่งหน้าที่สำคัญได้ใช้ศาสนาเป็นข้ออ้างให้เข้าไปในพระราชวังได้อย่างปลอดภัย จากนั้นพวกเขาก็กระจายกันเข้าไปยึดปืน และปืนใหญ่ของกษัตริย์ เมื่อ

³⁸ วรพร ภู่งศ์พันธ์, “ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ.1767,” 89-90.

³⁹ พัชรพรรณ เลือคง, “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310,” 75.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, 126.

เจ้าชาย (สมเด็จพระนารายณ์) ทรงประสานกับพวก อิหร่านที่อยู่ภายในได้แล้ว พระองค์ทรงร้องขึ้นว่า “โอ้ ท่านอาลี” (Oh Ali ตรงกับ คำว่า “ยา อาลี” ในภาษาอิหร่าน) แล้วก็ทรงบุกเข้าไปถึงค้ำหน้าของกษัตริย์⁴¹

แม้ว่าจะเป็นเรื่องจริงตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือไม่ก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นว่า กษัตริย์ก็ ร่วมในพิธีกรรมของชาวต่างชาติ

ส่วนชาวจีนมีวัฒนธรรมความเชื่อที่ผสมผสานกับชาวยุทธ มีการตั้งศาลเจ้า ปรางค์ศาลเจ้า จำนวนมากในเขตพระนคร มีพิธีกรรมไหว้เจ้าใช้หมูเป็นเครื่องเซ่น⁴²

วัฒนธรรมกฎหมาย

กฎหมายถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม มีทั้งตัวจาริตและที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากการรวบรวมและตรวจสอบกฎหมายตราสามดวง ของมานพ ถาวรวัฒน์สกุล พบว่า พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา ที่เกี่ยวกับชาวต่างชาติที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้น ไม่ได้ถูก รวบรวมเป็นหมวดหมู่ตั้งเป็นพระไอยการแยกออกมาเป็นลักษณะเฉพาะเหมือนกับกฎหมายในเรื่อง อื่นๆ แต่จะพบพระราชกำหนดแยกกระจายแทรกอยู่ในพระไอยการลักษณะต่างๆ ทบัญญัติที่กล่าวถึง ชาวต่างชาติมีประมาณ 28 บท โดยพบอยู่ในลักษณะอาญาหลวง พระไอยการลักพา พระไอยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระไอยการกบฏศึก พระไอยการลักษณะทาส พระไอยการลักษณะฝ่าฝืนพระธรรมนูญ เป็นต้น

การที่กฎหมายอยุธยาไม่ได้รวมบทบัญญัติที่เกี่ยวกับชาวต่างชาติไว้เป็นหมวดหมู่ ประกอบกับ มีบทกฎหมายจำนวนน้อยสะท้อนให้เห็นได้ว่ากฎหมายอยุธยาไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อฐานะของชาวต่างชาติในสังคมอยุธยา แต่ถือว่าชาวต่างชาติต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอยุธยาเช่นเดียวกับชาวพื้นเมือง ใต้นั้นบทบัญญัติทั้งหมดที่ตราขึ้น จึงเป็นเครื่องมือที่กษัตริย์ใช้ควบคุมชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกระทำการใดๆ ในอาณาจักร และเมื่อชาวต่างชาติเข้ามาที่อยุธยาจึงต้องเคารพกฎกติกาที่อยุธยาตั้งไว้

อย่างไรก็ตามทางราชสำนักจะลุ่มอล่วยให้กับชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานและตั้งรกรากในพระนครศรีอยุธยาพอสมควร เริ่มตั้งแต่ให้แต่ละเชื้อชาติเลือก “นาย” ของตนเอง เพื่อเป็นตัวแทนเจรจากับฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งแต่งตั้งขุนนางผู้หนึ่งรับผิดชอบดูแล โดยขุนนางเหล่านี้จะขึ้นสังกัดใน

⁴¹ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, ขุนนางกรมท่าขวา : การศึกษาบทบาทและหน้าที่ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2153-2435 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), 166.

⁴² พัชรพรรณ เสือคง, “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง พ.ศ. 2310,” 129.

กรมพระคลัง ถ้าเกิดคดีความขึ้นกับชาวต่างชาติ หรือระหว่างชาวต่างชาติกับชาวสยาม ในกรณีเกิดคดีความที่พระนครศรีอยุธยา ขุนพิณใจกราชปลัดเป็นผู้พิจารณาว่ากล่าว ถ้าเป็นคดีในหัวเมือง ยกกระบัตรเป็นผู้พิจารณา การพิจารณาให้เป็นไปตามประเพณีของเมืองนั้นๆ ถ้าโจทก์จำเลยทำหนังสือไม่ยินยอมให้ศาลหัวเมืองพิจารณา ก็จะส่งเข้ามาพิจารณาเบิกความ ณ กรมพระคลัง⁴³

วัฒนธรรมการประกอบสัมมาอาชีพ

ชาวต่างชาติที่เข้ามาในกรุงศรีอยุธยา นอกจากการค้าขายเป็นหลักแล้ว ยังมีอิสระในการเลือกประกอบอาชีพตามที่ถนัดอีกด้วย สมัยต้นชาวจีนมาทำงานรับใช้ราชสำนักทำหน้าที่ในเรือสำเภาหลวง และเป็นทูตตัวแทนราชสำนักอยุธยา ต่อมาหลังเริ่มมีการติดต่อกับชาวตะวันตก มีชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพในอาณาจักรมากขึ้น ที่เด่นชัดคือ การเป็นทหาร โดยเฉพาะทหารรักษาพระองค์ในสมัย สมเด็จพระนารายณ์ ทหารต่างชาติที่เป็นทหารรักษาพระองค์ส่วนใหญ่เป็นทหารอาชีพทั้งสิ้น

นอกจากการประกอบอาชีพทหารแล้ว ชาวต่างชาติที่มีความสามารถทางแขนงอื่นๆ ก็ประกอบอาชีพได้อย่างอิสระ เช่น แพทย์ เอกสารร่วมสมัยของชาวต่างชาติบันทึกว่า แพทย์ที่มีชื่อเสียง ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนและนายแพทย์ชาวยุโรป

พ่อค้ารายย่อย เป็นอีกอาชีพที่ประกอบการได้อย่างเสรี ตามปรากฏในคำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรมทั้งในและนอกกำแพงเมือง เช่น ต้มสุรา เลี้ยงสุกร ตั้งโรงย้อมครามของชาวจีน ทอผ้าไหม ผ้าด้ายเป็นผ้าพื้น เป็นของแขกตานี การฆ่าเป็ดไก่ขายของพวกมอญ พม่า แขก เป็นต้น หรือชาวฝรั่งเศสที่ซื้อไหมตั้งโรงเตี๊ยม ขายเบียร์ น้ำตาลเมา หรือน้ำผลไม้ผสม โดยได้รับพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ชาวต่างชาติแต่ละกลุ่ม มีสิทธิไปทำงานในบริษัทของคนต่างเชื้อชาติ ได้ เช่น มีชาวจีนไปทำงานในบริษัทอินเดียตะวันออกของชาวจีนเป็นต้น⁴⁴

อาชีพที่ดำเนินโดยชาวต่างชาติในตลาดพระนครศรีอยุธยา ที่ย่านในไถ่มีแพรสีต่างๆ แบบจีน ไหมสีต่างๆ ขาย ที่ย่านท่าทรายมีผ้าต่างๆ จากอินเดียมาขาย นอกพระนครศาลาเกวียน ในช่วงเดือนสาม เดือนสี่ชาวเขมรนำผ้าปุม แพรญวนมาขาย บ้านริมวัดลอคช่อง แขกตานีทอผ้าไหมขาย ผ้าด้าย เป็นผ้าพื้น ผ้าม่วงเกลี้ยง ม่วงดอกขาย⁴⁵

⁴³ วรพร ภู่งศ์พันธุ์, “ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ.1767,” 101-102.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, 96-98.

⁴⁵ เพชรรุ่ง เทียนปิวโรจน์, “ตลาดกับวิถีชีวิตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2199-2310,” 188.

วัฒนธรรมการแต่งงาน

การค้าขายในสมัยอยุธยา พ่อค้าที่มาค้าขายส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เมื่อมาค้าขายต่างแดนก็ไม่ได้นำภรรยาไปด้วย เมื่อไปค้าขายตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด มักจะได้หญิงชาตินั้นเป็นภรรยาด้วย มีหลักฐานการบันทึกของไฮยู (Hai-yu) ว่ามี “ลูกจีน” เกิดขึ้นมานานแล้ว ที่มีบิดาเป็นชาวจีน มารดาเป็นไทย เกิดขึ้นในกลางพุทธศตวรรษที่ 20 ถ้าคำกล่าวนี้เป็นจริงแสดงให้เห็นว่าการอยู่กินระหว่างชาวต่างชาติคงมีมานานแล้ว โดยทางราชสำนักไม่ได้ขัดขวาง โดยกลุ่มลูกครึ่งเชื้อชาติต่างๆ เช่น ไทย-มุสลิม, ไทย-ญี่ปุ่น, ไทย-มาเลย์, ไทย-โปรตุเกส ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าภายในหรือการค้ากับต่างประเทศ ทั้งในการรวบรวมและขนส่งสินค้า

อย่างไรก็ตามชาวต่างชาติในพระนครศรีอยุธยา ยังมีหญิงนครโสเภณีให้บริการด้วย ในจดหมายเหตุของลา ลูแบร์ ได้กล่าวถึง ออกญาผิน เป็นผู้ซื้อเด็กหญิงและเด็กสาวมาฝึกให้เป็นหญิงนครโสเภณี เอกสารร่วมสมัยของไทยยังกล่าวถึงตลาดบ้านจีน ปากคลองขุนละครไชยว่า มีหญิงนครโสเภณี ตั้งโรงอยู่ท้ายตลาด 4 โรง รับจ้างกระทำชำเราแก่บุรุษ โดยเป็นตลาดใหญ่อยู่ใกล้ทั้ง ทางบกและทางน้ำ สังคมอิสระในการเลือกคู่ครอง ก่อให้เกิดการแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ไม่ใช่สิ่งปกติในสังคมปิด หรือสังคมศักดินาทั่วไป แต่การที่สังคมพระนครศรีอยุธยาเป็นเช่นนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นสังคม ที่รวมความหลากหลายของสังคมนานาชาติไว้ด้วยกัน กล่าวได้อีกประการหนึ่งว่า พระนครศรีอยุธยา เป็นที่รวมและแลกเปลี่ยนของวัฒนธรรม 2 กระแส คือ วัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก นั่นเอง⁴⁶

วัฒนธรรมอื่นๆ

อาหารการกิน มีหลักฐานชาวต่างชาติที่เข้ามาในกรุงศรีอยุธยาว่า สามารถซื้ออาหารตาม แบบที่เคยบริโภคที่ประเทศตนเองได้ แม้จะมีไม่ครบถ้วนสมบูรณ์นัก

ขนมปัง เอกสารฮอลันดา ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 บันทึกถึงรายการของที่ส่งไปอยุธยา หลายรายการ หนึ่งในนั้น คือ ขนมปังกรอบของญี่ปุ่น

เนย พอหาซื้อได้ที่พระนครศรีอยุธยา แต่มีขายน้อย เพราะอากาศไม่เอื้ออำนวย กลุ่มที่ผลิต เนยขายคือ พวกแขกมัวร์ นำเข้าจากเมืองสุรัตและเบงกอล

เนื้อสัตว์ นอกจากหมู เป็ด ไก่ ปลาที่มีขายโดยทั่วไปแล้ว เนื้อสัตว์ประเภทอื่นๆ ที่ชาวต่างชาตินิยมบริโภคก็พอมียาบบ้าง เช่น แพะกับแกะ หาซื้อได้จากชาวมัวร์หรืออาจจะมาจากมะหังล หรือเมืองปัตตาเวีย

⁴⁶ วรพร ภู่งศ์พันธุ์, “ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ.1767,” 99-100.

เครื่องดื่มนั้นตามแบบที่นิยมของชาวต่างชาติจะนำเข้ามาจากต่างประเทศและคงหาซื้อสะดวกพอสมควร เดอ ชัวซีย์ กล่าวว่า ในงานเลี้ยงคณะราชทูตนั้น มีเหล้าอุ่นจากสเปน, อิหร่าน, ฝรั่งเศสและ เบียร์อังกฤษเลี้ยง ส่วนที่พลคอนนำมาให้ดื่มนั้น มีเบียร์ญี่ปุ่นด้วย

ด้วยเหตุที่เครื่องดื่มนำมาจากต่างประเทศ มีราคาแพง กลุ่มผู้บริโภครวมจึงค่อนข้างจะจำกัดวงอยู่ที่ชาวยุโรปด้วยกัน สำหรับผู้ที่จำหน่ายสุรารายใหญ่ของพระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณาเอกสารของฝรั่งเศสในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และคริสต์ศตวรรษที่ 18 คือฮอลันดาและอังกฤษเรืออังกฤษได้บรรทุก สุราชนิดต่างๆ มาขายได้เงินกว่าหนึ่งหมื่นแฟรงค์ โดยลงทุนซื้อไม่ถึงสองพันแฟรงค์ ในจดหมายเหตุของคณะพ่อค้าฝรั่งเศสต้องการให้ฝรั่งเศสส่งสุราและเครื่องดื่มต่างๆ มาให้กับคณะพ่อค้าทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อจำหน่าย ในจดหมายเหตุบาทหลวงฝรั่งเศสซึ่งเข้ามายังพระนครศรีอยุธยาสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้กล่าวถึงการออกไปจากพระนครศรีอยุธยาของฮอลันดาว่า พวกฝรั่งเศสไม่ได้ขาดทุนอะไรเลย แต่ถ้าฮอลันดาไม่กลับเข้ามาค้าขาย พวกฝรั่งเศสก็ไม่ทราบว่าจะไปหาสุราที่ไหนมารับประทานกับอาหาร

นอกจากอาหารและเครื่องดื่มที่สามารถหาซื้อได้แล้ว ของกินบางประเภทที่ใช้เฉพาะบางกลุ่มของเชื้อชาติก็มีขายในตลาดพระนครศรีอยุธยา เช่น ซิว๊ว ลูกเกาลัด เต้าเจี้ยวมิโสะ ปลาเค็มโอะ ปลาอิ้วฉีแห่ง ของหมักคอง สำหรับคอมบุ ผลไม้ ผลไม้เชื่อมจากเมืองจีน รวมทั้งหมี่แห้ง ขนมเปียะ ขนมโก้ ตังเม ข้าวพอง เครื่องจันอับ ซึ่งมีโรงงานทำอยู่ในละแวกกรุงศรีอยุธยา

อย่างไรก็ตามการปรุงอาหารตามชนชาติต่างๆ ไปได้ียงรองรับราชทูต ชวนให้คิดว่าคนในวังหลวงน่าจะคุ้นเคยกับการบริโภคอาหารต่างชาติในระดับหนึ่ง เพราะรายการอาหารที่ราชสำนักอยุธยา สั่งซื้อจาก VOC หลัง ค.ศ.1688 มีพวกเนยแข็ง ลิ่นวัว เนื้อ และปลาเฮอริงรมควัน ไวน์จากอิหร่าน รวมอยู่ด้วย

ในชุมชนพระนครศรีอยุธยามีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวจีนเหล่านี้มีความรู้ความสามารถติดตัวและถ่ายทอดกันมา การท ขนของจีนก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ถ่ายทอดกันมาและปรากฏให้เห็นในตลาดพระนครศรีอยุธยา ขนของชาวจีนไม่ใช่แค่มีชาวจีนบริโภคเท่านั้น ชาวพระนครศรีอยุธยาและชาวต่างชาติก็ยังมีโอกาสได้ทานขนมต่างๆ ของชาวจีน และคงจะเป็นที่นิยมบริโภคจนมีตลาดขนมจีน เป็นย่านการผลิตและการค้าที่สำคัญ

ความสามารถในการประกอบอาหารเฉพาะเชื้อชาติ นอกจากขนมแล้วยังมีอาหารสำเร็จรูปอื่นๆ อีกได้แก่ ข้าวแกง เมี่ยงห่อ มะพร้าวเผา อาหารจีน ก๋วยเต๋ม ปลาทะเลย่าง ปูเค็ม ปลากระเบนย่าง⁴⁷

⁴⁷ เพชรรุ่ง เทียนปวีโรจน์, “ตลาดกับวิถีชีวิตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2199-2310,” 172.

บ้านเรือน สามารถสร้างเป็นตึกก่อปูนตักแต่งได้ตามแบบนิยมและศิลปะของชาติตน ไม่ว่าจะ เป็นชาวยุโรป ชาวจีน หรือชาวมาัวร์โดยชาวจีนและแขกตั้งบ้านเรือนอยู่ภายในพระนคร เนื่องจากเป็นชนชาติแรกที่เข้ามา ชาวต่างชาติอื่นๆ ตั้งบ้านเรือนอยู่นอกพระนคร ชาวโปรตุเกส เรียกว่าค่าย (Camp) ชาวสยามเรียกว่าบ้าน (Bann) ประกอบเป็นชานพระนคร⁴⁸

ลักษณะการสร้างบ้านของชาวต่างชาติแตกต่างจากชาวเมืองพระนครศรีอยุธยาเรื่อง รูปแบบ และวัสดุที่ใช้ แต่เชื่อว่าการสร้างบ้านของชาวต่างชาติในเมืองพระนครศรีอยุธยาคงต้องใช้วัสดุที่หาได้ในท้องตลาด ต้องใช้เครื่องใช้ที่ผลิตในพระนครศรีอยุธยาหรือนำเข้ามาขายในตลาด พระนครศรีอยุธยาเป็นเครื่องเรือนและเครื่องใช้สอยต่างๆ

การตั้งบ้านเรือนของชาวต่างชาติกระจายตัวอยู่ในบริเวณต่างๆทั้งในและนอกพระนคร ปะปนกันไป เขตที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่งสัมพันธ์กับสินค้าที่ขาย ชื่อของย่านที่อยู่อาศัยมักสัมพันธ์กับ สินค้าที่ผลิตหรือขาย เช่น “ถนนย่านป่าขนม ชาวบ้านย่านนั้นทำขนมขายและนั่งร้านขายขนมขมคกง เกวียน สามเกลอ หินฝนทอง ขนมกรุป ขนมพิมพ์ถั่ว ขนมสำปะนิ และขนมแห้งต่างๆ ชื่อตลาดป่าขนม แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้าหรืออาชีพที่ทำกับบริเวณที่อยู่อาศัย กับที่ตั้งให้สอดคล้องกัน และในบางแห่งยังสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มคนที่อยู่อาศัยบริเวณนั้นๆ⁴⁹

ลักษณะความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมอยุธยานั้นเกิดจากการผสมผสานระหว่าง วัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น แต่วัฒนธรรมดั้งเดิมของคนแต่ละเชื้อชาติก็ยังคงเอกลักษณ์ ของตนที่สำคัญไว้ และมีการคัดสรรวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาตามความเหมาะสม ราชสำนักอยุธยาและชนชั้นปกครองมี นโยบายการค้า จึงให้ต่างชาติเข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐาน ได้อีกทั้งยังสามารถดำเนินกิจการได้ ก่อนข้างเสรีตราบเท่าที่ไม่คุกคามอำนาจในการปกครองหรือความมั่นคงทางการเมืองของอยุธยา ช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นช่วงที่สังคมนานาชาติมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาก และสังคม ของชนพื้นเมืองอยุธยาที่นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักไม่ได้ต่อต้านวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาทาง การเมืองระหว่างชาวต่างชาติกับราชสำนักอยุธยา

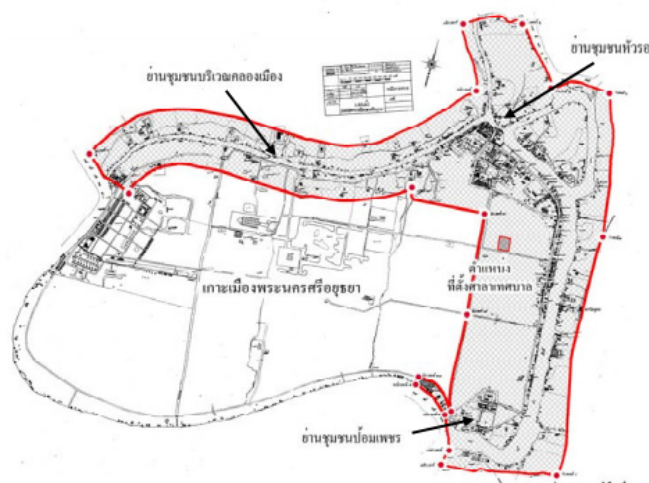
บริบทของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารแผ่นดินแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 กำหนดให้ จังหวัด มีฐานะเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนภูมิภาคจึงเกิดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการริเริ่มให้ มืองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจ มีการออกพระราชบัญญัติจัดระเบียบ เทศบาล พ.ศ. 2476 และพระราชกฤษฎีกายกท้องถิ่นสุขาภิบาลในอำเภอพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็น

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 163.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 164.

เทศบาล เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2478 เกิดเป็นเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา และเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา มี 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลหัวรอ ตำบลหอรัตนไชย และตำบลท่าवासกรี⁵⁰ ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ดัดแปลงจากแผนที่แสดงเขตเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยาขยายขอบเขตใหม่ พ.ศ. 2481 ที่มา: “แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 54, ตอนที่ 98 (14 พฤศจิกายน 2481): 653.

การตั้งถิ่นฐาน⁵¹

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านทางทิศตะวันตกและทิศใต้ของเกาะเมืองและบรรจบกับแม่น้ำป่าสักบริเวณบางกะจะ หรือที่ตั้งของป้อมเพชรซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานคร โดยบริเวณนี้เป็นที่อยู่ของชุมชนป้อมเพชร และเป็นย่านการค้าสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนฝั่งตรงกันข้ามซึ่งคลองหลายสายตัดจากแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเชื่อมการติดต่อกับพื้นที่ภายใน เช่น คลองตะเคียนหรือคลอง

⁵⁰“พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 52, ตอนที่ 98 (10 ธันวาคม 2478): 92.

⁵¹เกื้อกุล ยืนยงอนันต์, *ความเปลี่ยนแปลงภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ระหว่าง พ.ศ. 2438-2500* (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), 15.

ขุนละครไทย ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยคริสต์ ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ ส่วนบริเวณปากคลองตะเคียนเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวไทยมุสลิม

บริเวณถัดมาคือวัดนักบุญยอเซฟ ซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาจากญวน และนับถือศาสนาคริสต์ คือบริเวณรอบๆ วัดพุทธ ไร่สวรรค์ บริเวณทางทิศใต้ของเกาะเมืองแถบวัดพนัญเชิง วัดนางกุย วัดบางกระจะ มีราษฎรอาศัยอย่างหนาแน่นเช่นกันซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจีนที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ส่วนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาด้านทิศใต้ติดกับวัดสุวรรณคารารามได้มีราษฎรอาศัยอยู่บางส่วน

บริเวณแม่น้ำป่าสักซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านด้านตะวันออกของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา บริเวณหัวรอถึงบางกระจะ โดยในด้านตรงกันข้ามเป็นบริเวณเมืองอโยธยาซึ่งเป็นเขตเมืองเก่า มีคลองสำคัญคือคลองบ้านบาตร คลองนี้ยาวไปทางทิศตะวันออกคิดต่อไปถึงคลองข้าวเม่าผ่านพื้นที่ของอำเภออุทัย อำเภอวังน้อย การตั้งถิ่นฐานของราษฎรในบริเวณนี้จะมีเฉพาะบริเวณปากคลองต่างๆ เท่านั้น

แม่น้ำลพบุรีไหลผ่านทิศเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาบรรจบกับแม่น้ำป่าสัก มีคลองสายสำคัญคือ คลองบางขวดและคลองสระบัวซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำลพบุรีจึงทำให้พื้นที่ด้านเหนือของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเกิดชุมชนขนาดใหญ่ มีแม่น้ำซึ่งเปิดไปสู่เมืองต่างๆ ในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำป่าสักไหลมาบรรจบกัน นอกจากนี้ด้านทิศเหนือยังมีแหล่งชุมชนคลองสระบัวเป็นชุมชนที่มีตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

จากการศึกษาค้นคว้าข้างต้นพบว่าลักษณะความเป็นพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยานั้นเกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้น แต่วัฒนธรรมดั้งเดิมของคนแต่ละเชื้อชาติก็ยังคงเอกลักษณ์ของตนที่สำคัญไว้ และมีการคัดสรรวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามาตามความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสังคม ประกอบด้วย ระบบความเชื่อ วิธีการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งมีการถ่ายทอดเป็นมรดกทางสังคมสืบต่อเนื่องกันมา

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาที่นักเรียนมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรม

แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารจัดการการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหาร (Administration หรือ Management) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากร เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายหรือการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการระดมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้สามารถดำเนินงานจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์การกำหนดไว้

การบริหารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งเพราะว่าในการดำเนินงานใดๆก็ตามหากไม่มีการบริหาร โอกาสที่จะประสบผลสำเร็จมีน้อยมากหรือหากว่าสามารถดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จแต่จะพบว่าการทำงานนั้นไม่มีประสิทธิภาพกล่าวคือมีการใช้ทรัพยากรต่างๆ มากมาย อาทิ คน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และเงินลงทุน และเทคนิควิธีการเป็นจำนวนมากและอาจใช้เวลายาวนานการบริหารสามารถช่วยขจัดปัญหาเหล่านี้ได้เพราะการบริหารจะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบว่าจะทำอะไร (กำหนดวัตถุประสงค์) อย่างไร (ระบุกิจกรรมและกำหนดทรัพยากรที่ใช้) ที่ไหน (ระบุสถานที่) เมื่อใด (กำหนดวันเวลา) และโดยใคร (ระบุบุคคลที่รับผิดชอบ) ในขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนก็จะมีประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องการติดตาม และกำกับเพื่อควบคุมก้าวหน้าของงานคุณภาพของงานปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและหาแนวทางแก้ไขปัญหานอกจากนั้นยังมีการประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบจากเหตุผลที่ยกมานี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการบริหารเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก⁵²

ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษามีบทบาทเช่นเดียวกับทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และสาขาวิชาต่างๆ กล่าวคือทำหน้าที่ให้ข้อยุติทั่วไปและก่อให้เกิดการวิจัยส่วนวิทยาการเกี่ยวกับองค์การพยายามอธิบายกฎและระเบียบในพฤติกรรมของแต่ละคนและกลุ่มภายในองค์การโดยนักวิชาการเกี่ยวกับองค์การมุ่งหาหลักเบื้องต้นที่ให้ความเข้าใจทั่วไปในโครงสร้างและพลวัตของชีวิตในองค์การซึ่งงานดังกล่าวเพิ่งจะเริ่มมีขึ้นในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา⁵³ ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหารการศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมองในการบริหารสถานศึกษาที่ยั่งยืนต่อไป

⁵² ประภาพรณ รักเลียง, *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา* (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2556).

⁵³ Wayne K. Hoy and Cecil G. Miskel, *Educational Administration: Theory Research and Practice*, 4th ed. (New York: Harper Collins, 1991).

คำจำกัดความ คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหาร ส่วนมากหมายถึงการจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีหลายท่านได้ระบุดังนี้⁵⁴

ปีเตอร์ เอฟ ดร๊อคเกอร์ (Peter F Drucker) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ว่า การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

เฮอริเบิร์ต (Herbert A. Simon) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ว่า การบริหาร คือกิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันการบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็น ผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหาร ไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติแต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติทำงานจนสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว

เซอร์จิโอวานนิ (Sergiovanni) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ว่า การบริหารคือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

บาร์นาด (Barnard) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ว่า การบริหารคือการทำงาน ของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่รวมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สมศักดิ์ คงเที่ยง ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารไว้ว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่าง หนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างทีบุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสม

สำหรับการบริหารในฐานะที่เป็นวิชาการสาขาหนึ่ง มีลักษณะเป็นศาสตร์โดยสมบูรณ์ เช่นเดียวกับศาสตร์สาขาอื่นๆ กล่าวคือเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบให้เป็นระบบของการศึกษา มีองค์แห่งความรู้ หลักการและทฤษฎี ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์การบริหารจึงเป็น สิ่งที่น่ามาศึกษาเล่าเรียนกันได้โดยนำไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ สิ่งแวดล้อม ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์และบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้บริหารแต่ละคน การบริหารจึงเกี่ยวข้องกับการ “บริหารงาน” และ “บริหารคน” อยู่ตลอดเวลาผู้บริหารจึงต้องทำ หน้าที่จัดการเรื่องระบบงานด้านต่างๆ และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดระบบการผลิตการให้บริการ หรือการดำเนินงานด้านต่างๆ ทุกด้านเป็นไปด้วยดีพร้อมๆ กันกับการที่ต้องจัดการเรื่องคนหรือ บุคลากรซึ่งจะเป็นผู้เข้าไปปรับมอบหมายและปฏิบัติงานตามหน้าที่หรือตำแหน่งงานต่างๆ ที่กำหนด

⁵⁴ ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2542), 2.

ไว้เพื่อให้ทุกคนมีมุมมองที่เท่าเทียมกันทั้งกายและใจให้เกิดผลงานที่ดีและประสานกันกับการทำงานของบุคคลฝ่ายอื่นๆ อย่างดีด้วยอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารทำหน้าที่จัดให้การทำงานของสองระบบนี้คือระบบงานและระบบคนให้สามารถประสานงานร่วมกันไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสรุปได้ว่าการบริหารหมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกันโดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์ สูงสุด

การบริหารสถานศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในเรื่องการจัดระบบการศึกษา เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “การบริหารสถานศึกษา” ไว้ดังนี้

บุญจันทร์ จันทร์เจียม ได้ให้ความหมายของ การบริหารสถานศึกษาไว้ว่า การปฏิบัติภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบในด้านบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้⁵⁵

อุบล เพ็ชรพิทักษ์ กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานในสถานศึกษาทุกๆ ด้าน สำหรับรูปแบบและวิธีการบริหารงานแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไปตามความรู้และความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา⁵⁶

มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล ได้กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการส่งเสริมช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่จะผลักดันให้แผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษابรรลุตามวัตถุประสงค์และหมายที่วางไว้⁵⁷

⁵⁵บุญจันทร์ จันทร์เจียม, “การบริหารสถานศึกษาแบบการกระจายอำนาจสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1” (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2548).

⁵⁶อุบล เพ็ชรพิทักษ์, “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดฉะเชิงเทรา เขต 1” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี, 2548).

⁵⁷มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคใต้พื้นที่ของประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556).

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างเป็นระบบในสถานศึกษาในด้านบริหารงานวิชาการ บริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยใช้รูปแบบและวิธีการบริหารงานแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไปตาม ความรู้และความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละภารกิจของ ผู้บริหารสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สถานศึกษากำหนดไว้

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญมากใน การจัดการส่งเสริม ช่วยเหลือกันของผู้เกี่ยวข้องที่จะผลักดันให้การบริหารจัดการของสถานศึกษา บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งในแต่ละโรงเรียนจะมีบริบทหรือสิ่งแวดล้อม ภายในภายนอกที่แตกต่างกันนำทฤษฎีบริหารมาใช้ก็เหมือนการเลือกวิธีการหรือกลยุทธ์ในการ ทำงานที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนนั้น โดยสรุปแนวคิดและทฤษฎีไว้ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ในมาตรา 39 ว่า ให้กระทรวงกระจาย อำนาจการบริหารและจัดการศึกษา โดยแบ่งขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ ด้าน การบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป และ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการศึกษาแก่ ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ ดี ซึ่งเรียกทั่วไปว่า หลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

สำหรับสถานศึกษา จะมีระบบการบริหารประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 3 ส่วนคือปัจจัย นำเข้า (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือทรัพยากรการบริหารเป็นทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้สำหรับการ ดำเนินงานได้แก่คนหรือทรัพยากรมนุษย์เงิน/งบประมาณวัสดุอุปกรณ์เทคนิควิธีการบริหารและเวลา กระบวนการหรือกระบวนการบริหาร (Process of Management) เป็นการบริหารจัดการ ให้งานดำเนินไปได้จนบรรลุวัตถุประสงค์กระบวนการบริหาร (process of Management) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย

ผลผลิต (Output) เป็นผลผลิตหรือบริการที่ให้แก่ประชาชนซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูล ในการประเมินผลการดำเนินงานได้โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

ส่วนประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้แต่ละส่วนจะสอดคล้องสัมพันธ์กันกล่าวคือเมื่อมีการเตรียมปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรการบริหารแล้วก็ต้องมีการบริหารจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งก็คือผลผลิตนั่นเองและตัวผลผลิตจะเป็นข้อมูลป้อนกลับที่สะท้อนไปยังปัจจัยนำเข้าว่ามีความเหมาะสมหรือไม่กระบวนการบริหารมีประสิทธิภาพหรือไม่และแต่ละส่วนจะต้องพัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรในกรอบสี่เหลี่ยมเส้นคู่ในภาพเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งซึ่งระบบย่อยนี้จะอยู่ภายใต้ระบบใหญ่หรือภายใต้สภาพแวดล้อมต่างๆ ได้แก่สภาพแวดล้อมทางการเมืองเศรษฐกิจเทคโนโลยีสังคมวัฒนธรรมความต้องการของผู้บริโภคเป็นต้นระบบย่อยและระบบใหญ่นี้จะส่งผลถึงซึ่งกันและกันอาทิปัจจัยนำเข้าและกระบวนการบริหารเป็นสิ่งที่ได้จากสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกและผลผลิตก็จะส่งไปให้กับสภาพแวดล้อมภายนอกในการดำเนินงานขององค์กรทั้งในระดับการบริหารบุคคลหรือทีมงานล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกิจการบริหาร (Functions of Management) หรือกระบวนการบริหาร (Process of Management) โดยกระบวนการบริหารประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และ การควบคุม (Controlling)

การวางแผน (Planning) ทำหน้าที่ทางการบริหารคือการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรมที่บุคคลกลุ่มหน่วยปฏิบัติงานหรือภาพรวมขององค์กรที่ต้องการให้เป็นในอนาคตการวางแผนเป็นการระบุเป้าหมายที่เป็นไปได้และการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์หรือแนวทางการปฏิบัติที่จำเป็นและเหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้กิจกรรมการวางแผนประกอบด้วยวิเคราะห์สถานการณ์การคาดการณ์อนาคต การกำหนดวัตถุประสงค์ตัดสินใจเลือกประเภทของกิจกรรมที่องค์กรต้องการแข่งขันเลือกความร่วมมือและยุทธศาสตร์ทางธุรกิจ และกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นที่ทำให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

การจัดองค์การ (Organizing) ทำหน้าที่ทางการบริหารคือทำการรวบรวมและประสานบุคคลการเงินการงบประมาณวัสดุอุปกรณ์สารสนเทศและทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้กิจกรรมการจัดองค์การประกอบด้วยการดึงดูดบุคคลเข้าอยู่กับองค์กรการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบการจัดกลุ่มงานในแต่ละหน่วยการควบคุมและจัดสรรทรัพยากรสารสนเทศและสร้างเงื่อนไขที่ทำให้บุคคลและทรัพยากรต่างๆ สามารถผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อทำงานให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด

การนำ (Leading) ทำหน้าที่ทางการบริหารคือเป็นความพยายามของผู้บริหารที่จะกระตุ้นการปฏิบัติงานของบุคคลให้สูงขึ้นการนำเป็นการกระตุ้นบุคคลให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นการนำเป็นการสั่งการการจูงใจและการสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ในองค์การการนำจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกันทุกวันช่วยชี้แนะและดลบันดาลใจบุคคล

ให้ทำงานจนบรรลุเป้าหมายของกลุ่มและองค์การการนาเกิดขึ้นในทีมงานในแผนกและในฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะในองค์การขนาดใหญ่

การควบคุม (Controlling) ทำหน้าที่ทางการบริหารคือทำการติดตามความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงสิ่งที่จำเป็นการวางแผนการจัดองค์การและการนำไม่ได้เป็นหลักประกันว่าการดำเนินงานขององค์การจะประสบผลสำเร็จภารกิจสุดท้ายของการบริหารคือการควบคุมซึ่งเป็นการติดตามความก้าวหน้า (Monitors Progress) และดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นการติดตามเป็นมิติที่สำคัญของการควบคุม

หากนำแนวคิดการควบคุมคุณภาพ W. Edward Deming ด้วยวงจรเดมมิ่ง (Deming Circle: PDCA) มาประยุกต์ใช้ในการอธิบายและทำความเข้าใจกระบวนการดำเนินงานขององค์การสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารจะประกอบด้วย

P คือ Plan หมายถึง การวางแผนโดยเลือกปัญหาและตั้งเป้าหมายร่วมกันทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

D คือ Do หมายถึง การนำแผนหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันไปใช้ในการแก้ไขปัญหาร่วมกันเป็นการนำแผนแก้ไขปัญหาลงสู่การปฏิบัติ

C คือ Check หมายถึง การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยนำข้อมูลก่อนการดำเนินงานและหลังการดำเนินงานมาเปรียบเทียบกัน

A คือ Act หมายถึง การนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลหรือประสบสำเร็จมากำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อถือปฏิบัติต่อไปแต่ถ้าไม่ได้ผลก็นำไปพิจารณาวางแผนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปกระบวนการบริหารตามวงจรเดมมิ่งประกอบด้วยการวางแผนการแผนไปปฏิบัติตรวจสอบและแก้ไขเป็นกระบวนการปรับปรุงคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ได้รับความสนใจในวงการบริหารโรงเรียนมากในปัจจุบัน และเป็นรูปแบบที่น่าจะสอดคล้องกับแนวทางการบริหารตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาก ซึ่งก็คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School base management) ในเรื่องนี้ได้ประมวลหลักการและแนวคิดในการบริหารโรงเรียนโดยใช้รูปแบบนี้หลายท่าน สามารถสรุปได้ดังนี้⁵⁸

⁵⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2557, เข้าถึงได้จาก www.wj.ac.th/web/images/doc_files/docpo/sbm.doc

1. ใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละแห่งทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาของตนเองใน 4 ด้านคือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

2. การบริหารและจัดการสถานศึกษา (SBM) มุ่งให้การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เพราะในการบริหารโรงเรียน ด้วยวิธีการ หรือวิธีคิดแบบเดิมนั้นโรงเรียนจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานหรือตัวแทนของส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ นโยบายและแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนมักจะถูกกำหนดมาจากส่วนกลางการบริหารมักจะไม่ตอบสนองหรือไม่ตรงกับปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนสมาชิกที่อยู่โรงเรียนและชุมชนที่ตั้งของโรงเรียนจะไม่มีอำนาจ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดทิศทางการบริหารและจัดการโรงเรียนในฐานะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stake-holder) กับโรงเรียนโดยตรง

3. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีลักษณะดังนี้

3.1 เป็นการเน้นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน

3.2 เป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังโรงเรียนโดยตรง

3.3 เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participation) เป็นหลักสำคัญ

3.4 มีความเชื่อว่าโรงเรียนบริหารจัดการตนเองได้

3.5 ให้โรงเรียนมีอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียนด้วยตนเอง

3.6 มีความเชื่อว่าโรงเรียนมิใช่เพียงเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายหรือตามแผนงานที่หน่วยเหนือกำหนดเท่านั้น แต่เป็นหน่วยปฏิบัติที่สามารถวิเคราะห์ปัญหา สามารถกำหนดนโยบาย วางแผน และบริหารจัดการได้ด้วยตนเองสภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย

4. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะต้องมีการลดอำนาจสั่งการจากระดับบนมาให้สภาโรงเรียนหรือคณะกรรมการโรงเรียน และถ่ายโอนอำนาจการบริหารจัดการจากเขตการศึกษา มาสู่โรงเรียนโดยตรง ทำให้การบริหารโรงเรียนเป็นการตัดสินใจ ณ ฐานปฏิบัติ (Site-based decision-making) โรงเรียนจะมีอำนาจมากขึ้นในการตัดสินใจและต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อการวางแผนพัฒนาโรงเรียนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนการพัฒนาบุคลากรการจัดการการเงินและการงบประมาณ

5. มีการให้อำนาจ (empower) โรงเรียนในการบริหารจัดการตนเอง โดยระบบการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

6. หลักปฏิบัติที่สำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีดังนี้

6.1 กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยตรง

6.2 ให้โรงเรียนมีอำนาจและต้องรับผิดชอบการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ

6.3 เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมที่นิยมใช้กันมากคือ การบริหารโดยคณะกรรมการ โรงเรียนคณะกรรมการโรงเรียนโดยทั่วไป ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้ปกครองและผู้แทนชุมชน โดยร่วมกันมีบทบาทในการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนโดยตรงได้มากที่สุด

7. การบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากกระแสความเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจอุตสาหกรรมที่ได้ประสบความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้หลักการ วิธีการ และกลยุทธ์ในการทำให้องค์การธุรกิจอุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น กระจายอำนาจการบริหารจัดการ เพิ่มอำนาจตัดสินใจ ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติไปยังหน่วยปฏิบัติ ทำให้องค์การหรือหน่วยงานสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า ผู้รับบริการ และผู้เกี่ยวข้องได้มากยิ่งขึ้นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการปรับปรุงการศึกษา และการดำเนินงานให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย

8. โรงเรียนต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การและแบบแผนการทำงานของโรงเรียนให้เป็นผู้รู้จักคิดริเริ่มด้วยตนเอง คิดช่วยตนเอง สร้างตนเองให้เข้มแข็ง บริหารโดยการริเริ่มด้วยตนเองและรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองการบริหารในรูปแบบนี้ก่อให้เกิดการปฏิรูปที่การบริหารโรงเรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของและ เพอร์ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผล⁵⁹ และ มัลลิวีร์ รอซโฟล พบว่า กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

- 1) โรงเรียนต้องรู้จักตนเองและร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนา
- 2) โรงเรียนต้องจัดทำแผน
- 3) โรงเรียนสืบเสาะหาภาคีเครือข่ายและวิเคราะห์
- 4) โรงเรียนประสาน

⁵⁹J.L. Person, "An examination of the relationship between anticipative management and perceived institutional effectiveness in North Carolina Community Colleges," **Dissertation Abstract Internation** 53, 9 (1993): 30-71.

ความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย 5) โรงเรียนจัดการประชุมเพื่อจัดทำแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย 6) โรงเรียนดำเนินการ และ 7) โรงเรียนรายงานผลกลับสู่ภาคีเครือข่าย⁶⁰ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาคือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา และความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การบริหารสถานศึกษา 2) การบริหารและการสนับสนุน 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การพัฒนาคุณภาพนักเรียน⁶¹ กัญวัญญ์ ธาริบุญ พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านความผูกพัน ต่อองค์กร และด้านการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง⁶²

9. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพ เมื่อดำเนินการตามเงื่อนไขต่อไปนี้

9.1 มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาโดยตรง

9.2 บริหารโดยคณะกรรมการ เน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่แบบการร่วมมือ (co-operation) อย่างที่เคยเป็นมา

10. รูปแบบและแนวปฏิบัติ ซึ่งอาจจะมีทางเลือก (alternative) ต่อไปนี้

10.1 รูปแบบบริหารโดยชุมชนเป็นหลัก

10.2 รูปแบบบริหารโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก

10.3 รูปแบบบริหารโดยเป็นโรงเรียนในกำกับ (Charter school)

10.4 รูปแบบบริหารแบบเอกชน

11. เงื่อนไขความสำเร็จ

⁶⁰ มัลลวีร์ รอดโพธิ์, “การพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบลผ่านกระบวนการภาคีเครือข่ายในประเทศไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), 85-111.

⁶¹ วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 161-237.

⁶² กัญวัญญ์ ธาริบุญ, “การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557), 432-433.

11.1 ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนต้องมีอำนาจอย่างแท้จริง ในการบริหารงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร

11.2 การใช้อำนาจหน้าที่ขึ้นอยู่กับการใช้เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผล โดยตรงต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสำคัญ

12. กลยุทธ์สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ

12.1 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง

12.2 การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และให้มีการ กำหนดมาตรฐานงานของคณะกรรมการสถานศึกษาให้ชัดเจน

12.3 การสรรหาและการคัดเลือกคณะกรรมการสถานศึกษา ต้องให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละ และเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ อย่างแท้จริง

12.4 ต้องจัดการฝึกอบรม/สัมมนาผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะ ปรับบทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามรูปแบบการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ให้ชัดเจน

12.5 ส่งเสริมให้ครู อาจารย์ ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาอย่าง ใกล้ชิด

12.6 จัดให้มีเครือข่ายคณะกรรมการสถานศึกษา

12.7 ให้การสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถดำเนินงาน ตามแนวการบริหารแบบยึด โรงเรียนเป็นฐาน และสามารถรับผิดชอบการบริหารจัดการ โรงเรียนของตนเองแบบเบ็ดเสร็จได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดอนเดโร (Dondero) ที่พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐาน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการกำหนดกฎระเบียบใน การปกครองตนเอง ครูที่ได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน มีความสุขุมรอบคอบ ในการตัดสินใจ สามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁶³ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชัย พุทธา พบว่า องค์ประกอบ การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการด้าน ความมั่นคงยั่งยืนและพัฒนาระบบการจัดการ โรงเรียน ด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียน ด้าน ความรู้และทักษะการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านสมรรถวิสัยการบริหารแบบองค์คณะ

⁶³M. Dondero, Grace, "School-based management, Teacher' Decisional Participation Level, School Effectiveness, and Job Satisfaction" (Dissertation Abstract Internation, 1993): 1647-A.

บุคคล ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน ด้านความเป็นครูมืออาชีพด้าน วัฒนธรรมองค์กร และด้านการปรับโครงสร้างทางสถาบัน/หน่วยงานต้นสังกัด⁶⁴ และยังคงคล้อง กับงานวิจัยของ ชูชาติ รักอู่ พบว่า ปัจจัยส่งเสริมต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ภาวะผู้นำของสถานศึกษา 2) การบริหารจัดการ มีประสิทธิภาพ 3) นโยบายและมาตรฐานการบริหารงานชัดเจน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ 1) ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ 2) การพัฒนาครูและบุคลากร 3) การกำกับติดตาม 4) การมีส่วนร่วม⁶⁵ และสิริมา หมอนไหม พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการในโรงเรียน ประกอบด้วย การพัฒนาผู้เรียน การดูแล ช่วยเหลือนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อม การเสริมสร้างความปลอดภัย การมีส่วนร่วมการวางแผนการส่งเสริมสุขภาพ⁶⁶

ปรัชญา แนวคิด และแนวปฏิบัติของรัฐ เกี่ยวกับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักฐานทั้งระดับนานาชาติและระดับชาติ ที่กล่าวถึงปรัชญา แนวคิด นโยบาย และแนวปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติวัฒนธรรม และแนวทางการให้การศึกษาอบรมเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ดังนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประกาศว่ามนุษย์ทั้งหมดมี ศักดิ์ศรีและความเสมอภาค ทุกคนมีความชอบธรรมที่จะมีสิทธิและเสรีภาพ โดยไม่มีการจำแนก ความแตกต่างใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว และชาติกำเนิด

ซึ่งสอดคล้องกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ของสหประชาชาติ ข้อ 10 (3) ระบุว่ารัฐภาคีแห่งกติกานี้ควรมีมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษแก่เด็กและผู้เยาว์ที่เปราะ

⁶⁴สมชัย พุทธา, “การวิเคราะห์องค์ประกอบและการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), 369-394.

⁶⁵ชูชาติ รักอู่, “ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษ าศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555), 315-320.

⁶⁶สิริมา หมอนไหม, “การบริหารจัดการเพื่อสิทธิเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตาม อนุสัญญาว่าด้วยสหประชาชาติ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษ าศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554), 205-209.

โดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติเนื่องจากเชื้อชาติหรือเงื่อนไขอื่น ๆ ข้อ 13 (1) ระบุว่ารัฐภาคีแห่งกติกานี้ รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษา.....การศึกษาจะต้องมุ่งให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ และความสำนึกในศักดิ์ศรีของตนอย่างบริบูรณ์.....การศึกษาจะต้องทำให้ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ความอดทนอดกลั้นและมิตรภาพระหว่าง ชาติ กลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มศาสนาที่ต่างไป ข้อ 13 (2) ระบุว่าการศึกษาขั้นประถม จะต้องเป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า และข้อ 15 (1) รัฐภาคีแห่งกติกานี้ รับรองสิทธิของมนุษย์ทุกคนที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน

และสอดคล้องกับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) แห่งสหประชาชาติ ข้อ 7 ระบุว่ารัฐภาคีจะจัดให้มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพและปฏิบัติทันที ในด้านการจัดการศึกษา วัฒนธรรม และสารสนเทศ โดยมุ่งหมายที่จะต่อต้านการมีอคติอันนำไปสู่ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจ ความอดทนอดกลั้น และการยอมรับในความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ในปีพุทธศักราช 2532 ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้ให้การรับรองอนุสัญญา ว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้น โดย คณะกรรมาธิการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ตามหลักการของกฎบัตร สหประชาชาติ ที่ว่าด้วยศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยคำนึงว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแล และช่วยเหลือทั้งสภาพแวดล้อมของครอบครัว และการเลี้ยงดูอื่นๆ บนพื้นฐานของ ประเพณีและค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม⁶⁷

สำหรับประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคี เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 และมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 26 เมษายน 2535 เป็นต้นมา โดยอนุสัญญาฯ ได้กล่าวถึงพันธกิจ ที่รัฐภาคีพึงปฏิบัติต่อ เด็ก ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อ 2 “รัฐภาคีจะเคารพและประกันสิทธิตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ แก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ในเขตอำนาจของตน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าชนิดใดๆ โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น....”

⁶⁷ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ วันที่ 21 ธันวาคม 251 มีผลบังคับใช้ วันที่ 4 มกราคม 2532, เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/International_HR/2557/CERD_01/boo

ส่วนที่ 1 ข้อ 28 “1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษาเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน.....” 2. รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะประกันว่า ระเบียบวินัยของโรงเรียนได้กำหนดขึ้น ในลักษณะที่สอดคล้องกับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเด็ก....”

ส่วนที่ 1 ข้อ 30 “ในรัฐที่มีชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ ศาสนาหรือภาษาหรือกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่ เด็กที่มาจากชนกลุ่มน้อย หรือที่เป็นชนพื้นเมืองจะต้องไม่ถูกปฏิเสธ ซึ่งสิทธิที่จะปฏิบัติตามวัฒนธรรม ที่ตนนับถือและปฏิบัติทางศาสนาหรือสิทธิที่จะใช้ภาษาของตนในชุมชนกับสมาชิกอื่นในกลุ่มเดียวกัน”

จากข้อตกลงระหว่างประเทศ ภายใต้การริเริ่ม โดยองค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับการที่รัฐจะปฏิบัติต่อพลเมืองของตน ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่ารัฐพึงเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมก็ตาม รัฐพึงให้การศึกษอบรมแก่เด็ก เยาวชนทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ และพลเมืองมีสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติตามลัทธิความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมของตน

สำหรับประเทศไทย มีเอกสารหลักฐานที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติระเบียบข้อบังคับ นโยบาย และแนวปฏิบัติที่รัฐจะต้องปฏิบัติต่อพลเมือง และแนวทางการจัดการศึกษาอบรมให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2550⁶⁸ มาตรา 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติ แห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

และมาตรา 49 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิ ตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น”

⁶⁸สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://www.mua.go.th/users/hecommission/doc/law/Constitution2550.pdf>

และยังสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553⁶⁹ มาตรา 12 ที่ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม มีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ เด็กด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม

ต่อมามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ให้ความเห็นชอบระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548⁷⁰ เพื่อให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ได้มีโอกาสเข้าเรียน รวมทั้งให้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่คนกลุ่มนี้ในอัตราเดียวกับเด็กไทย

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550⁷¹ มาตรา 6 (2) ระบุว่า เด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิในการได้รับการศึกษา และได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพสูงสุดตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และมาตรา 7 ระบุว่า ให้เด็กและเยาวชนทุกคน มีสิทธิได้รับการจดทะเบียนรับรองการเกิด การพัฒนา การยอมรับการคุ้มครองและโอกาสในการมีส่วนร่วมตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่าง ในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม การศึกษาอบรม ความคิดเห็นทางการเมือง การเกิดหรือสถานะอื่นของเด็กและเยาวชน บิดามารดาหรือผู้ปกครอง

⁶⁹ กระทรวงศึกษาธิการ, “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553,” เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf>

⁷⁰ กลุ่มวิจัยและพัฒนา นโยบาย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), 9-11.

⁷¹ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550, เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559, เข้าถึงได้จาก <http://law.longdo.com/law/607/>

ขณะที่ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559)⁷² แนวโยบายข้อ 1.3 เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ได้มีโอกาสเข้าถึงบริการ การศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่น ห่างไกล ทุรกันดาร โดยกรอบการดำเนินงาน ข้อ 1.3.1 จัดให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ผู้บกพร่อง ทางร่างกายและสติปัญญา ชนต่างวัฒนธรรม และระหว่างชายหญิง

สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2552 – 2555) กระทรวงศึกษาธิการ⁷³ กล่าวถึงยุทธศาสตร์ ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ข้อ 1.1 พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ (1.1.1) พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการจัดการ การศึกษาโดยเน้นแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งในและนอกระบบให้สอดคล้องกับความต้องการ และวิถีชีวิต และปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ โดยบูรณาการ วิชาสามัญ ศาสนา และวิชาชีพในสัดส่วนที่เหมาะสม พร้อมทั้งสามารถใช้ความหลากหลาย วัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551⁷⁴

ข้อ 3 ระบุว่า “เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น” นอกจากนี้หลักสูตรยังเปิด โอกาสให้สถานศึกษาจัดรายวิชาหรือกิจกรรมเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้น ในระดับประถม ศึกษาปีละไม่เกิน 80 ชั่วโมง ระดับมัธยม ปีละไม่เกิน 240 ชั่วโมง

จากผลการศึกษาเอกสารของทางราชการ ในระดับนานาชาติ เกี่ยวกับปรัชญา แนวคิด และแนวปฏิบัติของรัฐ เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมืองที่อาศัยในรัฐนั้นๆ พบว่า องค์การสหประชาชาติ ได้ออกปฏิญญา กติกาและอนุสัญญา เพื่อให้ประเทศสมาชิกลงนาม ให้การรับรอง

⁷²สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) (กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2553).

⁷³สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2552 – 2555) (กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.).

⁷⁴กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2551).

และนำไปสู่การปฏิบัติที่ยอมรับในคุณค่าความเป็นมนุษย์ ไม่มีอคติและไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และพบว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศฉบับเดียว ที่ทุกประเทศให้การรับรอง ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าเด็กทุกคนจะได้รับการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน บนพื้นฐานของการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สำหรับเอกสารของทางราชการของประเทศไทย เกี่ยวกับปรัชญา แนวคิด และแนวปฏิบัติของรัฐ เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมืองที่จะเข้ารับการศึกษา พบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ระบุถึงสิทธิของคนไทยกับการศึกษา คือบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการเข้ารับการศึกษา จากนั้นกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาก็ระบุไว้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เช่นระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ระบุให้โรงเรียนของรัฐ รับเด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร หรือไม่มีสัญชาติไทย ได้มีโอกาสเข้าเรียน ขณะที่กฎหมายอื่นๆ ได้ระบุถึงแนวทางการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เอื้อต่อความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน

อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้ปฏิบัติตามข้อตกลงตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในการให้การศึกษาแก่เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยไม่เลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ในเขตพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา อย่างเช่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีนโยบายให้จัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เพื่อให้สอดคล้องกับความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรม

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นักการศึกษาให้ความสนใจกับนิยามของพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) กันอย่างแพร่หลายทั้งในส่วนของสังคมอเมริกันและยุโรปและ 3 มิกาคอื่นๆ หรือแม้กระทั่งประเทศไทยก็มีการกล่าวถึงเป็นอย่างมากเกี่ยวกับแนวคิดและธรรมชาติของพหุวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกระแสหนึ่งทางสังคมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิถีชีวิตของผู้คนที่มีความแตกต่างกัน เอกรินทร์ สังข์ทอง⁷⁵⁾ ส่วน อามัคไญนี คาโอ๊ะ⁷⁶⁾ อธิบายว่าแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและสังคม

⁷⁵⁾เอกรินทร์ สังข์ทอง, “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม : การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 20, 1 (2552): 1-16.

⁷⁶⁾อามัคไญนี คาโอ๊ะ, การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำเป็นจริงหรือ, เข้าถึงเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2557, เข้าถึงจาก <http://www.saengtharm.com/collum5.pdf>.

พหุลักษณะ เกิดขึ้นจากการลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในสังคมใหญ่ รวมถึงการปลุกฝังความคิดในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม ให้แก่กลุ่มคนในสังคม ซึ่งต้องพัฒนาค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติที่จำเป็น โดยผ่านกระบวนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ อย่างไรก็ดีตาม ในบรรดาประเทศด้อยพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีการปกครองในลักษณะอำนาจนิยม การปลุกฝังความคิดเรื่องสังคมเชิงเดี่ยวค่อนข้างหยั่งรากลึกและทำให้เกิดนโยบายและมาตรการที่กีดกันต่อกลุ่มวัฒนธรรมย่อยๆ ในประเทศเหล่านั้น อันเป็นที่มาของการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อกลุ่มชนส่วนน้อยในหลายลักษณะ ดังนั้น เพื่อให้สังคมบรรลุถึงความ เป็นประชาธิปไตยที่จริงใจ สิทธิ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพให้เกิดขึ้นทุกส่วนในสังคม จึงจำเป็นต้องพัฒนาทั้งนโยบาย ข้อกฎหมาย มาตรการและแผนการดำเนินงานต่างๆ ให้เกิดการยอมรับและคุ้มครองสิทธิของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตามนิยามของพหุวัฒนธรรมสำหรับนักวิชาการโดยทั่วไปแล้วไม่ได้มีการให้นิยามไว้อย่างเฉพาะเจาะจงแต่คำดังกล่าวจะมีการใช้สลับกันกับคำว่า “ต่างวัฒนธรรม” (Cross-cultural) หรือคำว่า “วัฒนธรรมระหว่างกัน” (Inter-cultural) ซึ่งการใช้คำที่แตกต่างกันนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ หรือพื้นฐานทางด้านประเพณีในแต่ละพื้นที่ แต่นักวิชาการต่างมีความเชื่อว่าจะใช้คำใดก็มีความหมายเดียวกันหรือมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน⁷⁷ สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน⁷⁸ กล่าวว่าคำว่า พหุวัฒนธรรมและความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้นจะมีการใช้สลับกันเมื่อกกล่าวถึงลักษณะของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะบทบาททางเพศ สถานะทางสังคม อายุ หรือความไร้สมรรถนะ อย่างไรก็ตามพหุวัฒนธรรมนิยามสะท้อนมุมมองที่กว้างกว่าเกี่ยวกับมิติของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา วิถีทางเพศ บทบาททางเพศ อายุ สถานะทางสังคม การศึกษา และพื้นฐานอื่นๆ ทางด้านวัฒนธรรม ทั้งนี้คำว่าพหุวัฒนธรรมถูกนำไปใช้อย่างหลากหลายในสาขาที่แตกต่างกัน เช่น พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) หลักสูตรพหุวัฒนธรรม (Multicultural curriculum) ดนตรีแนวพหุวัฒนธรรม (Multicultural music) หรือ พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) เป็นต้น

⁷⁷Y. Miralis, “Clarifying the terms multicultural”, “multitietnic”, and “world music education” through a review of literature,” **Update : Applications of Research in Music Education** 24, 2 (Spring – Summer 2006): 54-67.

⁷⁸American Psychological Association, **Guidelines on multicultural education, training, research, practice and organizational change for psychologists**, Accessed January 25, 2014, Available from <http://www.apastyle.org/manual/related/guideline-multicultural-education.pdf>.

ทั้งนี้ โดลล์⁷⁹ ได้สรุปว่าไม่มีค่านิยมที่เด่นชัดของคำว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่สัมพันธ์กันในโลกใบนี้ แต่คำว่า พหุวัฒนธรรมนิยมจะมีการใช้อย่างกว้างๆ เพื่อหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันตามความเชื่อของผู้คน วิถีปฏิบัติของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกัน⁸⁰ ส่วน อิลลิออต⁸¹ ได้อธิบายว่า พหุวัฒนธรรมหมายถึงการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในสังคมซึ่งเขาขยายความว่าพหุวัฒนธรรมคืออุดมคติทางสังคมที่ผู้คนจากต่างกลุ่มต่างสังคมมีความเคารพซึ่งกันและกันและยึดมั่นถือมั่นในคุณงามความดี ซึ่ง คาร์เน็น และ คาร์เน็น⁸² มองว่าพหุวัฒนธรรมนิยมเป็นทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นแสดงให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม และจัดการกับความท้าทายเกี่ยวกับ อคติที่มีต่อวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่น คาร์เน็น และ คาร์เน็น⁸³ ตั้งข้อสังเกตว่าพหุวัฒนธรรมนิยมนั้นมักมีการให้นิยามในมุมมองที่จำกัด โดยเฉพาะการมุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องของวัฒนธรรมเป็นหลักซึ่งเป็นมุมมองที่แคบแต่แท้จริงแล้วพหุวัฒนธรรมนิยมครอบคลุมประเด็นอื่นๆ ที่กว้างกว่ามิติทางด้านวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้วพหุวัฒนธรรมนิยม คือแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวทางในการจัดการกับความท้าทายเกี่ยวกับ อคติที่มีต่อวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมหรือพหุวัฒนธรรมศึกษาได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ นักการศึกษาได้แสดงแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับ

⁷⁹C.J. Dolce, "Multicultural education : Some issues," **Journal of Teacher Education** 24, 4 (1973): 282-284.

⁸⁰C.E. Sletter and C. Grant, "An analysis of multicultural education in the United State," **Harvard Education Review** 57, 4 (December 1987): 421-444.

⁸¹D. J. Elliott, **Music matters : A new philosophy on music education** (New York: Oxford University Press, 1995), 45.

⁸²A.G. Canen and A. Canen, "Innovation management education for multicultural organization : challenges and a role for Logistics," **Education Journal of Innovation Management** 5, 2 (2002): 73-85.

⁸³Ibid., 87.

พหุวัฒนธรรมศึกษา ดังที่ เบงก์⁸⁴ กล่าวว่าในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา นักวิชาการ นักวิจัยและนักการศึกษาพยายามหาฉันทามติ (Consensus) เกี่ยวกับธรรมชาติ วัตถุประสงค์ หรือขอบข่ายของพหุวัฒนธรรมศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้นิยามแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาไว้ว่า

“พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นแนวความคิด คือ ความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาและเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลง โครงสร้างของสถาบันทางการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนที่มีบทบาททางเพศ (Gender) ทั้งชายและหญิงที่พื้นฐานทางสังคม เช่น เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา และวัฒนธรรมกลุ่มแตกต่างกัน ได้รับ โอกาสทางการเรียนรู้และประสบความสำเร็จทางการเรียนอย่างเท่าเทียมกัน”

แกรนท์, เอลสบริ และ ฟน ไคร⁸⁵ มีมุมมองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาคือแนวคิดเชิงปรัชญา และกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งมีพื้นฐานทางปรัชญาเพื่อมุ่งสู่เสรีภาพ ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และสถานศึกษาต่างๆ ที่จัดการการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่น และมุ่งให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจโลกที่ตนดำรงอยู่ พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงทักษะการตัดสินใจเชิงประชาธิปไตยและการปฏิบัติทางสังคม และ คัชเนอร์ และคณะ ได้อธิบายว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นกระบวนการการปฏิรูปทางการศึกษาที่สร้างให้เกิดความมั่นใจกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถ และบทบาททางเพศ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียน และสามารถเข้าสู่สังคม ได้อย่างมีความสุข

⁸⁴Jame A. Banks, “Multicultural education,” In **Handbook of research on multicultural education**, eds. J.A. Banks and C.A.M. Banks (San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc, 2004), 88-90.

⁸⁵C. A. Grant, A. R. Elsbree and S. Fondrie, “A decade of research on the changing terrain of multicultural education research,” In **Handbook of research on multicultural education**, eds. J. A. Banks and C.A.M. Banks (San Francisco, CA : John Wiley & Sons. Inc, 2004), 67.

บัญญัติ ขง่วน⁸⁶ มีมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมศึกษาว่าเป็นการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่สภาพแวดล้อมทางการศึกษาประกอบไปด้วยนักเรียนที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมที่ต่างกันเช่นเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ ชั้นทางสังคม กลุ่มภูมิภาค กลุ่มความต้องการพิเศษ โดยปัญหาของกลุ่มต่างๆดังกล่าวได้รับการตีแผ่และเปรียบเทียบซึ่งสภาพแวดล้อมทั้งหมดในโรงเรียนจะได้รับการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และเกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มนักเรียนต่างวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่าอคติ การแบ่งแยกและความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของกลุ่มคนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นพหุวัฒนธรรมศึกษาจึงเป็นการปฏิรูปทางการศึกษาโดยการจัดการสภาพแวดล้อมภายในสถานการศึกษาซึ่งมีผู้เรียนที่มาจากต่างวัฒนธรรมเช่นเชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา เพศ ชั้นทางสังคมและความต้องการพิเศษอื่นๆ ได้เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน

ลัดสัน บิลลิ่ง (Ladson-Billings)⁸⁷ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาไม่ได้เป็นแค่กระบวนการแต่ยังมีความเป็นพลวัต และชี้ให้เห็นความสำคัญว่าหากเราต้องการนำแนวคิดการจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาให้เกิดความสำเร็จ เราจะต้องทำให้โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางสังคม ทั้งนี้การจัดการพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักการศึกษา มีความเชื่อว่าวัฒนธรรมส่งผลต่อมิติต่างๆ ของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่านักการศึกษาจะพยายามชี้ให้เห็นประเด็นที่เป็นลักษณะเฉพาะของพหุวัฒนธรรมศึกษาแต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการดังเช่น กาย (Gay)⁸⁸ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบนพื้นฐานของความคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นเหตุทำให้แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวมีช่องว่างทางทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ และตั้งข้อสังเกตว่าถึงแม้ว่าการศึกษาดังเห็นพ้องกันว่าแนวคิดเกี่ยวกับ

⁸⁶บัญญัติ ขง่วน, การส่งเสริมพัฒนาเด็กในบริบทของความหลากหลายวัฒนธรรม: 10 ปี ทศวรรษเพื่อเด็กและภูมิปัญญาของครอบครัว (นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551), 32-34.

⁸⁷G. Ladson-Billings, "New direction in multicultural education : Complexities, boundaries, and critical race theory," In **Handbook of research on multicultural education**, eds. J. A. Banks and C.A.M. Banks (San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc. 2004), 60-67.

⁸⁸G. Gay, "The state of multicultural education in the United State," In **Beyond the multicultural education : International perspective**, ed. K.A. Moodley (Calgary, Alberta: Datseting Enterprises, 1992), 41-65.

พหุวัฒนธรรมศึกษาสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จได้ต้องเริ่มต้นที่การสร้างเปลี่ยนแปลงที่ตัวหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอนรวมถึงการปรับพฤติกรรมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเป้าหมาย บรรทัดฐานและวัฒนธรรมของสถานศึกษา อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีความคาดหวังต่อครูและผู้บริหารก็ยังพบว่าบุคคลดังกล่าวยังมีมุมมองที่จำกัดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา โดยยังมองว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงแค่โครงสร้างของหลักสูตรและมีการบูรณาการเนื้อหาให้ครอบคลุมกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นมีมุมมองที่กว้างกว่านั้นทำให้ครูและผู้บริหารขาดความสนใจในมิติอื่นๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา⁸⁹ ดังนั้นการให้ได้มาซึ่งคำตอบเพื่อให้ภาพที่กว้างขึ้นเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษาจึงต้องมีการศึกษาวิจัยและอธิบายในมุมมองและมิติที่มีความแตกต่างกัน⁹⁰

สรุปโดยย่ออาจกล่าวได้ว่านิยามเฉพาะของพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นยังไม่มีกำหนดที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามสามารถสรุปแนวคิดพื้นฐานสำคัญได้ว่าพหุวัฒนธรรมศึกษาคือแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมีความเท่าเทียม ความเสมอภาค เสรีภาพและรักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ที่จัดการการเรียนการสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ ยอมรับและเคารพความแตกต่างทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถ และบทบาททางเพศตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษา

กาย (Gay)⁹¹ มีแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน โรงเรียนจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนในด้านต่างๆ ทั้งนี้นักเรียนจำเป็นต้องเข้าใจประเด็นต่างๆ ทางด้านพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่

⁸⁹ A.M., Schlesinger, **The disuniting of America : Reflexion on a multicultural society**, Knoxville (TN: Whittle Direct books, 1991), 39-40.

⁹⁰ Jame A. Banks, “Multicultural education,” In **Handbook of research on multicultural education**, eds. J.A. Banks and C.A.M. Banks (San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc, 2004), 95.

⁹¹ G. Gay, “The importance of multicultural education,” **Educational Leadership** 61, 4 (December 2003-January 2004): 30-35.

อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา ด้วยเหตุดังกล่าวการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษาจะต้องมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้าน พหุวัฒนธรรมและศาสตร์ความรู้หรือรายวิชาในโรงเรียน โดยคำนึงถึงประเด็นสองประเด็นคือความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน ครูผู้สอนที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนมีความเป็นพหุวัฒนธรรม กล่าวคือต้องมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการถ่ายทอดและนำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียน เช่นเดียวกันกับการจัดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมสำหรับประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงบริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม แนวทางในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มที่ต้องจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนให้ตรงกับความต้องการของคนในท้องถิ่น การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีโอกาสที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน ในขณะที่เดียวกันการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเคยถือว่าเป็นปัญหาสำหรับการปกครองท้องถิ่นชายแดนภาคใต้ในอดีต หรือเงื่อนไขทางวัฒนธรรมก็นับได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการนำมาพิจารณาควบคู่กับปัญหาสถานการณ์พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบัน⁹² ทั้งนี้ปัจจุบันปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ได้สะท้อนแนวทางที่ควรแก้ไขด้านการศึกษา กล่าวคือ รัฐจำเป็นต้องปรับยุทธศาสตร์ระดับนโยบายด้านการศึกษาสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาโดยอยู่ในกรอบการมองสังคมพหุวัฒนธรรมของท้องถิ่น การพิจารณาระดับนโยบายคือ การแก้ไขปัญหาโดยการส่งเสริมการศึกษาให้สังคมยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การขจัดความเข้าใจที่ผิดพลาดของการดำเนินนโยบายการจัดการศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาตามความต้องการของคนในท้องถิ่น การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ให้ไปสู่โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกันที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการยอมรับความหลากหลายในเอกลักษณ์ไทยในแนวคิดการศึกษาแนวพหุวัฒนธรรมศึกษา เช่นเดียวกับ ไช่มุก อุทยาวลี⁹³ ที่กล่าวว่าพื้นฐานทาง

⁹²บรรจง ฟ้ารุ่งแสง, “การวิจัยนโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2540-2550” (รายงานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2550), 205.

⁹³ไช่มุก อุทยาวลี, “วิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อการบูรณาการทางสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้,” วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 5 (มกราคม 2552): 51-52.

สังคมในชายแดนภาคใต้มีเอกลักษณ์เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีลักษณะการใช้ชีวิตของคนหลากหลาย วัฒนธรรมในสังคมเดียวกัน ดังนั้นการอาศัยอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นเดียวกัน และการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องอาศัยการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม และแนวทางการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมในพื้นที่ต้องมีการยึดหลักการบูรณาการทางสังคมพหุวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาเพื่อไปสู่การยอมรับความหลากหลายในเอกลักษณ์ของชาติ

นอกจากนี้จะพบว่าในบริบทของการจัดการศึกษาในสังคมไทยความสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในส่วนของกฎหมายทางการศึกษาอย่างเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตัวอย่างเช่นในมาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังกล่าวไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในมาตรา 10 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษโดยกล่าวไว้ในมาตรา 60 เป็นต้น ดังนี้สามารถกล่าวได้ว่ารัฐเองมีนโยบายในภาพกว้างอย่างชัดเจนเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม ซึ่งหลักการและแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องบนพื้นฐานของพหุวัฒนธรรมศึกษา

กล่าวโดยสรุปพหุวัฒนธรรมศึกษามีความสำคัญต่อระบบการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยบรรเทาความเข้าใจและช่วยให้ผู้คนที่มีความแตกต่างกันยอมรับและศรัทธาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนเกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกันนำไปสู่ความเท่าเทียมและเสมอภาค

เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา

นักการศึกษาแสดงทัศนะที่หลากหลายเกี่ยวกับเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษา เช่น Banks⁹⁴ อธิบายว่าเป้าหมายสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาคือการปฏิรูปโรงเรียนและสถาบันทางการศึกษาเพื่อว่านักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติและชนชั้นทางสังคมได้รับโอกาสและประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้เป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษายังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีบทบาททางเพศแตกต่างกันสามารถเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันในทุกๆ ระดับ ส่วน Banks⁹⁵ มองว่าแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นศาสตร์หนึ่งในแวดวงทางการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ชนชั้นทางสังคม และกลุ่มทางวัฒนธรรม และยังคงกล่าวอีกว่าเป้าหมายอีกประการหนึ่งของพหุวัฒนธรรมศึกษาคือช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทัศนคติและทักษะที่จำเป็นต่างๆ ในการดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถที่จะปฏิสัมพันธ์ต่อรอง และสื่อสารกับผู้อื่นที่มาจากกลุ่มที่หลากหลาย ส่วน แรมเซ่ (Ramsey) และวิลเลียม (Williams)⁹⁶ ได้บ่งชี้ว่าเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษามุ่งเน้นอยู่ที่การสร้างให้เกิดความเท่าเทียม มุ่งเน้นความเหมือนและแตกต่าง เพื่อให้เกิดการยอมรับต่อกัน ทั้งนี้รวมถึงกลุ่มคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยของสังคม นอกจากนี้พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดการเหยียดหยาม เกิดความเกลียดชังต่อเชื้อชาติ และยังให้ความสำคัญกับประเด็นของการแบ่งแยก การมีอำนาจทางสังคมรวมถึงการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรที่ส่งผลต่อชีวิตของกลุ่มชนที่ขาดโอกาสทางสังคม คัชเนอร์ (Cushner) และคณะ⁹⁷ มีมุมมองว่าเป้าหมายของการจัดพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายสำคัญดังต่อไปนี้คือ 1) การเข้าสังคมและเข้าใจความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การเข้าใจสังคมและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นเป็นขั้นแรกของการส่งเสริม

⁹⁴Jame A. Banks, "Multicultural etlucation," In **Handbook of research on multicultural education**, 2nd ed. (San Frantisco, Ca: John Wiew & Sons, Inc, 2004), 71-71.

⁹⁵Jame A. Banks, **Multiethnic education: Theory and practice**, 3rd ed. (Boston: Aliyn and Bacon, 1994), 43-44.

⁹⁶Ramsey and Williams, **Multicultural education: A source book**, 2nd ed. (New York: Routiedge Falmer, 2003), 63.

⁹⁷Cushner and others, **Human diversity in education: An integrative approach**, 5th ed. (New York: McGraw-Hill, 2006), 108.

การศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรม สถานศึกษา ต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สภาพภูมิศาสตร์สุขภาพ ความสามารถและความรู้ความสามารถ และต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าประเด็นต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างไร สถานศึกษาต้องให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักต่อความหลากหลายทางสังคมรวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) การเข้าใจสังคม การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจวัฒนธรรม รวมถึงอัตลักษณ์ทางสังคมที่มีความแตกต่างกัน การเข้าใจความรู้ของผู้เรียนที่มีอยู่ก่อนการเข้าศึกษาในสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้สอนควรรู้ เนื้อหาการเรียนการสอนและหลักสูตรต้องมีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งบทบาทเหล่านี้ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง 3) การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม พหุวัฒนธรรมศึกษาต้องช่วยให้ผู้คนในสังคมเข้าใจว่าปัจจัยบุคคลมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างไร รวมถึงการเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่วัฒนธรรมแตกต่างกัน สถานศึกษาต้องเรียนรู้ปัจเจกบุคคล รวมถึงพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่นๆ 4) การช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและเข้าใจวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคคลสามารถมีส่วนร่วมในชุมชนสังคมและโลกได้ ซึ่งต้องอาศัยการสอนที่มีความหลากหลาย ส่วน จรูญ จัวนาน^๘ มีแนวคิดว่าเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นต้องประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงของตนเอง ในฐานะครูผู้สอนนั้นต้องตรวจสอบความอคติ ความลำเอียง และข้อสันนิษฐานของครูมีผลต่อการสอนและประสบการณ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างไร นอกจากนี้ยังต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเมื่อมีการเข้าใจในประสบการณ์ชีวิตแล้วก็เข้าใจโลกและความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งนี้ครูต้องมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนในการขจัดความลำเอียงและตรวจสอบว่ามีใครบ้างที่บรรลุผลจากระบบการสอนนี้ ถ้าหากต้องการการเป็นนักการศึกษาพหุวัฒนธรรมที่ดี และเป็นนักการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ครูจะต้องทำการตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงตนเองก่อน 2) การเปลี่ยนแปลง โรงเรียนและระบบการเรียนการสอน การศึกษาพหุวัฒนธรรมต้องมีการตรวจสอบอย่างมีวิจารณญาณในหลายด้านการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนพหุวัฒนธรรมประกอบด้วย 1) การสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง คือจะต้องแสดงให้เห็นประสบการณ์ของนักเรียนต่อชั้นเรียน ทำให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาและมีปฏิสัมพันธ์ ต้องทำการตรวจสอบว่าวิธีการ

^๘จรูญ จัวนาน, “การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม,” วารสารรัฐสะมิแล

สอนและรูปแบบการสอนที่มีเป็นการส่งเสริมให้เกิดระบบการกคจีหรือไม่ วิธีการกคจีที่พบ เช่น การติดตามจะต้องเปิดเผยและเป็นการตรวจสอบอย่างมีวิจารณ์ญาณ ลักษณะการเรียนการสอนใน โรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นที่นักเรียนมากกว่าคะแนนสอบหรือการจัดระดับของโรงเรียน จะต้องเน้นที่ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและสร้างสรรค์ ทักษะการเรียนรู้และการตระหนักทางสังคมตลอดจน ความเชื่อและการไต่ตรอง การสอนจะต้องให้นักเรียนมีศักยภาพที่เท่าเทียมกันในการบรรลุผลใน ฐานะผู้เรียนวิธีการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นมากพอสำหรับความแตกต่างของรูปแบบการเรียนที่มี ในทุกชั้นเรียน 3) สื่อการเรียนการสอนควรจะรวมความคิดเห็นที่แตกต่างและมุมมอง ของนักเรียน นักเรียนทุกคนควรจะได้รับภาระค้ำให้คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเกี่ยวกับสื่อต่างๆ เช่น พวกเขา กำลังฟังใครอยู่ พวกเราไม่ฟังใครบ้าง ทำไมถึงผลิตภาพย่นแบบนั้น อะไรคือความลำเอียงของ ผู้เรียนที่มีในงานเขียน 3) การสนับสนุนของโรงเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียน ครูจะต้อง เตรียมการที่ดีในการส่งเสริมบรรยากาศเชิงบวกให้แก่ นักเรียนทุกคน วัฒนธรรมของ นักเรียน ทั้งหมดจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างใกล้ชิดเพื่อหาว่าวัฒนธรรมดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดการกคจี หรือไม่ ลำดับชั้นในโรงเรียนจะต้องได้รับการตรวจสอบเพื่อประเมินว่าลำดับชั้นดังกล่าวช่วยให้ เกิดการสอนที่ดีสำหรับครูทุกคน 4) การเปลี่ยนแปลงสังคม เป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม คือการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงของสังคม การนำไปใช้งานและการรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม และความเท่าเทียมกันของสังคมแทนที่จะเน้นการสอนเพื่อให้ได้คะแนนที่สูง ดังนั้นการศึกษา พหุวัฒนธรรมจึงต้องใช้ทั้งการเปลี่ยนแปลงของตนเองและของโรงเรียน รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ของสังคม ความยุติธรรมและความเสมอภาคทางสังคมในโรงเรียน สามารถสร้างความยุติธรรมและ ความเท่าเทียมในสังคมได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ก็ถือว่าบรรลุเป้าหมายของการศึกษาพหุวัฒนธรรม อย่างแท้จริง

โดยสรุปเป้าหมายของพหุวัฒนธรรมศึกษาจะมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางสังคม เกิดการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างของมิติต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนมุ่งสู่การ เปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสำเร็จของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ยังมี เป้าหมายเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความแตกต่างรวมถึงเกิดความเข้าใจในการ เปลี่ยนแปลงและความเป็นไปของโลก

มิติ รูปแบบ และการบริหารจัดการของพหุวัฒนธรรมศึกษา

บนพื้นฐานของงานวิจัยและการศึกษาพหุวัฒนธรรมศึกษามาอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปี นักการศึกษาได้มีการพัฒนารูปแบบ (Model) และบางท่านใช้คำว่ามิติ (Dimension) ของพหุวัฒนธรรม

ศึกษาเพื่อสะท้อนคิดให้เห็นลักษณะหลายมุมมอง ตัวอย่างเช่น เบ็นเน็ตต์ (Bennett)⁹⁹ อธิบายว่า พหุวัฒนธรรมศึกษารอบคลุมประเด็นต่างๆ ลี่ด้านด้วยกันคือ 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) ความยุติธรรมทางสังคมและการกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม 3) การยอมรับทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะ ทางด้านการสอนและกระบวนการเรียนรู้ และ 4) วิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษา และความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน และแบงก์ (Banks)¹⁰⁰ แบ่งมิติของ พหุวัฒนธรรมศึกษาออกเป็น 5 มิติดังต่อไปนี้คือ 1) การบูรณาการความรู้ (Knowledge integration) ซึ่งหมายถึงการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ ที่มีความหลากหลายทาง วัฒนธรรม เป็นข้อมูลและเนื้อหาที่สะท้อนถึงกลุ่มคนทางสังคม นอกจากนี้การ บูรณาการความรู้ นั้นควรเริ่มต้นที่การสร้างให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ต่างๆ ใน สังคม 2) การสร้างความรู้ หมายถึงกระบวนการที่อธิบายถึงการสร้างความรู้ที่เชื่อมโยงกับมิติทาง สังคมหรือวิทยาศาสตร์ เมื่อแนวคิดดังกล่าวถูกใช้ในการเรียนการสอนกระบวนการสร้างความรู้จะ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาที่ไปของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้น รวมถึงการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึง อิทธิพลของกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติ สัญชาติ และชนชั้นทางสังคมว่ามีผลต่อการสร้างความรู้อย่างไร 3) การลดอคติ เป็นมิติและกระบวนการที่อธิบายถึงกลยุทธ์ในการเรียนการสอนที่ถูกใช้เพื่อ เสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดประชาธิปไตย รวมถึงการสร้างให้เกิดคุณค่าต่างๆ ให้เกิดขึ้นซึ่งได้แก่แนวคิดเชิงบวกต่อเชื้อชาติที่แตกต่างกัน 4) การใช้วิธีสอนที่ส่งเสริมความเท่า เทียม หมายถึงการใช้เทคนิค วิธีสอนที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ไม่ว่า ผู้เรียนนั้นจะมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติหรือชนชั้นทางสังคม ผู้เรียนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการส่งเสริม ใส่ใจอย่างเท่าเทียม ดังนั้นผู้สอนหรือผู้บริหารต้องสร้างเครื่องมือ เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันในการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จหรือช่วย ยกกระดับความสำเร็จทางการเรียน 5) การให้ความสำคัญวัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึงกระบวนการ ในการสร้างวัฒนธรรมและสร้างองค์การให้มีความเข้มแข็งเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทาง ด้าน เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษาและกลุ่มชนชั้นทางสังคมได้รับประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

⁹⁹C.L. Bennett, **Comprehensive multicultural education: Theory and practice**, 5th ed. (Boston: Allyn & Bacon, 2003), 44-45.

¹⁰⁰Jame A. Banks, **An introduction to multicultural education**, 3rded. (Boston: Allyn & Bacon, 1997), 54.

ส่วน อามัดไญนี คาโอะ¹⁰¹ การศึกษาพหุวัฒนธรรมทุกรูปแบบนั้นเน้น “มนุษย์สัมพันธ์” และการผสมผสานลักษณะต่างๆ ดังนั้นหัวใจของพหุวัฒนธรรมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับกำหนดยุทธศาสตร์ที่สะท้อนถึงพหุวัฒนธรรมนิยม โดยเฉพาะการเน้นในเรื่องกลุ่มชนชาติและวัฒนธรรมในเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียนและลดความตึงเครียดเรื่องวัฒนธรรมและเชื้อชาติในชั้นเรียนลง เพื่อบรรลุเป้าหมายรูปแบบเหล่านี้ต้องใช้วิธีการต่างๆ ที่ค่อนข้างมาก เช่น ใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิพากษ์วิจารณ์ ใช้ทักษะทางภาษา ตรวจสอบประเด็นหรือมุมมองต่างๆ ในเรื่องวัฒนธรรม หรือใช้วิธีการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนใช้ทักษะการตัดสินใจเพื่อสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนในการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวต่อสังคมซึ่งในปัจจุบันการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีรูปแบบการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content-oriented program) มีเป้าหมายเพื่อรวมเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของกลุ่มชนมาไว้ในหลักสูตรฯ เพื่อเพิ่มความรู้ให้กับนักเรียน และมีจุดมุ่งหมายคือเพื่อพัฒนาเนื้อหาของวัฒนธรรมตลอดจนการมีวินัย ผลผสมผสานมุมมองและแง่มุมต่างๆ ในหลักสูตรฯ และเพื่อเปลี่ยนแปลงหลักการและกระบวนการที่สนับสนุนของหลักสูตร 2) รูปแบบที่เน้นตัวนักเรียน (Student-oriented program) รูปแบบนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือบริบททางสังคมด้านการศึกษา แต่จะช่วยให้แก่นักเรียนที่มีวัฒนธรรม และภาษาต่างกัน ได้รวมเข้าเป็นหนึ่งเดียว รูปแบบนี้มักใช้ภูมิหลังทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของนักเรียนเป็นเกณฑ์ 3) รูปแบบที่เน้นสังคม (Socially-oriented program) รูปแบบนี้พยายามที่จะปฏิรูปการสอนและบริบททางวัฒนธรรมของการสอนซึ่งไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการบรรลุผลทางการศึกษาหรือเพิ่มองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม แต่รูปแบบนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความปรองดองด้านวัฒนธรรมและเชื้อชาติตลอดจนลดอคติต่างๆ นอกจากนี้ อามัดไญนี คาโอะ¹⁰² ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมนั้นผู้บริหารและคณะครูต้องวางแผนเพื่อสร้างความพร้อมในการจัดทำหลักสูตรทั้งในระดับชาติหรือในระดับประเทศ และระดับโรงเรียน ในระดับชาตินั้นต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาพหุวัฒนธรรมเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบด้วยกันคือ 1) นโยบาย 2) บุคลากรของโรงเรียน 3) หลักสูตร 4) ความร่วมมือของผู้ปกครอง 5) กลยุทธ์การสอน 6) สื่อการสอน 7) การติดตามตรวจสอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) นโยบายต้องสนับสนุนความหลากหลายของวัฒนธรรม จุดประสงค์ของนโยบายควรประกอบด้วยทำให้สิทธิทางกฎหมายแก่การศึกษาพหุวัฒนธรรม การอำนวยความสะดวกในการสร้าง โปรแกรมและ

¹⁰¹ อามัดไญนี คาโอะ, “การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...จำเป็นจริงหรือ?”, *วิทยากร* 107 5 (มีนาคม 2551): 109-113.

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, 114-115.

การฝึกหัดส่งเสริมความแตกต่างทางวัฒนธรรมและ โอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกคน รวมถึงการสื่อสารกับผู้ปกครอง และประชาชนว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรมถือว่ามีสำคัญในสังคมปัจจุบัน นโยบายควรประกอบด้วยคำชี้แจงสำหรับการศึกษาพหุวัฒนธรรม และแนวทางที่ทีมงานสามารถใช้ได้ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้กับแผนการศึกษาพหุวัฒนธรรม (2) บุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะต้องแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางชนชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิบทศนคติเชิงบวกต่อความแตกต่างในเรื่องของกลุ่มชน ชนชาติ และศาสนา นักเรียนจะต้องได้เห็นว่าคุณครู และคนอื่นๆ ซึ่งมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและชนชาติต่างกันสามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่าสังคมของเรามีการเคารพผู้อื่นที่มาจากต่างกลุ่ม ความเชื่อของนักเรียนมักได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์โดยตรงของนักเรียนในโรงเรียน (3) หลักสูตร แนวคิด ประสบการณ์ ประเด็นและปัญหาต่างๆ จากทัศนคติและมุมมองเรื่องกลุ่มชน จะต้องรวมอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียน หลักสูตรจะต้องแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและวิธีการดำเนินการทางสังคมที่มีต่อการศึกษาพหุวัฒนธรรมมากกว่าที่จะเป็นส่วนเสริมของรายวิชา หรือหลักสูตรนั้นย่อมหมายความว่า จะต้องมีการปรับแนวคิดของหลักสูตร โดยการทำให้เนื้อหาชนกลุ่มน้อยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร นั้นย่อมหมายความว่า จะต้องมีการปรับแนวคิดของหลักสูตร โดยการทำให้เนื้อหาชนกลุ่มน้อยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ไม่ใช่แยกออกจากหลักสูตรหรือเป็นส่วนเสริมของหลักสูตร บทบาทของครูในการใช้หลักสูตรพหุวัฒนธรรมถือว่ามี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ครูมีอิทธิพลมากกว่าหลักสูตรอันเนื่องมาจากค่านิยม ทัศนคติและรูปแบบการ สอน นั่นจึงเป็นเหตุผลว่า ทำไมจึงไม่ใช่เรื่องง่ายนักในการสร้างหลักสูตร สื่อการสอนพหุวัฒนธรรม จะกลายเป็นของที่ไร้ประสิทธิภาพทันทีหากได้รับการนำไปใช้โดยครูซึ่งขาดความรู้เรื่องการศึกษา พหุวัฒนธรรมหรือใครก็ตามซึ่งไม่มีทัศนคติในเชิงบวกต่อชนชาติ กลุ่มชน ศาสนา และวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลนี้เอง จึงต้องมีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง (4) จากปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน การช่วยให้นักเรียนมีทักษะทางการศึกษาและการเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพกลายเป็นเรื่องที่ยาก ขึ้น หากว่าไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนอย่างไรก็ตามถือเป็นงานที่ทำทนายมิใช่ น้อยในการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง เนื่องจากจำนวนผู้ปกครองที่ทำงานนอกบ้านได้ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยให้ความสนใจการเรียนของลูกหลานของตน โรงเรียน จึงต้องพยายามพิจารณาแนวทางให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับ โรงเรียนมากขึ้น โรงเรียนจะต้องระวังถึงการขาดความสนใจของผู้ปกครอง ทั้งนี้ถือเป็นหน้าที่ของโรงเรียนในการ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและตอบรับการมีส่วนร่วมจากภายนอก (5) ครูจะต้องมีความ ชำนาญในการใช้หลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรมในส่วนของกลยุทธ์ทางการสอน ความร่วมมือ และการมีปฏิสัมพันธ์ ในหลักสูตรการศึกษาพหุวัฒนธรรมนั้น นักเรียนจะต้องได้รับโอกาสที่เท่า

เทียมกันในการแสดงออกถึงความรู้สึกและอารมณ์ของการมีส่วนร่วมในการสนทนา และการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนในชั้น ครูที่ชอบสั่งถือเป็นจุดอ่อนในการสอน อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่าเมื่อมีการสอนเรื่องพหุวัฒนธรรม ความหลากหลายถือเป็นเรื่องที่มีค่าและเป็นส่วนสำคัญของเนื้อหา (6) สื่อการสอนในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับประสบการณ์ด้านกลุ่มชน ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ (7) การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับแผนการประเมิน ติดตามและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมสามารถบรรลุผลได้จริง การศึกษาพหุวัฒนธรรมถือเป็นความรับผิดชอบร่วมของ โรงเรียนและทุกคนที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับภายในโรงเรียน โปรแกรมการประเมินที่ได้รับการสร้างจากแนวคิดที่ดีและมีประสิทธิภาพจะทำให้ได้ผลการตอบรับและสามารถกำหนดว่ามาตรฐานทางพหุวัฒนธรรมจะสามารถตอบสนองแนวทางของโรงเรียนในการติดตามดูแลการพัฒนาของการศึกษาพหุวัฒนธรรม

การเตรียมความพร้อมในระดับโรงเรียนนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลางคือ 1) ต้องพัฒนานโยบายและกลยุทธ์การใช้การศึกษาพหุวัฒนธรรมของตนเอง 2) พัฒนาและสร้างโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพและการอบรมให้กับบุคลากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แน่ใจว่ามีความตระหนักถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมระหว่างบุคคล ตรวจทัศนคติ เพิ่มความรู้ทักษะในการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม การจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติอคติ การแบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนาในการตัดสินใจ ตลอดจนการสร้างความคุ้นเคยให้กับบุคลากรในเรื่องแหล่งต่างๆที่เอื้อต่อการศึกษาพหุวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ 3) กำหนดจุดประสงค์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติจากนโยบายส่วนกลาง เช่น พัฒนานักเรียนให้เกิดความมั่นใจและเคารพตนเองและภูมิใจในวัฒนธรรม ศาสนา ความสามารถทางกายสติปัญญาโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาตระหนัก เข้าใจ และชื่นชมความแตกต่างทางวัฒนธรรม และนักเรียนจะต้องเข้าใจการพึ่งพาอาศัยของสมาชิกทุกคนบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและ 4) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อระบุประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรม Banks¹⁰³ ซึ่งความสำคัญของการศึกษาพหุวัฒนธรรมอยู่ที่การเข้าใจกรอบแนวคิดสำคัญซึ่งปรากฏอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้สามารถแบ่งได้ 4 รูปแบบหลักคือ 1) รูปแบบการกระจายเนื้อหา (Contributions approach) รูปแบบดังกล่าวนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแบบเฉลิมฉลอง (Celebration) ซึ่งจะให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม ได้แก่ วันหยุด

¹⁰³Jame A. Banks, *Teaching strategies for ethnic studies*, 8th ed. (Boston: Peason, 2008).

สำคัญ เรื่องเล่า อาหาร และเสื้อผ้าและการแต่งกาย แนวคิดดังกล่าวนี้จะให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์สำคัญเฉพาะดังกล่าวข้างต้นแต่จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหลักที่มีการใช้อยู่ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวนี้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเน้นการพยายามสร้างความเข้าใจกับวัฒนธรรมอื่นๆ แต่จะพยายามหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นความขัดแย้งที่แท้จริงทางวัฒนธรรม รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับพลังอำนาจและความไม่ยุติธรรมที่มีอยู่ในสังคม 2) แบบเพิ่มเติมเนื้อหา (Additive approach) รูปแบบดังกล่าวนี้จะเป็นการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการเพิ่มเติมประเด็นเนื้อหาในหลักสูตรหลัก เป็นการนำวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งไปเชื่อมโยงกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ทั้งนี้วัฒนธรรมที่ถูกนำมาเชื่อมโยงจะเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ต้องการนำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่นการนำเสนอวัฒนธรรมญี่ปุ่น-อเมริกันเชื่อมโยงกับรายวิชาประวัติศาสตร์อเมริกัน ถึงแม้จะเป็นการเปิดกว้างวัฒนธรรมอื่น แต่มุมมองสำคัญยังคงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหลัก 3) รูปแบบการเปลี่ยนแปลงเนื้อหา (Transformational approach) รูปแบบดังกล่าวนี้เปิดกว้างมากกว่ารูปแบบที่สอง โดยมีการยอมรับแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปจากวัฒนธรรมหลัก มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจความแตกต่าง เน้นการคิดวิเคราะห์และให้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามรูปแบบนี้ต้องอาศัยการปรับปรุงหลักสูตรย่อยไปสนับสนุนหลักสูตรหลักที่มีอยู่แล้วรวมถึงการจัดการฝึกการอบรมเพื่อให้เข้าใจเนื้อหา รวมถึงการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ เทคโนโลยีและระบบที่เหมาะสม 4) รูปแบบการปฏิบัติทางสังคม (Social action) รูปแบบนี้จะเชื่อมโยงกับรูปแบบที่สามกล่าวคือมีการส่งเสริมให้เกิดมุมมองที่หลากหลายและมีความตระหนักต่อวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างชัดเจน และมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติ ทั้งนี้มุมมองเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการสร้างความรู้โดยอิสระเพื่อให้เห็นถึงความตระหนักและความสำคัญของวัฒนธรรมที่ต่างกันอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่นในชั้นเรียนของโรงเรียนในภาคเหนือของไทยมีการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาการขาดที่เรียนของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังจากการอภิปรายแล้ว ครูอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนเขียนจดหมายถึงเพื่อนนักเรียนเพื่อแสดงความเห็นอกเห็นใจและเสนอแนวทางที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่อยู่ต่างวัฒนธรรม หรือครูอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงและมอบหมายให้นักเรียนออกแบบกิจการเพื่อณรงค์ความช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์บุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น รูปแบบดังกล่าวนี้จะเน้นการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจของตัวผู้เรียนเอง และรูปแบบดังกล่าวนี้จะต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง พบว่า ทูตทางทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ระบบการปกครองที่มีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการสื่อสารมีความยุติธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการสื่อสารภาษาเดียวกัน

เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข แนวคิดสมานฉันท์เป็นแนวทางการรักษาความสัมพันธ์โดยใช้วิธีการประนีประนอม การชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจและการร่วมมือกันของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและให้ผลยั่งยืน¹⁰⁴ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม นั้น โรงเรียนต้องร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จและเป็นประโยชน์ การพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สามารถนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา¹⁰⁵ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยง่วน, ปนัดดา ชนเศรษฐกร และ วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ พบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังคงใช้แนวทางการจัดการศึกษาที่นำมาจากส่วนกลาง โดยใช้เนื้อหาความรู้ที่กำหนดจากส่วนกลางมาใช้สอนนักเรียน ครูส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าจะไม่จำเป็นต้องนำเนื้อหาทางด้านเชื้อชาติภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตของนักเรียนต่างชาติเข้ามาบูรณาการกับเนื้อหาของไทย แต่ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเช่น การเข้าค่ายลูกเสือ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ และกิจกรรมอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ปกครองได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เป็นเวทีของการแสดงออกทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรักสามัคคีกัน และผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องต่อวิธีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมไปเผยแพร่ในโรงเรียน สรุปได้ว่า ทุกฝ่ายเห็นด้วยกับแนวคิดของการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในบริบทที่นักเรียนมีความแตกต่างทางเชื้อชาติ และควรมีการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับทิศทางในอนาคต โดยยึดหลักของการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติไทยและความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ¹⁰⁶ ส่วน ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, จรัส อติวิทยากรณ์

¹⁰⁴สุไรยา วานี และ มะรอนิง สาแลมิง, “การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ในกรณีศึกษาตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี,” วารสารเมืองการปกครองประเด็นปัญหาปัจจุบันในอาเซียน 4, 1 (กันยายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2557).

¹⁰⁵ชุมศักดิ์ อินทร์รักษา, “การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่าโรงเรียนประถมศึกษาพื้นที่ชายขอบภาคเหนือ,” วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2557).

¹⁰⁶บัญญัติ ยง่วน, ปนัดดา ชนเศรษฐกร และ วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ, “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา” (โครงการทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2553), บทคัดย่อ.

และ อิศรัฎฐ์ รินไชสง พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis) รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ด้านค่านิยมร่วม (Shared Value) พบว่า การจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการกำหนดปรัชญา และนโยบายของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนพหุวัฒนธรรม 2) ด้านยุทธศาสตร์ (Strategy) พบว่า แผนยุทธศาสตร์จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 3) ด้านระบบ (System) พบว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะท้อนประวัติศาสตร์ของความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม 4) ด้านโครงสร้าง (Structure) พบว่า การกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรมที่ชัดเจนในสายงานทุกระดับ 5) ด้านรูปแบบ (Style) พบว่า การพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติที่ดีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และครูผู้สอนควรใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย โดยพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน 6) ด้านทักษะ (Skills) พบว่า การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมกับการที่ ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการโรงเรียนพหุวัฒนธรรม 7) ด้านบุคลากร (Staff) พบว่า การมีทัศนคติการสร้างสังคมเชิงสร้างสรรค์ในการยอมรับความหลากหลาย¹⁰⁷ และ รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา ที่พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม มีดังนี้ (1) กระบวนการและเงื่อนไขในความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบ่งออกได้เป็นกระบวนการความสำเร็จในการจัดการศึกษาสืบเนื่องมาจาก 1) สภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2) ระบบการจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความเสมอภาค ใช้หลักสูตรบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกอาชีพ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการจัดการศึกษา 3) วัฒนธรรมชุมชนร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนรวมทั้งถ่ายทอดให้กับเยาวชน 4) เศรษฐกิจชุมชน เกิดการหมุนเวียนรายได้ในชุมชน เงื่อนไขภายใน ประกอบด้วย 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม 2) การเรียนรู้ในสถานศึกษา, ชุมชน มีการสอดแทรกวัฒนธรรม อาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน และเงื่อนไขภายนอก ประกอบด้วย 1) สภาพการณ์ ชุมชนดำรงอยู่กับธรรมชาติมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2) ผู้นำท้องถิ่น เป็นนักพัฒนา 3) ทุนชุมชน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางการเงินในการร่วมพัฒนาโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียนและชุมชนมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน 5) การจัดการศึกษามีการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนและมีการพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ (2) แนวทาง

¹⁰⁷ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, จรัส สอดิวิทย์ภรณ์ และ อิศรัฎฐ์ รินไชสง, “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา สามจังหวัดชายแดนใต้,” วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ 27, 3 ฉบับพิเศษ (2557).

การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรมของชุมชนป่าละอู ประกอบด้วย 1) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมีการบูรณาการหลักสูตร ท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนผลสารรูปแบบของการเรียนรู้ 2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและวินัย 3) บรรยากาศภายในโรงเรียน มีความเสมอภาค ยุติธรรม เป็นประชาธิปไตย 4) การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ควรมีการเข้าเยี่ยมเยียนชุมชน เพื่อการช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน 5) การเสริมสร้างลักษณะพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนเกิดความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น และ 6) ปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อการพัฒนาชุมชน¹⁰⁸ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ เปโตรป พบว่า การให้ความเคารพในความแตกต่างของบุคคล ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ และเพิ่มผลผลิต ผู้นำควรช่วยเหลือสมาชิกให้เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และตระหนักถึงความแตกต่าง สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง รักษาและพัฒนาทีม ประเมินนโยบายด้านความแตกต่างขององค์กร และเตรียมพร้อมรับความแตกต่าง¹⁰⁹ และ อวาง, ซาไฟ และ เปริด ได้ศึกษาพบว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมขององค์กร ด้านการรับรู้ความแตกต่าง แก้ไขได้โดยการฝึกหัดหรือเข้ารับการอบรมพัฒนา เพื่อกระตุ้นการรับรู้ความแตกต่าง และจัดการกับความแตกต่างอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป็นนโยบายในการกำกับ ดูแล การบริหารความแตกต่าง เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงาน¹¹⁰

กล่าวโดยสรุปพหุวัฒนธรรมศึกษามีมิติ รูปแบบ และการบริหารจัดการที่หลากหลาย แต่จะเน้นอยู่ที่เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการยอมรับความแตกต่างและเกิดความเสมอภาคทางสังคม นอกจากนี้ยังมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การบูรณาการองค์ความรู้และแนวปฏิบัติทางสังคมที่มีความหลากหลาย

¹⁰⁸รสสุคนธ์ เนาวบุตร และ นรินทร์ สังข์รักษา, “แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 8, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558): 420-435.

¹⁰⁹Radoslav Petrov, “Benefits of Diversity in the workplace Valuing, Managing, and Developing a Multicultural Team,” **Journal of International Business and Cultural Studies** 4, 2 (December 4, 2006): 17-21.

¹¹⁰Awang Faridah, Shafie Zailani and Pearl Ryan, “The multicultural organizations: Perceptions of diversity challenges and initiatives,” **Journal of International Business and Cultural Studies** 4, 2 (May 2014): 1-13.

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

ในทศวรรษ 1990 วงการการศึกษาเด็กปฐมวัยในสหรัฐอเมริกา มีการตื่นตัวเรื่องการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนกันมาก เพื่อตอบรับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้นอย่างชัดเจน นักวิจัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัยเริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทที่เพิ่มขึ้นของครู นั่นคือ นอกจากครูจะเตรียมความพร้อมให้เด็กๆ มีความเข้าใจ และยอมรับในความเหมือน และความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่นแล้ว ครูยังจำเป็นต้องสรรค์สร้างประสบการณ์ที่ดี ให้กับเด็ก เพื่อให้พวกเขาเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง และภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองอีกด้วย¹¹¹ และ งาน พบว่า การผสมผสานเรื่องพหุวัฒนธรรมในการเรียนการสอนในห้องเรียนปฐมวัย ช่วยให้เด็กที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเพื่อนส่วนใหญ่มีทัศนคติดีขึ้นต่อตนเอง เพื่อน ครู และ โรงเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เด็กมีความอดทนอดกลั้นมากขึ้นต่อการอยู่ร่วมกับผู้ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตนเอง¹¹² และมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม¹¹³ ด้วยเหตุนี้ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัยจึงศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะหาวิธีการจัดเตรียมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างปกติสุข

การใช้หนังสือภาพ เป็นวิธีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับ ว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้เด็ก ได้รู้จัก และเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับ มอร์แกน ที่พบว่า ภาพที่แสดงอยู่ในหนังสือภาพสามารถดึงดูดความสนใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้เด็ก มีความสนใจใคร่รู้ในวัฒนธรรมอื่นๆ ได้ และหนังสือภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนั้น ยังสามารถแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของแต่ละบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน และภาพของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน

¹¹¹G. Purnell Paula, Parveen Ali, Nuran Begum, and Marilyn Carter, “Windows, bridges and mirrors: Building culturally responsive early childhood classrooms through the integration of literacy and the arts,” **Early Childhood Education Journal** 34, 6 (June 2007): 419-424.

¹¹²Guofang Wan, “Teaching diversity and tolerance in the classroom : A thematic storybook approach,” **Education** 127, 1 (Fall 2006): 140-154.

¹¹³Lynn A. Smolen, Linda J. Collins, and Kristine L. Still, “Enhancing cultural understanding and respect with multicultural text sets in the k-8 classroom,” **Ohio Journal of English Language Arts** 48, 2 (June 2008): 18-29.

สังคมของบุคคลที่มีความแตกต่างกันอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การใช้หนังสือภาพยังคงมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ประการแรกคือ หนังสือภาพสำหรับเด็กที่แสดงภาพของคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันยังมีจำนวนไม่มาก และหนังสือภาพที่มีอยู่มักจะเสนอภาพที่บิดเบือนจากความจริง หรือนำเสนอภาพที่แสดงถึงการถูกกดขี่ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับความทุกข์ทรมาน ของคนต่างวัฒนธรรม จนทำให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้อง¹¹⁴ ประการที่สองคือ ถึงแม้ว่าในยุคต่อๆ มาจะเริ่มมีหนังสือนิทานพื้นบ้านที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ นิทานพื้นบ้านเหล่านี้ยังให้ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะทำให้เด็กๆ เกิดการยอมรับและภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม ประการที่สามคือ วรรณกรรมที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมยังมีเนื้อหาจำกัดอยู่ กล่าวคือ เนื้อหาของวรรณกรรมมักจะเน้นที่ความแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา และชนชั้น แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงความแตกต่างของโครงสร้างครอบครัว ภูมิปัญญา ศาสนา สถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละคนมีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เหมือน หรือแตกต่างกัน และยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกแปลกแยก หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกด้วย¹¹⁵ ประการสุดท้ายคือ ครูยังมีความรู้จำกัดในการเลือกหนังสือภาพที่เหมาะสมกับอายุ และประสบการณ์ของเด็กในห้องเรียน รวมถึงความสามารถในการใช้กลวิธีในการผสมผสานพหุวัฒนธรรมในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

หนังสือนิทานก็เป็นสื่อที่เด็กคุ้นเคยเช่นเดียวกัน และเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการแนะนำ และปลูกฝังเรื่องพหุวัฒนธรรมในห้องเรียนปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนที่ครูจะเริ่มต้นเล่านิทานให้เด็กฟัง ครูควรอธิบายให้เด็กรู้จักสถานที่ รวมถึงภูมิหลังของตัวละครแต่ละตัว เพื่อชี้ให้เห็นสถานที่ต่างๆ ที่แตกต่างจากชุมชนของตัวเอง และเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสถานที่นั้น เมื่อเรื่องดำเนินไปถึงตอนที่ตัวละครจะต้องประสบกับเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ เด็กก็จะได้เรียนรู้สาเหตุของการเกิดปัญหา และการเล่าว่าตัวละครผ่านปัญหานั้นไปได้อย่างไรในตอนจบ จะทำให้เด็กได้เข้าใจถึง ความรู้สึก และกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา ผ่านตัวละครแต่ละตัว และไม่ว่าตอนจบจะจบแบบมีความสุขหรือไม่ก็ตาม เด็กก็จะได้เรียนรู้ความรู้สึก และวิธีการรับมือกับเหตุการณ์นั้นๆ ของตัวละคร จะเห็นได้ว่าโครงเรื่องของ

¹¹⁴Morgan Hani, "Picture book biographies for young children: A way to teach multiple perspectives," *Early Childhood Education Journal* 37, 3 (December 2009): 230.

¹¹⁵Mira Reisberg, "Social/ecological caring with multicultural picture books: Placing pleasure in art education," *Studies in Education* 49, 3 (Spring 2008): 251-267.

หนังสือนิทานนั้นจะที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ และตระหนักถึงความเหมือนและความแตกต่าง ดังนั้นการเลือกหนังสือนิทานที่เหมาะสม จะเปิดโอกาสให้เด็กได้เห็นสถานที่ ความคิดเห็น ลักษณะคน และวัฒนธรรมที่หลากหลาย ที่สำคัญ หนังสือนิทานเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการแสดงให้เด็กเห็นธรรมชาติของมนุษย์ที่เหมือนกัน) กล่าวได้ว่า ไม่ว่ามนุษย์ชาติใด ย่อมมีความรู้สึกและความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกหิว โกรธ ดีใจ หรือเสียใจ ดังนั้นหนังสือนิทานจึงมีประโยชน์มากในการสอนเรื่องธรรมชาติของมนุษย์โดยการมองข้ามเรื่องความแตกต่างทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมการเลือกหนังสือนิทานที่เกี่ยวข้องกับความรักของเพื่อนที่มีความแตกต่างกัน สามารถปลูกฝังให้เด็กได้เรียนรู้การมีน้ำใจ และเห็นอกเห็นใจกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ หรือเพื่อนร่วมห้อง โดยไม่คำนึงถึงเรื่องเชื้อชาติ ศาสนาและชนชั้นอีกด้วย¹¹⁶

การใช้หนังสือภาพที่มีเนื้อหาหลักในเรื่องต่างๆ (Thematic Storybook Approach) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้สอนเด็กเล็กเรื่องพฤติกรรมกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะการใช้หนังสือภาพที่มีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน เช่น ประเพณีการฉลองการแต่งงาน งานวันเกิด หรือความเชื่อในการเลี้ยงลูกในครอบครัว การเลือกหนังสือภาพที่ใช้ในการเรียนการสอนก็ควรเลือกหนังสือภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลัก เสนอเนื้อเรื่องในเชิงบวก และเป็นความจริง ไม่มีเนื้อหาในเชิงเหมารวม (Stereotype) หรือมีอคติกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเสนอภาพลบเกี่ยวกับการแข่งขันอำนาจของคนที่มีเชื้อชาติ วัฒนธรรม และเพศที่แตกต่างกัน รวมถึงการวิจารณ์คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในทางลบ หนังสือภาพที่มีภาพ และเนื้อเรื่องเกี่ยวกับวีรบุรุษ หรือวีรสตรีของแต่ละชนชาติ หรือแต่ละท้องถิ่น จะสามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดการยอมรับและภูมิใจในเชื้อชาติ และท้องถิ่นของตนเองและผู้อื่น ได้ ที่สำคัญเนื้อหา และภาพที่แสดงในหนังสือภาพต้องเหมาะสมกับอายุของเด็กในห้องเรียน ครู และบรรณารักษ์จำเป็นต้องมีทักษะในการประเมินเนื้อเรื่อง และเลือกหนังสือภาพ นิทาน และวรรณกรรมพื้นบ้านมาให้เหมาะสมกับเด็ก แนะนำว่า หนังสือภาพชุดเกี่ยวกับครอบครัวจะเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ส่วนหนังสือภาพชุดเกี่ยวกับการอพยพจะเหมาะสมกับเด็กประถม และหนังสือภาพชุดเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของชาวแอฟริกันอเมริกัน สักคีศรี และสิทธิมนุษยชนนั้นจะเหมาะสมกับเด็กมัธยมต้น¹¹⁷

¹¹⁶Carol S. Marshall, "Using children's storybooks to encourage discussions among diverse populations," *Childhood Education* 74, 4 (2006): 194-199.

¹¹⁷Hani Morgan, "Picture book biographies for young children: A way to teach multiple perspectives," *Early Childhood Education Journal* 37, 3 (December 2009): 219-227.

และ กิจกรรมศิลปะ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้สอนเรื่องพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการยอมรับ ความหลากหลายวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปฏิกริยาร่วมระหว่างทำกิจกรรมศิลปะ และองค์ประกอบของห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ 1) นักเรียนห้องเรียนไทยมุสลิมล้วน ที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม สูงกว่า นักเรียนจากห้องเรียนไทยมุสลิมล้วน ที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ 2) นักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จากห้องเรียนไทยมุสลิมล้วนยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จากห้องเรียนไทยพุทธ-ไทยมุสลิม¹¹⁸

นอกจากประเด็นที่กล่าวข้างต้น ทักษะการสอนของครูก็มีความสำคัญเช่นกัน ครู หรือผู้ เล่านิทานมีบทบาทสำคัญมากในกระตุ้นให้เด็กได้สังเกตเห็นความเหมือน และความแตกต่างกัน ระหว่างที่เล่านิทาน ครูจำเป็นต้องตั้งคำถามให้เด็กสังเกตเห็นความเหมือน หรือความแตกต่างใน หนังสือนิทาน เช่น ชี้ให้เด็กสังเกตภาพในหนังสือนิทานและถามว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน ตัวละคร แต่งตัวอย่างไร การแต่งตัวอธิบายภูมิหลังของตัวละครได้อย่างไร นอกจากการสอนเรื่องความ แตกต่างกันแล้ว เชื่อว่าเทคนิคการอ่านแบบให้เด็กมีส่วนร่วม โดยการถามให้เด็กได้ทบทวนเรื่อง และทำนายว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร จะกระตุ้นให้เด็กติดตามเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ และ สนับสนุนการใช้ความคิดเชิงเหตุเชิงผล ซึ่งจะช่วยให้เด็กพัฒนาความเข้าใจ และตระหนักรู้เรื่อง พหุวัฒนธรรม ขณะที่การชี้แนะให้เด็กเห็นถึงความเหมือนกันในมนุษย์มีความหมายมากกว่า ความแตกต่างจากอุปถัมภ์ภายนอก เช่น มนุษย์ทุกคนไม่ว่าชาติใดก็ตาม จะมีอารมณ์ ความรู้สึก และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เหมือนกัน จะช่วยชี้แนะให้เด็กมองเรื่องพหุวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่อง ของการยอมรับมากกว่า การมีอคติ การกระตุ้นให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่ กลุ่ม เล็ก หรือจับกลุ่มกันทำโครงการ ทำบทละคร และมานำเสนอในห้องเรียน ก็จะทำให้เด็กได้เรียนรู้ เรื่องพหุวัฒนธรรมลึกซึ้งมากขึ้น และหลากหลายมุมมองมากขึ้นเช่นกัน¹¹⁹ นอกจากนี้ ทาร์ควิด และคณะ พบว่า การได้สอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครู การที่ครู ได้แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการในชั้นเรียนช่วยทำให้ครูประสบความสำเร็จในการสร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้เป็นที่ไปในทางบวก ครูมีความตระหนักรู้ถึง

¹¹⁸ บัญญัติ ขงย่วน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, “การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2550): 1-14.

¹¹⁹ Hani Morgan, “Picture book biographies for young children: A way to teach multiple perspectives,” *Early Childhood Education Journal* 37, 3 (December 2009): 231.

ความสำคัญของการบอกกฎระเบียบของชั้นเรียนอย่างชัดเจน ครูต้องแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้ถูกต้อง เมื่อเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ และครูยังต้องการที่จะลดปัจจัยเชิงลบของการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อบรรยากาศของชั้นเรียน ปรับปรุงวิธีการสอน โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง¹²⁰ ส่วน เกร์ท พบว่าครุมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรม ทั้ง 5 ด้าน ของแบงก์ อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าครุมีความรู้ความเข้าใจด้านที่ 5 คือ การปรับโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมในโรงเรียนสูงที่สุด และครุมีความรู้ความเข้าใจ ด้านที่ 2 คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ เมื่อพิจารณารวมทั้ง 5 แนวทาง พบว่าครุมีความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) และการลงมือปฏิบัติ (Implementation) น้อยกว่าการให้ความสำคัญ (Levels of Importance) นอกจากนี้ยังพบว่าครุที่เชื้อชาติอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนผิวขาว มีคะแนนความรู้ความเข้าใจ การลงมือปฏิบัติและการเห็นความสำคัญมากกว่าครุผิวขาว¹²¹ และยังสอดคล้องกับ มาร์ค ที่ศึกษาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาจากมลรัฐทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา พบว่าประเด็นเร่งด่วนซึ่งว่าครูขาดความมั่นใจในสมรรถนะหรือความรู้ความสามารถในเชิงวัฒนธรรมของตนเอง ความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของครุได้มาจากประสบการณ์เดิม และการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน คณะครุมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมรวมทั้งมีโครงสร้างการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างชัดเจน และเสนอแนะให้มีการพัฒนาวิชาชีพครูในเรื่องของความไวต่อการรับรู้ทางวัฒนธรรม การพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้แก่ครุ รวมถึงทำการสำรวจถึงความสามารถในการสอนของครุตามแนวทางการศึกษาพหุวัฒนธรรมต่อไป¹²²

การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนานักเรียนเช่นกัน การจัดมุมเสริมประสบการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน การจัดแหล่งเรียนรู้ มีส่วนกระตุ้นพัฒนาการผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บราวด์ แอน เมคเวย์ พบว่า การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โรงเรียนควรมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และจัดการ

¹²⁰ Jan V. Tartwijk and others., “Teachers’ Practical Knowledge about Classroom Management in Multicultural Classroom,” *Teaching and Teacher Education* 25, 3 (April 2009): 453-460.

¹²¹ Kevin D. Gates, *Multicultural Education in Public Elementary Schools*, Accessed July 5, 2007, Available from: <http://proquest.umi.com>.

¹²² Allison N. Marks, “Cultural Competence: What Teachers Know and Perceive” (Doctoral Dissertations, Walden University, 2007).

เรียนการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมกันไปในขณะที่ทำงาน¹²³ และสอดคล้องกับ โกรปเลอร์ และคณะ พบว่า บรรยากาศภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งผลต่อการบริหารจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการปกครองโรงเรียนในแนวสร้างสรรค์ (Creative Approaches) และรูปแบบการบริหารจัดการแบบร่วมมือ คือ แนวทางการบริหารจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ และพบว่าปัญหาสำคัญของการจัดการกับความหลากหลายวัฒนธรรม คือ ปัญหาในการสื่อสารระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ ในโรงเรียน และปัญหาการสรุปเหมารวม (Stereotyping) อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางด้านศีลธรรม ชาติพันธุ์ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง¹²⁴

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง บทบาทหน้าที่ของคนในสังคมย่อมต้องเปลี่ยนตามเพื่อตอบสนองสังคม ในปัจจุบัน เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กๆ ออกไปอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม นักวิจัย และนักวิชาการด้านการศึกษาได้แนะนำวิธีการ และเทคนิคการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากมายในการสอนเรื่องพหุวัฒนธรรม เช่น การใช้หนังสือภาพ หนังสือนิทาน และวรรณกรรมพื้นบ้าน การสอนเรื่องพหุวัฒนธรรมผ่านศิลปะ และการเล่นบทบาทสมมุติ รวมไปถึงทักษะของครูในการเลือกหนังสือภาพ การซักถามนักเรียนขณะอ่านหนังสือ และการยกประเด็นเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อพูดคุยกับนักเรียนในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ครูควรนำวิธีการสอน และเทคนิคเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคม เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง มีความตระหนักรู้ ฟังพอใจ และยอมรับในความหลากหลาย ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี มีประโยชน์ และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างปกติสุข

¹²³ Kimberly E. Brown and Frederic J. Medway, "School Climate and Teacher Beliefs in a School Effectively Serving Poor South Carolina (USA) African-American Students : A Case Study," **Teaching and Teacher Education** 23, 4 (May 2007): 529-540.

¹²⁴ B. R. Grobler and others, "Creating a School Environment for the Effective Management of Cultural Diversity," **Educational Management Administration and Leadership** 34, 4 (October 2006): 449-472.

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีในส่วนของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่สำหรับแวดวงการศึกษาไทย โดยเฉพาะสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวได้มีการพัฒนาโดยนักการศึกษาชาวตะวันตกและมีการเขียนตำราหลายเล่ม โดยเฉพาะเกี่ยวกับภาวะผู้นำดังกล่าวรวมถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นักการศึกษาไทยก็ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นแต่ไม่ได้มีการศึกษาหรือคิดค้นแนวทางทฤษฎีที่ชัดเจนมากนัก

นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม เช่น แบงก์และแบงก์ (Bank and Bank),¹²⁵ สรีเตอร์ และ แกรีนด์ (Sleeter and Grant)¹²⁶ พบว่าสถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหาร โรงเรียนควรตระหนักถึงหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรในการจัดพหุวัฒนธรรมศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารการศึกษาควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางการศึกษาด้วย ส่วน เหยอง, ลี และ หยู (Yeung, Lee and Yue)¹²⁷ พบว่าโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ทางด้านบริหารจะต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการปลูกฝังทางด้านวัฒนธรรมและสร้างให้เกิดสังคมแห่งคุณธรรม โดยผู้นำจะต้องสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นประสานงานและสนับสนุนให้ครูผู้สอนพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนควรมีบทบาทและควรได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้เขายังกล่าวว่าผู้นำ จะต้องสร้างให้เกิดความรับผิดชอบร่วม (Shared responsibility) ต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร และต้องการทำให้มั่นใจว่านักเรียนทุกคนได้รับการปฏิบัติที่ประสาทวิซอย่างเท่าเทียม และเรียนรู้อย่างเสมอภาคกัน มีโอกาสในการศึกษาเนื้อหาในหลักสูตรที่ครบถ้วน และ สาทเธอร์ และ เฮ็นซ (Sather and Henze)¹²⁸ พบว่าผู้นำที่ดีต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ผู้นำจะต้องสร้างทางเลือก

¹²⁵ Jame A. Banks and A. McGee Cherry Bank, **Multicultural education: Issues and perspectives**, 4th ed. (Boston: Allyn & Bacon, 2001).

¹²⁶ C.E. Sleeter and C. Grant, **Making Choices for multicultural education**, 4th ed. (John Wiley & Sons, Inc¹²⁶, 2003).

¹²⁷ A. Yeung, Y. Lee and K.W.R. Yue, "Multicultural leadership for a sustainable total. School environment," **Education Research Policy Practice** 5, 2 (July 2006): 121-131.

¹²⁸ S. Sather and R. Henze, "Building relationship," **Journal of Staff Development**, 22, 2 (2001): 28-31.

หรือแผนการในการสร้างความสัมพันธ์ในส่วนของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น และ ผู้นำจะต้อง ประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับสถานะของปัญหาและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้นำต้องทำ ตัวให้ว่างเพื่อให้บุคคลากร นักเรียนเข้าหาได้ และต้องฟังอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้มุมมองที่ หลากหลายในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ตนประสบ ในการจัดการกับปัญหาที่ผู้นำต้องจัดอันดับ ความสำคัญก่อนหลังเพื่อแก้ไขปัญหาและต้องให้มั่นใจว่านักเรียนทุกคนได้รับการดูแลเพื่อให้มี ความปลอดภัย และสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำควรประยุกต์ใช้แนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรมในการ จัดการกับปัญหาต่างๆ และประเด็นปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายทาง และยังคงสอดคล้องกับ สตรีเตอร์ และแกรีนท (Sleeter and Grant)¹²⁹ ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมมีส่วนช่วยในการ แก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่ยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังช่วยลดช่องว่างทางสังคม และวัฒนธรรมระหว่างนักเรียน ช่วยเพิ่มความไว้วางใจความศรัทธา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทาง สังคมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างกัน

ในการนำทฤษฎีที่ไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาที่มุ่งเน้นภาวะผู้นำ เชิงพหุวัฒนธรรมนั้น มีข้อค้นพบจากการศึกษาได้แก่ ไรท์ (Riehl)¹³⁰ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ แสดงออกถึงความสามารถทางด้านผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องมีความพร้อมในการจัดการศึกษา โดยจะต้องมีการตอบสนองและแสดงออกถึงทักษะการจัดการทางด้านการศึกษาสามประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้คือ ประเด็นที่หนึ่ง : ต้องส่งเสริมการจัดการแบบใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม เช่นต้องสามารถส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนทุกกลุ่มที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีความคาดหวังและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ อยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ต้องมีแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุน หรืออภิปรายความแตกต่างของกลุ่มบุคคล ประเด็นที่สอง : ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาท หน้าที่ชัดเจนต่อการเรียนการสอนภายในโรงเรียนโดยมีบทบาทในการส่งเสริม เอื้ออำนวย หรือ เป็นตัวเร่งในการส่งเสริมให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้อำนวยการต้องแสดง บทบาทที่ชัดเจนในการแสดงออกถึงศักยภาพทางด้านภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนและต้อง

¹²⁹C. E. Sleeter and C. Grant, **Making Choices for multicultural education**, 4th ed. (John Wiley & Sons, Inc, 2003).

¹³⁰C. Riehl, “The principal’s role in creating inclusive schools for diverse students: A review of normative, empirical, and critical literature on the practice of educational administration,” **Review of Educational Research** 70, 1 (2000): 55-81.

มีความตระหนักต่อรูปแบบการสอนที่เป็นจริง รวมถึงการตระหนักต่อรูปแบบการประเมินผลที่มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน ประเด็นที่สาม : ต้องสามารถเชื่อมโยงระหว่างและชุมชน โดยการดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้อำนวยการต้องกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารชุมชนและสังคม นอกจากนี้ต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงวัฒนธรรม (Connecting cultures) ของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านภายในและภายนอกสถานศึกษาและชุมชน และ มอโรท (Morote)¹³¹ พบว่า ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งรวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน ผู้นำที่มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรมนั้นจะต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนของสถานศึกษานั้นมีความเป็นพหุวัฒนธรรม มีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและนำเสนอหลายมุมมอง และยังมี บอร์ดาส (Bordas)¹³² ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องมีการส่งเสริมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยผู้นำต้องส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทุกภาคส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดกว้างแนวความคิดเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์และแบ่งปันระหว่างกัน เพื่อเป็นประชาคมที่ดีและพร้อมในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นำดังกล่าวต้องมีการเตรียมความพร้อมในประเด็นต่อไปนี้คือ 1) การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องเข้าใจความเป็นไปในองค์กรรวมถึงการมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ 2) การให้ความสำคัญกับส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคล นั่นคือต้องให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ถ่อมตนและเคารพนับถือผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน 3) ต้องมีความใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัวในสังคมที่ผู้คนมีความแตกต่างกัน การเป็นบุคคลที่ใจกว้างถือว่าเป็นศีลธรรมอันสำคัญ และในการทำงานร่วมกันในองค์กรนั้นต้องมีการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ต่อกัน 4) การสร้างภาวะผู้นำแบบแนวราบ กล่าวคือภาวะผู้นำในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นต้องทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความรู้สึกรู้ว่าทุกคนสามารถแสดงบทบาทในการนำได้ ทั้งนี้จะทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างผู้ได้บังคับบัญชา 5) ต้องสามารถช่วยให้สมาชิกขององค์กรทำงานได้ดียิ่งขึ้น บนพื้นฐานของความแตกต่างของสมาชิกในองค์กรนั้น ผู้นำต้องสร้างให้เกิดการยอมรับต่อกันเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ อย่างเกิดประสิทธิภาพโดยเฉพาะการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรผู้นำต้องสร้างให้เกิดฉันทามติ

¹³¹E. Morote, “A reliable survey to measure teachers multiple awareness to their school environment,” **The Journal of Multicultural Education** 5, 1 (2010): 1-13.

¹³²J. Bordas, “White men and women can’t lead (everyone_ : Eight ways to practice multicultural age,” **Public Management** 91, 1 (2009): 3-6.

ร่วมกันและสามารถบูรณาการประเด็นต่างๆ ได้อย่างลงตัว ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มศักยภาพการทำงานขององค์กรให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น 6) ลดความขัดแย้งเพื่อสัมพันธ์ภาพขององค์กร สมาชิกในองค์กรถือได้ว่าเปรียบเสมือนสมาชิกของครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน บ่อยครั้งที่ความแตกต่างทางด้านความคิดจะนำไปสู่ความขัดแย้งดังนั้นบทบาทอีกประการของผู้นำในยุคสังคมพหุวัฒนธรรมคือต้องสามารถลดหรือจัดความขัดแย้งที่มีภายในองค์กร ทั้งนี้แนวทางหนึ่งที่สามารถกระทำได้คือผู้นำองค์กรต้องชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในครอบครัวก็ต้องหาแนวทางร่วมกันเพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ 7) ส่งเสริมวัฒนธรรมที่เน้นจิตวิญญาณ การส่งเสริมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณถือว่าเป็นหน้าที่อีกประการที่ผู้นำต้องกระทำ ผู้นำต้องสร้างสมาชิกขององค์กรปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของค่านิยมร่วมขององค์กร มุ่งมั่นทำงานด้วยใจ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกขององค์กรมีการแสดงความคิดเห็นสร้างบรรยากาศของการสนทนาที่มุ่งเน้นถึงจิตวิญญาณเพื่อองค์กร โดยให้ผู้ที่บังคับบัญชาตระหนักและเห็นความสำคัญต้องเน้นความสุขในการทำงาน 8) ผู้นำต้องเน้นย้ำให้ผู้บังคับบัญชาเห็นความสำคัญของวิสัยทัศน์องค์กรภายใต้การทำงานร่วมกันของผู้คนที่มาจากพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน ผู้นำต้องเน้นย้ำให้ผู้ตามเข้าใจวิสัยทัศน์องค์กรรวมถึงวิสัยทัศน์ของชุมชน โดยการเสวนา สื่อสารพูดคุย และพร้อมที่จะตอบรับความคิดเห็นใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์กร หากผู้ตามเข้าใจวิสัยทัศน์องค์กรแล้วจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีความมุ่งมั่นในการทำงานตลอดจนการกล้าที่จะเสี่ยงและทุ่มเทหรือเสียสละในการทำงาน ส่วน จรูญ จิวานาน¹³³ เสนอว่าผู้บริหารต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาในชั้นเรียน โดยเฉพาะบทบาทต่อครูผู้สอน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมั่นใจว่าครูผู้สอนนั้นได้ตระหนักในหน้าที่และคำนึงถึงวิธีการในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยเฉพาะในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) กลยุทธ์การเข้าถึง ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน วางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม ประเมินค่าการเรียนรู้โดยพิจารณาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความสามารถ เพื่อที่ว่านักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนและร่วมประเมินค่าความรู้ ทักษะและพรสวรรค์ของผู้อื่นและใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือในสภาพการเรียนรู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตยและไม่มีการแข่งขันเพื่อแสดงให้เห็นแนวทางในการบรรลุข้อตกลงโดยการเจรจา 2) กลยุทธ์ความเข้าใจอย่างมีวิจารณญาณ ผู้บริหารต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้ประสบการณ์ของนักเรียนเป็นจุดเริ่มในการตรวจสอบและยินยอมให้นักเรียนนิยาม

¹³³ จรูญ จิวานาน, “การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม,” วารสารรัฐสมิแล

วัฒนธรรมด้วยภาษาของพวกเขา ให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการสนทนากับครอบครัวและสมาชิกคนอื่น ๆ ในเรื่องการปฏิบัติ ความคิด หรือความสัมพันธ์ที่มีในวัฒนธรรม และใช้กิจกรรมซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมรวมถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความเชื่อหรือการปฏิบัติในวัฒนธรรมของตน 3) กลยุทธ์การส่งเสริมวัฒนธรรม ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีการสนทนาข้ามวัฒนธรรมทั้งในชั้นเรียนและในโรงเรียน ซึ่งอาจมีการเชิญสมาชิกของกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองและเรื่องราว รวมถึงการสร้างความเข้าใจว่าไม่มีบุคคลใดเป็นเจ้าของวัฒนธรรมทั้งหมด นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงทัศนคติตายตัว (Stereotype) และควรจะระลึกไว้เสมอถึงอันตรายของทัศนคติตายตัวที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรม และ บัญญัติ ขงย่วน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์¹³⁴ ได้สะท้อนให้เห็นบทบาทของผู้บริหารต่อการส่งเสริมครูในการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ว่าควรประกอบไปด้วยลักษณะ 5 ประการคือ 1) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียนโดยผ่านกระบวนการสอนและการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนดั่งนั้น การรับรู้เจตคติ และพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก 2) ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมที่ดีเพื่อให้ครูยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายของสมาชิกในโรงเรียน 3) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้ เจตคติทักษะการสื่อสาร ในชั้นเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความหลากหลาย 4) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูประจำชั้นและครูประจำวิชาในสังคมพหุวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษามีเจตคติในเรื่องของการยอมรับในตัวบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตนไม่ว่าความแตกต่างนั้นเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม 5) ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูปราศจากอคติความลำเอียงต่อนักเรียนที่มีลักษณะแตกต่างจากตนเองและเรียนรู้ นักเรียนกลุ่มต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสื่อสารและการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสม และส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกัน อามัด ไญนี คาโอะ¹³⁵ กล่าวถึงภาวะผู้นำพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารว่าจะต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมโดยเฉพาะการเตรียม

¹³⁴บัญญัติ ขงย่วน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, “การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2550): 1-14.

¹³⁵อามัด ไญนี คาโอะ, “การสอนพหุวัฒนธรรมไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้... จำเป็นจริงหรือ?,” วิทยากร 107 5 (มีนาคม 2551).

ความพร้อมในระดับโรงเรียนนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายส่วนกลาง โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้ 1) ต้องพัฒนานโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม 2) พัฒนาและสร้างโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพและการอบรมให้กับบุคลากรเพื่อให้แน่ใจว่าบุคลากรเหล่านั้นมีความตระหนักในความเป็นพหุวัฒนธรรมระหว่างบุคคล รวมถึงการตรวจทัศนคติเพิ่มความรู้ ทักษะในการศึกษาระหว่างวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดการกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทัศนคติ อคติ การแบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา และการสร้างความคุ้นเคยให้กับบุคลากรในเรื่องแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่เอื้อต่อการศึกษาพหุวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติ 3) กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนที่เชื่อมโยงกับแนวปฏิบัติหรือนโยบายจากส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมเช่น การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เกิดความมั่นใจและเคารพตนเองการมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง การส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงหน้าตา ภาษา วัฒนธรรม และศาสนา การส่งเสริมความสามารถทางกายและสติปัญญาโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษา ตระหนัก เข้าใจ และชื่นชมความแตกต่างทางวัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงการอยู่อาศัยแบบพึ่งพาของสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม 4) การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจเพื่อระบุประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาพหุวัฒนธรรมและมีการเชื่อมโยงประเด็นเหล่านั้นเข้ากับการจัดการของสถานศึกษา และ เอกรินทร์ สังข์ทอง¹³⁶ กล่าวถึงลักษณะสำคัญของผู้นำที่มีลักษณะของภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมไว้ว่าควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ 1) การมีภาวะผู้นำในชุมชน ผู้นำที่มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องเข้าใจบทบาทและหน้าที่เบื้องต้นในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงการมีความตระหนักถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม (Cultural sensitivity) และต้องแสดงศักยภาพในการนำชุมชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพื่อให้สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้ผู้นำจะต้องมีทักษะในการนำชุมชนเข้ามาร่วมเพื่อหลอมรวมเป็นกลุ่มเดียวกันแต่ยังสนับสนุนการสร้าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) การเป็นผู้นำในการจัดโปรแกรมหรือกิจกรรมทางการศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรมนั้นต้องสามารถสนองตอบต่อความต้องการทางด้านพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้นำสามารถกระทำได้โดยการออกแบบการเรียนการสอน และหลักสูตรพหุวัฒนธรรมศึกษาที่สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ต้องสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มรูปแบบเกี่ยวกับพหุ

¹³⁶เอกรินทร์ สังข์ทอง, “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม: การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและการปฏิบัติ,” วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 20, 1 (2552):1-16.

วัฒนธรรม และต้องสะท้อนคิดว่าจะสามารถช่วยให้นักเรียน ครู หรือบุคลากรเกิดความซาบซึ้งเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในบริบทของชั้นเรียน โรงเรียนและสังคมได้อย่างไร

3) การเป็นผู้นำในการจัดองค์การและโครงสร้างที่สะท้อนถึงพหุวัฒนธรรม กล่าวคือต้องสามารถส่งเสริมให้เกิดความตระหนักทางด้านวัฒนธรรม โคนการจัดโครงสร้างทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวอย่างเช่นการคละชั้นเรียน การคละนักเรียนที่มีวัฒนธรรม หรือความสามารถทางการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือและยอมรับซึ่งกันและกัน การจัดโครงสร้างอื่นๆ ที่เป็นไปได้คือการแต่งตั้งกรรมการทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาโดยผู้มีส่วนได้เสียหรือฝ่ายต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและชุมชนเข้ามาช่วยกำหนดทิศทาง รูปแบบการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงการกำหนดแผนการ โครงการหรือกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนหรือชุมชนโดยต้องเน้นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและมีการวัดและประเมินผลโครงการเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมให้ดียิ่งๆ ขึ้นนอกจากนี้อาจมีการจัดห้องสมุดที่ถูกต้องตามหลักศาสนา การจัดโต๊ะหมู่บูชา เพื่อให้นักเรียนที่มีความแตกต่างทางศาสนาอาจสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมนอกจากนี้การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดครัวและภาชนะอาหารที่ถูกสุขลักษณะและหลักศาสนาก็สามารถกระทำได้หากผู้บริหารเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อม แนวคิดดังกล่าวอาจเชื่อมโยงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยสถานศึกษาอาจมอบหมายให้นักเรียนปลูกผักสวนครัวเหล่านั้นมาทำเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองได้

4) การเป็นผู้นำในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กล่าวคือต้องมีบทบาทและอิทธิพลโดยตรงต่อการวางรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลเพื่อให้สอดคล้องตามแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งอาจกำหนดในรูปของนโยบายการคัดเลือกบุคลากรที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา หรือพื้นเพ ทั้งนี้ควรรวมถึงการรับนักเรียนที่มีความหลากหลายด้วย ผู้นำจะต้องมีความเข้าใจ และสื่อสารให้ครูผู้ได้บังคับบัญชาและสมาชิกของชุมชนได้รับทราบโดยเฉพาะระบบกฎเกณฑ์หรือนโยบายขององค์การว่ามีทิศทางอย่างไรในการสนับสนุนแนวคิด ทางด้านการจัดการพหุวัฒนธรรมทั้งนี้เป็นหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบ และสร้างให้เกิดความชัดเจนในรูปแบบของการบริหารจัดการ

5) การสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อแนวคิดพหุวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของแนวคิดพหุวัฒนธรรมถือว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของผู้นำ ดังนั้นวัฒนธรรมต่างๆ ต้องถูกถ่ายทอด สนับสนุนหรือส่งเสริมโดยผู้นำองค์การ เช่นสร้างขวัญและกำลังใจที่ติดลอคจนการเห็นคุณค่าของต่างวัฒนธรรมและปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมในการสร้างวัฒนธรรมนั้นผู้นำต้องกำหนดปรัชญา ขององค์การที่ชัดเจน ทั้งนี้รวมถึงคุณค่าที่องค์การต้องการสร้างให้เกิดขึ้นหลังจากนั้นจึงนำไปสู่กระบวนการการร่างนโยบาย

กฎระเบียบ โปรแกรมต่างๆ และขั้นตอน ที่ต้องการนำปรัชญาไปสู่การปฏิบัติในทางที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ 6) การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรมศึกษาในสถานศึกษา การจัดงบประมาณเฉพาะเพื่อการบริหารจัดการส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรมจะเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำมีความจริงใจต่อการสร้างให้เกิดการยอมรับต่อกัน ทั้งนี้รูปแบบของงบประมาณอาจจัดอยู่ในรูปของการส่งเสริมการทำกิจกรรม การอบรมครูผู้สอน และการสร้างหลักสูตรพัฒนาวัฒนธรรมศึกษาของสถานศึกษา เป็นต้น 7) การสร้างระบบธรรมเนียมปฏิบัติของโรงเรียนและการตัดสินใจ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมนั้นต้องมีรูปแบบการส่งเสริมแนวคิดพัฒนาวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ตัวอย่างเช่น ผู้นำมีกำหนดแนวทางอย่างชัดเจนว่าจะมีการตอบสนองอย่างไรต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดมาจากวัฒนธรรมหรือความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้นำจะต้องมีความตระหนัก และมีกลยุทธ์ที่ดี และต้องเชื่อว่าปัญหาต่างๆ สามารถแก้ไขได้โดยการร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มคน หรือผู้คนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อมาร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการใช้ระบบธรรมเนียมปฏิบัติในการตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาให้ลุล่วง และยังคงสอดคล้องกับ ศริมณา เกษสาคร ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำวัฒนธรรม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ทักษะการเปลี่ยนแปลงในกรอบทฤษฎีระบบที่เอื้อต่อการปรับตัว และ 2) ความตระหนักและความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำวัฒนธรรม ในทัศนะของนักศึกษามี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ทักษะการเล็งเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเชื่อมต่อในการทำงานกับบุคคลต่างวัฒนธรรมได้ 2) การผนวกความรู้และทักษะ อันก่อให้เกิดความตระหนักในพัฒนาวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม 3) ความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของ พัฒนาวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาและการบริหาร และ 4) ความตระหนักและความรู้ว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลต่อผู้เรียน ส่วน รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำวัฒนธรรม มี 5 มิติ คือ มิติที่ 1 ภาวะผู้นำวัฒนธรรม ประกอบด้วย ปรัชญาการจัดการ วิสัยทัศน์ การจัดโครงสร้างองค์กร การปรับพฤติกรรมของบุคลากร กลยุทธ์ในการสื่อสาร และการบูรณาการงานพัฒนาวัฒนธรรมกับกลยุทธ์องค์กร มิติที่ 2 ระบบการจัดการ ประกอบด้วย กำหนดการทำงานและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การปฐมนิเทศ การรับบุคลากรใหม่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้คำตอบแทนและสวัสดิการ การจัดฝึกอบรมและพัฒนา การเลื่อนตำแหน่ง มิติที่ 3 ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาต่อภาวะผู้นำพัฒนาวัฒนธรรมของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในอุดมคติ ประกอบด้วย ทักษะการเปลี่ยนแปลง การสังเคราะห์สาระสำคัญและผลที่เป็นรูปธรรม มิติที่ 4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำพัฒนาวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านหลักการ และด้านกิจกรรม และมิติที่ 5 การติดตามผล ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง กระบวนการรายงานผลการปฏิบัติงาน

และแผนการจัดการความรู้¹³⁷ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ การ์ก ที่พบว่า องค์กรในปัจจุบันมีธรรมชาติของวัฒนธรรมที่หลากหลายพหุวัฒนธรรมรวมรวม และมีผลที่ทรงพลังบนพฤติกรรมขององค์กร ในความจริงแล้วคือความท้าทายของรัฐบาล และระดับของผู้จัดการ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมนักบริหารจึงขาดความเข้าใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในโลกไม่ได้ รายงานฉบับนี้ศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมในประเทศอินเดีย กลยุทธ์ปัจจุบัน การได้เปรียบ เสียเปรียบ และกลยุทธ์เพื่อเพิ่มรายได้ และลดผลกระทบ การจัดการความแตกต่างในภาพรวม ผู้นำต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างองค์กรพหุวัฒนธรรมเพื่อรองรับความแตกต่าง เพื่อความสำเร็จ ผู้นำจำเป็นต้องปรับทัศนคติ ปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหารองค์กร เปลี่ยนกลยุทธ์วัฒนธรรมองค์กร ออกแบบนโยบาย ปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบงานทรัพยากรบุคคล การจัดการกลยุทธ์ความแตกต่างจะเปลี่ยนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นกับเป้าหมายของความสัมพันธภาพของมนุษย์¹³⁸

กล่าวโดยสรุปภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมหมายถึง หมายถึงการแสดงออกถึงการสร้างความตระหนักต่อการใช้อิทธิพล อำนาจ ธรรมเนียมปฏิบัติ และการตัดสินใจในการส่งเสริมมิติความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สังคม รวมถึงการแสดงศักยภาพในการส่งเสริมและจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมทางการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางด้านพหุวัฒนธรรม การส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณและการพัฒนาบุคคลหรือชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้หรือนโยบายที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมตลอดจนการส่งเสริมความเข้าใจและความตระหนักต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อไปสู่เป้าหมายของการอยู่ร่วมกัน ยอมรับ เคารพและแสดงออกถึงความมีน้ำใจต่อกัน

การวิจัยเชิงอนาคต (Future Research)

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษาอนาคต

การศึกษาอนาคต หรือที่เรียกอีกนัยว่า อนาคตศึกษา (Futures Studies) วิชาสาขาใหม่ ที่ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต ตลอดจนระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาแนวโน้ม และ

¹³⁷ ศรีมณา เกษสาคร, “การพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำพหุวัฒนธรรมของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยเอกชน” (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

¹³⁸ Garg Seema, “Multiculturalism : A Challenge or an Opportunity to Managers in India Perspective,” *The International Journal of Management* 3, 3 (July 2014): 1-5.

ทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต¹³⁹ ทั้งนี้ ที่มาของอนาคตศึกษา เริ่มมาจากมุมมองความเชื่อและความสนใจศึกษาถึงความเป็นไปได้ในอนาคตอย่างเป็นระบบ จึงมีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับอนาคตศึกษาที่มีนัยรวมถึงการศึกษาอนาคตไว้ ดังเช่น

คอร์นิ (Cornish และคณะ ได้กล่าวถึง “การทำนาย” โดยนำไปเปรียบเทียบกับความหมายของคำว่า “การดูโชคชะตา” (fortune telling) ว่า แม้คำทั้งสองจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการคาดการณ์ถึงอนาคตเช่นกัน แต่มีความแตกต่างกัน คือ “การทำนาย” นั้นเชื่อว่าโลกแห่งอนาคตสามารถจะก่อขึ้นขึ้นด้วยการตัดสินใจและการกระทำของมนุษย์ มากกว่าจะเป็นเรื่องของโชคชะตา ยิ่งกว่านั้นการทำนายจะอาศัยวิธีการเชิงเหตุผลหรือเชิงวิทยาศาสตร์ มิได้อาศัยไฟ ถ้วยแก้ว ไบชา หรืออื่นๆ ดังเช่นการดูโชคชะตา และที่สำคัญการดูโชคชะตาจะเกี่ยวข้องกับอนาคตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนการทำนายนั้นจะเกี่ยวข้องกับส่วนรวมและความเจริญรุ่งเรืองของอนาคต¹⁴⁰

จุฬากรณี มาเสถียรวงศ์ กล่าวว่า นักอนาคตจะไม่ตอบคำถามลักษณะที่ว่า จะเกิดขึ้นหรือไม่ แต่จะตอบคำถามในลักษณะที่ว่า จะเป็นอย่างไร หรือกล่าวอีกนัยคือ นักอนาคตมิได้คาดเดาว่าจะเกิดเหตุการณ์จริงหรือไม่ หากเพียงแต่ให้ความสนใจว่า ความเป็นไปได้จริงมากน้อยเพียงใด มีแนวโน้มหรือโอกาสมากน้อยแค่ไหนที่จะเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น แล้ว “ถ้าเกิด...ขึ้น จะเป็นอย่างไร”¹⁴¹

ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ กล่าวถึงเรื่องอนาคตศึกษาในมิติของการศึกษาอนาคต โดยเรียกคำว่า “future research” ว่าเป็นการศึกษาที่ต้องการได้รับคำตอบหรือสิ่งที่แจ้งให้ทราบถึงสิ่งที่

¹³⁹ จุมพล พูลภัทรชีวิน, เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบEDFR (Ethnographic Delphi Futures Research), เทคนิคการวิเคราะห์นโยบาย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 76-86.

¹⁴⁰ William R. Cornish, **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**, 4th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1999).

¹⁴¹ จุฬากรณี มาเสถียรวงศ์, เด็กไทยบนทางสามแพร่ง : บทสังเคราะห์กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนรายจังหวัดในโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2547 – 2548 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).

อาจเกิดขึ้น แต่มิใช่เป็นการทำนายว่าจะเกิดขึ้นจริงทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งการคาดการณ์อนาคตดังกล่าวเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้¹⁴²

1. การคาดการณ์จากค่ากลาง (Normative Forecasting) มุ่งที่คำถามว่าจะอะไรเป็นอนาคตที่ต้องการการคาดการณ์แบบนี้ใช้เทคนิคในการตอบคำถามถึงอนาคตที่พึงประสงค์และอนาคตที่ต้องการจะเป็น

2. การคาดการณ์จากการค้นหาคำตอบ (Exploratory Forecasting) การคาดการณ์แบบนี้ใช้เทคนิคค้นหาคำตอบว่า สิ่งที่จะเกิดขึ้นมีอะไรไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ดีก็ตาม

วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า การศึกษาอนาคตเป็นการทำนายถึงสภาพปัญหาและโอกาสที่เป็นไปได้ของเหตุการณ์ในอนาคตของสังคมด้านต่างๆ เช่น ด้านตัวบุคคล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง อันเป็นผลเนื่องจากแหล่ง (Sources) ที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ ปัจจัยด้านที่เป็นความคิดหรืออุดมการณ์และด้านที่เป็นวัตถุ หรือทั้งจากปัจจัยที่เป็นมนุษย์และที่มิใช่มนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น¹⁴³

จากนันททัศนะที่กล่าวจะเห็นได้ว่าอนาคตศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงสิ่งที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่ง จุมพล พูลภัทรชีวิน กล่าวว่า คำว่าอนาคตศึกษาแม้จะแปลมาจากคำว่า Futures Studies แต่ก็อาจจะพบคำอื่นๆ ที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกับคำนี้อีกหลายคำ เช่น Futurics, Futurology, Futuribles, Prognostics, และ Anticipatory Science เป็นต้น โดยแต่ละคำก็มีความหมายและลักษณะพิเศษเฉพาะตัวตามแนวคิดของบรรดานักคิดทั้งหลาย แต่สิ่งที่เหมือนกันคือการเน้นเรื่องอนาคต ซึ่งภาพรวมประกอบไปด้วยเนื้อหาอย่างน้อย 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ¹⁴⁴

1. ส่วนที่เป็นแนวคิด (Perspectives) และทฤษฎี (Theories) ซึ่งอาจใช้คำรวมว่า “อนาคตนิยม” (Futurism) โดยเป็นมุมมองความคิดที่มุ่งเน้นการมองไกลออกไปในอนาคต เพื่อสร้างอนาคต

¹⁴²ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ, “การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและแผนการเตรียมรับของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554” (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546).

¹⁴³วิโรจน์ สารรัตนะ, ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ (กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์, 2548).

¹⁴⁴William R. Cornish, **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**, 4th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1999).

มองถึงแนวโน้มในอนาคตทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อมองออกไปในสิ่งที่จะสร้างให้เกิด หรืออีกนัยคือพยายามจะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าข้อเท็จจริง (fact) ในอนาคต

2. ส่วนที่เป็นระเบียบวิธี (Methodologies) อาจเรียกว่าการวิจัยอนาคต (Futures Research) ซึ่งเป็นเรื่องของวิธีการศึกษาเกี่ยวกับอนาคตที่มีขึ้นบนข้อเท็จจริง (Fact) เช่นงานวิจัยทั่วไป แต่เป็นเรื่องวิธีการศึกษาแนวโน้มและสิ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแนวโน้มที่เป็นไปได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ทางเลือกหลายทางที่จะเป็นไปได้ แนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหมด ผู้ที่ทำการศึกษอนาคตอย่างเป็นระบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคตแบบต่างๆ เรียกว่า “นักอนาคตนิยม” ซึ่งจะมีความแตกต่างจากหมอดูอยู่หลายประการ คล้ายกับที่ Cornish และคณะได้เคยกล่าวไว้ ซึ่งมีลักษณะสำคัญที่ต่างกันดังนี้

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า “อนาคตศึกษา” หมายถึง แนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนาคต ทั้งในแง่การศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต มีนักอนาคตเป็นผู้ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยอาศัยตรรกะ-เหตุผล มากกว่าการคาดเดาหรือทำนายโชคโดยปราศจากความเป็นไปได้หรือเหตุผลรองรับ

กฤษดา กรุดทอง ได้กล่าวถึงพัฒนาการของการวิจัยอนาคตไว้ว่าเริ่มมีมาตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1907 โดย ดี ซี กิลฟิลแลม (D.C. Gilfillam) ได้เสนอวิธีการศึกษาอนาคตขึ้นเป็นบุคคลแรก และต่อมาในปี ค.ศ. 1930 รัฐบาลอเมริกาได้สนับสนุนการวิจัยด้านนี้ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1944 โอ เค เฟลชเทียม (O.K. Flechtheim) ได้เริ่มใช้คำว่า “ฟิวเจอโรโลยี (Futurology)” ในราวทศวรรษ 1960 การวิจัยอนาคตเริ่มมีรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนมากขึ้น วิธีการวิจัยอนาคตได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผน ถือได้ว่าเป็นเทคนิคหนึ่งของการวางแผน ผนวกเข้ากับการวิจัยนโยบาย (Policy Research) ซึ่งได้รับการพัฒนาพร้อมกันในระยะเวลาดังกล่าว ในสหรัฐอเมริกา บริษัท แรนด์ โคออปอเรชัน (Rand Cooperation) ได้วางพื้นฐานการวิจัยด้านนี้อย่างมั่นคงร่วมกับ เอสซีดี (SCD: System Development Cooperation) และสถาบันฮัดสัน (Hudson Institute) เพื่อดำเนินการวิจัยอนาคตแก่กองทัพอากาศสหรัฐ ในปี ค.ศ. 1960 นิโคลัสเรสเซอร์ (Nicholas Rescher) และโอลาฟเฮลเมอร์ (Olaf Helmer) ได้พัฒนาเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) มาใช้ศึกษาอนาคต ต่อมาในปี ค.ศ. 1964 โอลาฟเฮลเมอร์ (Olaf Helmer) และเจมส์กอร์ดอน (Jame Gordon) ในนามบริษัท แรนด์ ได้ทำการวิจัย Long – Range Forecasting Study เพื่อทำนายเหตุการณ์ทางวิทยาศาสตร์ 103 โครงการ เช่น การลงดวงจันทร์ การเปลี่ยนหัวใจมนุษย์ การติดต่อทางจิต การวิศกรรมพันธุ เป็นต้น ในทศวรรษนี้ถือว่า การวิจัยอนาคตได้รับการยอมรับเป็นที่เชื่อถือกันทั่วไป หลังจากปี ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา การวิจัยอนาคตได้แพร่หลายเข้าไปในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลี ในปีคริสต์ เบอ์ตรัง เดอ ยองเวนเนล (Bertrand de jonvenel) ได้จัดตั้ง สโมสรแห่งโรมขึ้น (Club of Rome)

ผลงานสำคัญของคณะนักวิจัยอนาคตกลุ่มนี้ คือในปี ค.ศ. 1972 ได้เสนอ “ขีดจำกัดความเจริญ” (The Limit of Growth) ซึ่งสร้างภาพอนาคตในปี ค.ศ. 2000 ด้วยการฉายภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ทรัพยากร การผลิตอาหารและมลภาวะ และในปี ค.ศ. 1974 ได้เสนอ “มนุษยชาติ ณ จุดหันเห” (Mankind at The Turning Point) กล่าวถึงทางเลือกและการแก้ไขปัญหาจากความเจริญของมนุษยชาติในช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1960 – 1969 การวิจัยอนาคตได้พัฒนาก้าวหน้ามาก มีระเบียบวิธีการ (Methodology) เฉพาะของตนเอง นับตั้งแต่นั้นมาการวิจัยอนาคตได้เข้าไปมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และวางแผนขององค์การธุรกิจต่างๆ การวิจัยด้านนี้เป็นที่สนใจกันอย่างแพร่หลายทั้งกับหน่วยงานราชการ บริษัท และบุคคล ซึ่งบทบาทและหน้าที่สำคัญที่สุดของการวิจัยอนาคตหรือการศึกษาอนาคต คือการช่วยให้เราเข้าใจความเป็นไปได้ของสิ่งต่างๆ ในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้เราตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในปัจจุบันได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพราะข้อมูลจากการศึกษาอนาคต จะช่วยให้เราจัดการกับความไม่แน่นอน (Uncertainty) ด้วยการสร้างความกระจ่างในสิ่งที่เรารู้แล้ว และสิ่งที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นมากที่สุดในอนาคต การวิจัยเชิงอนาคตมีขอบเขตของการวิจัย โดยแบ่งตามระยะเวลาซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ระยะ ประกอบด้วย

1. Near Term Future	อนาคตภายใน 1 ปี	นับจากปัจจุบัน
2. Short Range Future	อนาคตระหว่าง 1-5 ปี	นับจากปัจจุบัน
3. Middle Range Future	อนาคตระหว่าง 5-20 ปี	นับจากปัจจุบัน
4. Long Range Future	อนาคตระหว่าง 20-50 ปี	นับจากปัจจุบัน
5. Far Future	อนาคตตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป	นับจากปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าการกำหนดระยะเวลาในการวิจัยแบ่งออกเป็นหลายระยะด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและเป้าหมายในการวิจัย¹⁴⁵

การปฏิรูปการศึกษาไทยได้ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 โดยฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่างพยายามพัฒนาและดำเนินการปฏิรูปการศึกษาไทยอย่างมาก ซึ่งการจะพัฒนาการศึกษาไทยจะประสบความสำเร็จได้ในสภาพยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ จำเป็นต้องวางแผนและดำเนินการในเชิงรุกพร้อมด้วยนั้นหมายรวมถึงการให้ความสำคัญกับการคาดการณ์แนวโน้มอนาคตทางการศึกษา เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาไทยได้สอดคล้องสภาพการเปลี่ยนแปลง หลากหลายอุปสรรคปัญหา และใช้ประโยชน์สูงสุดจากแนวโน้มอนาคตที่จะมาถึงในปัจจุบันการศึกษาเชิงอนาคตได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะการศึกษาเรื่องอนาคตถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะ

¹⁴⁵ กฤษดา กรุดทอง, “การวิจัยอนาคต,” วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนา 3 (มกราคม 2530):

สามารถพยากรณ์หรือคาดการณ์แนวโน้มผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งนักอนาคตนิยมมีความเชื่อว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ เขาเชื่อว่าความเชื่อของมนุษย์จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ เขาเชื่อว่ามนุษย์สามารถจะควบคุมอนาคตได้ นั่นคือเชื่อว่ามนุษย์สามารถที่จะสร้างอนาคตได้ นี่เป็นความเชื่อพื้นฐานที่เป็นต้นกำเนิดของอนาคตนิยม และก็เป็นต้นกำเนิดของการคิดระเบียบวิธีวิจัยอนาคตทั้งหมด เพราะฉะนั้นจุดนี้เป็นจุดที่สำคัญมากซึ่งอาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่อาจจะแตกต่างจากความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยแบบอื่นๆ¹⁴⁶

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

เทคนิคการวิจัย EDFR เป็นการวิจัยอนาคต (Futures Research) มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า อนาคตเป็นเรื่องที่สามารถทำการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ความเชื่อของมนุษย์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในอนาคต มนุษย์จึงสามารถสร้างอนาคตได้ ทั้งนี้จุดมุ่งหมายของการวิจัยในอนาคตมิใช่การทำนายที่ถูกต้อง แต่เป็นการสำรวจเพื่อศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำแนวโน้มที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นและจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือลดน้อยลง จึงมีประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์ เทคนิคนี้ผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR (Ethnographic Futures Research) กับเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกันขั้นตอนของ EDFR คล้ายคลึงกับวิธีการของ เดลฟาย แต่มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและมีความเหมาะสมมากขึ้น¹⁴⁷ เทคนิค EDFR เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์รอบแรกแล้วตามด้วยเทคนิคเดลฟายในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตชนิดหนึ่งที่ได้รับค่านิยมในปัจจุบัน เนื่องจากเทคนิคนี้เป็น การผสมผสานจุดดี และลบจุดด้อยของเทคนิควิธีวิจัยที่เป็นสากลทั้ง เทคนิควิธีวิจัย แบบ Delphi และเทคนิควิธีวิจัยแบบ EDFR ซึ่ง จุมพล พูลภัทรชีวิน (2551) ได้ให้ทัศนะและนำเสนอความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัยอนาคต และแนะนำเทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) สำหรับผู้สนใจการวิจัยอนาคตและอนาคตนิยม โดยทั่วไปว่า การวิจัยอนาคตแบบ อี ดี เอฟอาร์ (EDFR) ซึ่งเป็นคำย่อมาจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า Ethnographic Delphi Futures Research ว่าเป็นเทคนิคการวิจัย อนาคตที่พัฒนารูปแบบการวิจัยมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และเทคนิคเดลฟาย

¹⁴⁶วิโรจน์ สารรัตนะ, “Creating the Future” (เอกสารประกอบบรรยายหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2556).

¹⁴⁷จุมพล พูลภัทรชีวิน, “ปฏิบัติการวิจัยด้วย EDFR,” วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 1, 2 (2548): 19-31.

(Delphi) โดยการผสมผสานทั้งสองเทคนิคและปรับให้มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ¹⁴⁸

ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR

ขั้นตอนการวิจัย ด้วยกระบวนการวิจัย แบบ EDFR โดยสรุป ขั้นตอนสำคัญ ได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเชื่อว่าหากผู้วิจัยได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจริงๆ จะส่งผลให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้นเท่านั้น ส่วนการเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความจำเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการวิจัยลักษณะนี้หรืออาจจะไม่มีเวลาให้ผู้วิจัยได้เต็มที่ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องติดต่อผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย เวลาที่ต้องใช้โดยประมาณและประโยชน์ของการวิจัย ผู้วิจัยต้องแสดงให้เห็นคุณค่า ความจำเป็นและความสำคัญของการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นจึงขอความร่วมมือ หากไม่ได้รับความร่วมมือผู้วิจัยจำเป็นต้องพิจารณาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไป ถ้าหากได้รับความร่วมมือก็สามารถนัดวันและเวลาสำหรับการสัมภาษณ์ การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้มีเวลาเตรียมตัวเตรียมข้อมูล จัดระบบข้อมูล และความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์มีลักษณะ และขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า กล่าวคือ ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบ ต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำเดลฟายเพื่อเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) การสร้างเครื่องมือถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วยเทคนิคนี้ คือนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน ตัดทอนข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ออกไปโดยการหาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด การเขียนควรเป็นภาษาที่สั้น กระชับโดยพยายามรักษา

¹⁴⁸Cornish, William R., **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**, 4th ed. (London : Sweet & Maxwell, 1999).

ความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุด เขียนแนวโน้มเพียงประเด็นเดียวใน 1 ข้อ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความสับสนในประเด็นนั้นๆ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการทำเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม....) เป็นการนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เพื่อทำการจำแนกข้อมูลหาฉันทามติ (Consensus) ในการทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 ในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่จำนวนรอบของการทำวิจัย EDFR ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย งบประมาณ เวลา และกำลังคนของการวิจัย ทั้งนี้พิจารณาจากคำตอบที่ได้ว่ามีความเป็นเอกพันธ์แล้วหรือยังมี Homogeneity ของคำตอบหรือมีฉันทามติ (Consensus) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษามากพอแล้วหรือไม่

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนการเขียนอนาคตภาพ เป็นการนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐาน (Median) ที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบโดยพิจารณาจาก Interquartile Range (Q3-Q1) ไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตไม่เขียนเป็นวิชาการมากไป คือคนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

สรุป

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้รับการสนับสนุนยืนยันว่าการบริหารโรงเรียนจะส่งผลถึงความสำเร็จในการบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ซึ่งความสำเร็จในการบริหารจัดการนั้นต้องอาศัยหลักการ แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการดำเนินงาน อาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับนโยบายและสภาพการณ์ที่ทำให้โรงเรียนเกิดการปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่มีความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยเตรียมโครงการวิจัยโดยการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอนาคตและการบริหารจัดการศึกษาอนาคตทั้งในและต่างประเทศจากเอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ ผลงานวิจัย บทความวิชาการ วารสาร วรรณกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ต่างๆ แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จัดทำโครงการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และสอบปกป้องโครงการวิจัย ปรับแก้ไขโครงการวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบปกป้องโครงการวิจัย เสนอบัณฑิตวิทยาลัย ขออนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เพื่อดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอนาคตและการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล บทความวิชาการและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเป็นประเด็นการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured-interview)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิค EDFR ดังนี้

ผู้วิจัยนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured-interview) และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญตามลำดับดังนี้

รอบที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้มีการสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไปสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่านใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ (non directive interview) ด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์แบบปฏิสัมพันธ์ (interactive interview) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (content analysis) เพื่อให้ทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และพัฒนาเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า (rating scale) เพื่อเก็บข้อมูล EDFR รอบที่ 2

รอบที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่สองนี้ มีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่หนึ่งมาสร้างเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า (rating scale) ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่หนึ่งได้พิจารณา และตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) แล้วนำคำตอบที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่สอง มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เพื่อเก็บข้อมูล EDFR รอบที่ 3

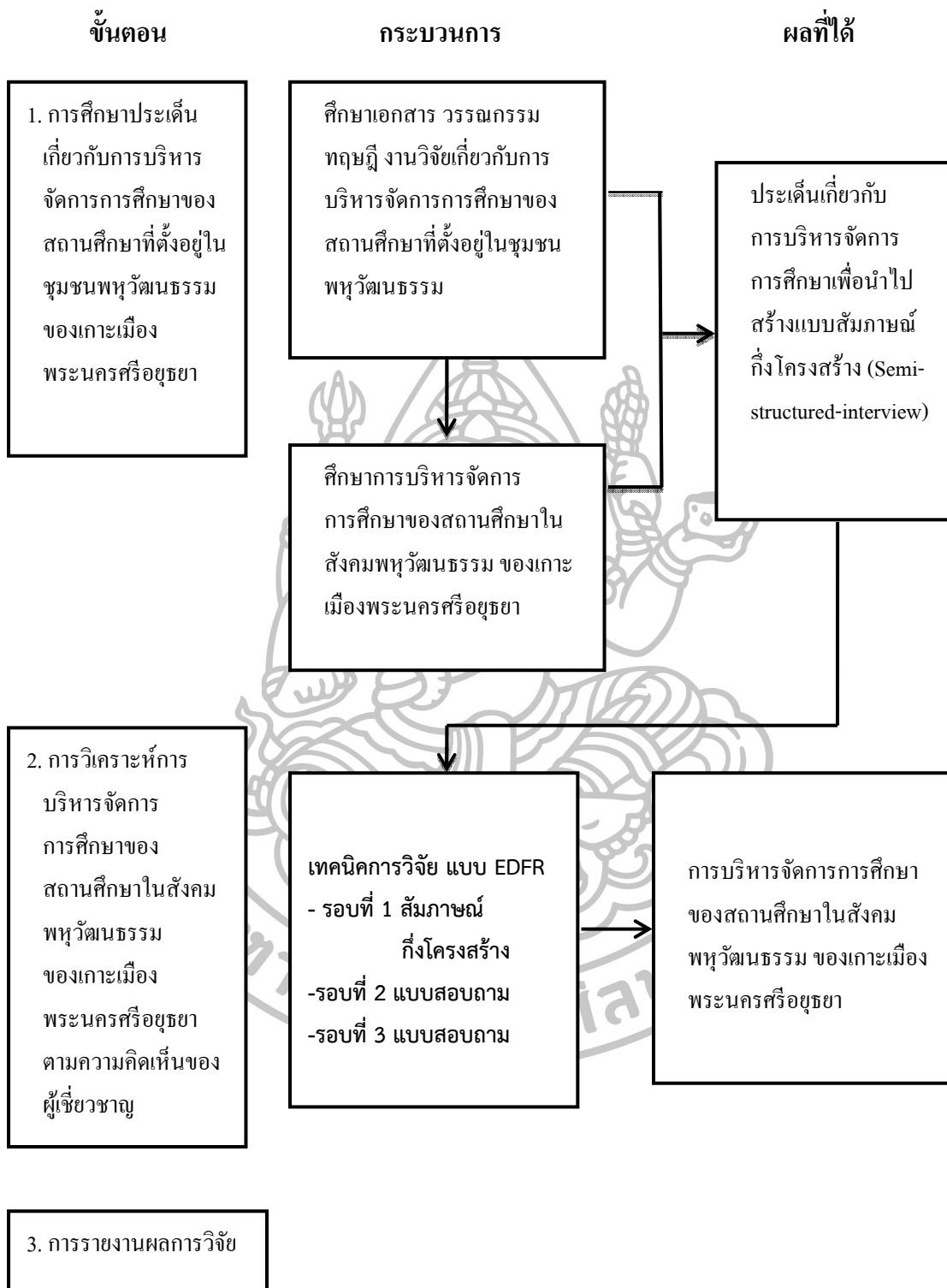
รอบที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่สามนี้ มีการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ฉบับเดียวกับแบบสอบถาม

รอบที่สอง แต่มีการเพิ่มค่ามัธยฐาน (Median), ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่วิเคราะห์ได้จากรอบที่สอง พร้อมแสดงเครื่องหมายคำตอบของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน ที่ตอบรอบที่สอง ลงในแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) รอบที่สาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่าน ได้ทราบความคิดเห็นของตนเองและของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ในรอบที่สองไว้ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกับรอบที่สอง พิจารณาและตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) เพื่อยืนยันคำตอบเดิม หรืออาจจะเปลี่ยน ความคิดเห็นใหม่ ถ้าผู้เชี่ยวชาญต้องการยืนยันคำตอบเดิม แต่เป็นคำตอบที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ต้องให้เหตุผลประกอบคำตอบเดิม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ในรอบที่สาม มาวิเคราะห์ หาค่าค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถามใหม่ เพื่อวิเคราะห์ และแปลผลการวิจัย เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ถ้าในกรณีที่มีความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันตั้งแต่การตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยจะใช้ผลที่ได้จากการสอบถามรอบที่ 2 เป็นข้อสรุปของการวิจัย

ขั้นที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิจัย ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะมาจัดทำรายงานการวิจัย นำเสนอคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาต่อไป รายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปตามแผนภูมิดังนี้

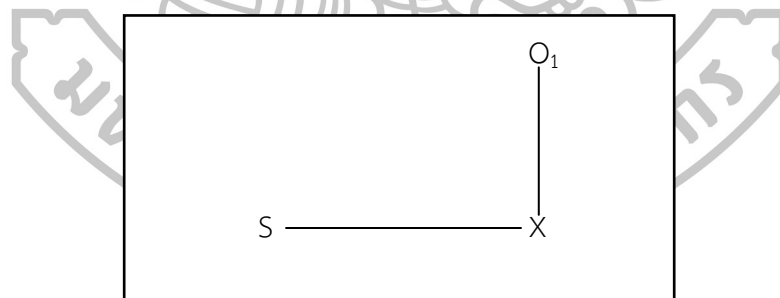
แผนภูมิที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ผู้วิจัยจึงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อมโยงหลายมิติเพื่อสะท้อนปรากฏการณ์จริงผ่านมุมมองของคนในบริบทนั้นๆ จากความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

แผนแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิค EDFR ที่มีการศึกษากลุ่มตัวอย่างเดียว โดยศึกษาจากเอกสาร วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นการศึกษาเหตุการณ์ย้อนอดีต (The One – Shot, Retrospective Case Study) และศึกษาสภาวะการณ์ โดยไม่มีการทดลอง (The One – Shot, Non – Experimental Case Study) สามารถเขียนเป็นแผนผังได้ดังนี้

แผนแบบการวิจัยศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง

(The One – Shot, Non – Experimental Case Study)

- เมื่อ S หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเลือกเพื่อการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR
- X หมายถึง ตัวแปรที่ศึกษา
- O₁ หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล ในการวิจัย และวิธีการเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยโดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มผู้ปกครอง ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยไว้ก่อนดำเนินการเสนอชื่อ ดังนี้

1. เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในชุมชนพหุวัฒนธรรมหรือ
2. เป็นผู้ที่มิประสบการณเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ
3. เป็นผู้มีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือปริญญาตรีสำหรับบุคคลที่มีได้ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาโดยตรง หรือเป็นปราชญ์ท้องถิ่น

วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และใช้ Snowball Sampling Technique 3 รอบ โดยมีกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ดังนี้

1. ขอคำปรึกษา ข้อเสนอแนะจากกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ
2. เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อช่วยพิจารณาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญตามจำนวนที่ต้องการ
3. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาความเหมาะสมไว้แล้ว เพื่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยหนังสือราชการและการติดต่อด้วยตนเอง

สำหรับการใช้ Snowball Sampling Technique 3 รอบ มีดังนี้

- รอบที่ 1 ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติ
- รอบที่ 2 ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ที่ถูกเลือกในรอบที่ 1 เพื่อให้แต่ละคนเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ตามคุณสมบัติ คนละ 3 ชื่อ
- รอบที่ 3 ผู้วิจัยประสานงานกับผู้ที่ถูกเลือกในรอบที่ 2 เพื่อให้แต่ละคนเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นๆ ตามคุณสมบัติ คนละ 3 ชื่อ

เมื่อใช้การเลือกแบบ Snowball Sampling Technique ทั้ง 3 รอบ จะได้ผู้ถูกเสนอชื่อทั้งหมด ผู้วิจัยนำรายชื่อที่ถูกเสนอชื่อทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยจัดตามลำดับความถี่ แล้วพิจารณาเลือกผู้เชี่ยวชาญตามลำดับรายชื่อประกอบกับคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น และเมื่อรวมกับผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จะได้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้จากผลการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) โดยผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาประเด็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างชุดเดียวกันกับรอบที่ 1

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างในรอบที่ 1 และใช้แบบสอบถามในรอบที่ 2 และรอบที่ 3

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างจากข้อสรุปที่ได้จากการสรุปผลการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในขั้นที่ 1 สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล รอบที่ 1

2. สร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในประเด็นต่างๆ ในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating Scale)¹⁴³ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 โดยกำหนดระดับค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักรวมมีความหมายดังนี้

ระดับที่ 5 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุดกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับที่ 4 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยปานกลางกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับที่ 2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับที่ 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อยที่สุดกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

3. สร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยนำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 แต่ละข้อ มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามใหม่โดยใช้ข้อความเดียวกับแบบสอบถามในรอบที่ 2 และเพิ่มตำแหน่งค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญท่านนั้นๆ พร้อมทั้งระบุเหตุผลส่วนท้ายของแต่ละข้อความ

¹⁴³Rensis Likert, "The Method of Constructing an Attitude Scale," In **Reading in Fishbein**, ed. M. (New York: Wiley & Son, 1967), 90-95, อ้างถึงใน พรพรรณ อินทรประเสริฐ, "องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า" (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550), 174.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดย

1. การสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
2. การเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล บทความ วิชาการและจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยเทคนิควิจัยแบบ EDFR มีดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง รอบที่ 1 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ในรอบที่ 2 และ รอบที่

3 ใช้การคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แปลผลตามเกณฑ์ค่าคะแนนกลาง (Mid Point) ดังนี้

2.1 ค่ามัธยฐาน (Median) ของข้อมูลที่มีการแจกแจงความถี่ การแปล

ความหมายข้อมูลเป็นดังนี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มากที่สุด

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ปานกลาง

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา น้อย

ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา น้อยที่สุด

โดย ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) และค่าฐานนิยม (Mode) ไม่เกิน 1

2.2 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ได้จากการคำนวณหาความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยอินเตอร์ควอไทล์ที่คำนวณได้ข้อความใดที่มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (ฉันทมติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ) แต่ถ้าค่าพิสัยอินเตอร์ควอไทล์ที่คำนวณได้ข้อความใดที่มีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน

เกณฑ์การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคัดเลือกประเด็นที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันเท่านั้น คือกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ข้อความนั้นต้องมีค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) และ ค่าฐานนิยม (Mode) ไม่เกิน 1 และ ค่าพิสัยระหว่าง ควอ ไทล์ (Interquartile Range) น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 เท่านั้น ส่วนข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าเป็นการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในระดับที่ต่ำกว่าระดับมากหรือเป็นข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็น ไม่สอดคล้องกันจะถูกตัดทิ้ง ประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านเกณฑ์ถือว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 ท่าน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ในกรณีที่ข้อความในแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) รอบที่สอง รอบที่สามของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50-4.49 ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับค่าฐานนิยม โดยค่าผลต่างต้องมีค่าตั้งแต่ 0.00 – 1.00 และ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันว่า ประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในระดับมาก

2. ในกรณีที่ข้อความในแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) รอบที่สอง รอบที่สาม ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 4.50-5.00 ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่า

มัธยฐานกับค่าฐานนิยม โดยค่าผลต่างต้องมีค่าตั้งแต่ 0.00 – 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันว่า ประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในระดับมากที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

สรุป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาประเด็นการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยวิเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDFR ขั้นที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) EDFR รอบที่ 1 ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น EDFR รอบที่ 2 แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่ามัธยฐาน (Median), ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

EDFR รอบที่ 1

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถวิเคราะห์เป็นกลุ่มความคิดเห็น เกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่างๆ ได้ รวม 9 ประเด็น คือ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต มีการกำหนดนโยบาย และวิธีการดำเนินงานให้เข้ากับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และสะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก หลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนและชุมชน จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญ และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและ

ระหว่างกลุ่มของความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีความเข้าใจผู้อื่นบนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีทักษะในการ ปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนาของตนเอง โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน มีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน มีแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าหมายของสถานศึกษา มีแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อเป้าหมายของโรงเรียน ยึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้กับครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และเปิดพื้นที่ ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมต่างๆ โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารงานภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต บริหารจัดการโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของครูและบุคลากร นักเรียน ที่ชัดเจนและมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนุม หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต กำหนดแนวทางการแต่งกาย หรือเครื่องแบบที่ชัดเจนตามบริบทของความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต จัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตคนที่อยู่ในชุมชน จัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน ตามความเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับ

ถือได้ ตามความเหมาะสม และร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน สถานศึกษามีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือโครงการต่างๆของสถานศึกษา บ่งบอกถึงความตระหนักในการสร้าง การยอมรับพหุวัฒนธรรม ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดการศึกษาบนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ผู้บริหารมีทัศนคติเชิงบวกต่อความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองรับรู้นโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา สถานศึกษาเปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษา สะท้อนถึงการยอมรับ ความหลากหลายในวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิตและการนับถือศาสนามีโอกาสทำกิจกรรมที่โรงเรียน หรือได้รับอนุญาตให้หยุดเรียนในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีของกลุ่มนั้นๆ และนักเรียนทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมมีโอกาสได้รับทุนการศึกษา และอาหารกลางวันโดยเท่าเทียมกัน โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการพัฒนาตนเองของทีมงาน เสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความสามารถ และยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทุกคน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ให้การยอมรับความสำเร็จ และผลงานของครูและบุคลากรทุกคน ให้ครูทุกคนมีสิทธิได้รับปัจจัยต่างๆ ในการทำงานเท่าเทียมกัน มอบหมายงานตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล และสามารถเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอนของครูแต่ละคน นำไปสู่เป้าหมายและค่านิยมร่วมของโรงเรียน โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ครูต้องเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อ ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ต่างจากตนเอง เปิดพื้นที่ให้นักเรียน ได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้ว่าความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นเพื่อนกัน และการอยู่ร่วมกัน ให้ความสนใจนักเรียนทุกกลุ่ม ศาสนาและวิถีชีวิต โดยเท่าเทียมกัน ปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม เปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ เปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคนทุกวิถีชีวิตและทุกศาสนา โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็นด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดเวลา เปิดพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้ในการศึกษาหาความรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวิถีชีวิตในชุมชน ใช้แหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้อยู่ ยอมรับการสนับสนุนงานวิชาการจากชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน และสนับสนุนให้ร่วมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สถานศึกษาควรจัดทำรูปแบบการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการติดต่อ และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ประสานกับองค์กรชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ของหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

ส่งเสริม สนับสนุนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ และร่วมกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำระบบเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็น ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีการวัดและประเมินพื้นฐานความรู้ ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ก่อนวางแผน การสอนทุกครั้ง เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เปิดพื้นที่ให้ นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียง ต่อ ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ ใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิถีปฏิบัติต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนทุกกลุ่ม และครูปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการ วัดผลให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style) โดยได้สรุปประเด็นนี้ว่าเป็นด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้พหุวัฒนธรรม

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure Interview) เพื่อตอบคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อทราบการบริหาร จัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในรอบที่ 1 ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์เป็นกลุ่มความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประเด็นสำคัญต่างๆ และสรุปได้รวม 9 ด้าน 90 ประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหาร จัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 1) ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 10 ประเด็น 2) ด้านการรักษา แบบแผนทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 3) ด้านองค์กรการเรียนรู้ที่ หลากหลาย ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น 4) ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น 5) ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น 6) ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น

7) ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น 8) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น และ 9) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยประเด็นย่อย 10 ประเด็น

EDFR รอบที่ 2

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดียวกันกับ EDFR รอบที่ 1 สำหรับตอบแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionna IQRe) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ช่วงคะแนนในการรวบรวมข้อมูลใน EDFR รอบที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น (OpinionnaIQRe) โดยการหาค่า มัชยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) ของข้อมูลที่มีการแจกแจงความถี่ เป็นรายประเด็นย่อยเพื่อพิจารณาเลือกแนวโน้มที่มี ค่ามัชยฐาน (Median) 3.5 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกัน คือ มีค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่า ฐานนิยม และฐานนิยมไม่เกิน 1.0 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ได้จากการคำนวณหาความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยอินเตอร์ควอไทล์ที่คำนวณได้จากประเด็นย่อยใดที่มีค่าไม่เกิน 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (ฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ) ซึ่งผลการวิเคราะห์สรุปได้ตามตารางแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	มัชยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัชยฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
1. สถานศึกษาใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์
 ทางวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านความตระหนักต่อ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
2. สถานศึกษากำหนด นโยบาย และวิธีการ ดำเนินงานให้เข้ากับ วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาของคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. จัดทำหลักสูตร สถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับ วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาของคนในชุมชน และสะท้อนถึงพหุ วัฒนธรรมเชิงบวก	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. หลักสูตรสถานศึกษามี ความสอดคล้องกับ ประสบการณ์ของผู้เรียน และชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. จัดกิจกรรมกระตุ้นและ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร เห็นความสำคัญ และเข้าใจ ในวิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาของคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์
 ทางวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านความตระหนักต่อ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
6. ส่งเสริมการจัดกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและ ระหว่างกลุ่มของกลุ่มคน ต่างวิถีชีวิตและต่างศาสนา ในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
7. สถานศึกษา เปิดพื้นที่ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความ เข้าใจต่อความหลากหลาย ทางสังคม และความ เปลี่ยนแปลงทางสังคม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
8.สถานศึกษา เปิดพื้นที่การ เรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีความ เข้าใจและชื่นชมความ แตกต่างทางวิถีชีวิตและการ นับถือศาสนา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
9.สถานศึกษา เปิดพื้นที่ การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมี ทักษะในการปฏิบัติตนและ อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่าง มีความสุข	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์
 ทางวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านความตระหนักต่อ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
10. สถานศึกษาเปิดพื้นที่ การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิด ความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และ ศาสนาของตนเอง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 1 การมัธยศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็ง และความอบอุ่นของครอบครัว (Mdn = 5, IQR = 0, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 1 สถานศึกษาใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 2 สถานศึกษากำหนดนโยบาย และวิธีการดำเนินงานให้เข้ากับวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 3 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน และสะท้อนถึงพหุวัฒนธรรม เชิงบวก (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 4 หลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนและชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 5 จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญ และเข้าใจในวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 6 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของกลุ่มคนต่างวิถีชีวิตและต่างศาสนาในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 7 สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 8 สถานศึกษา เปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและชื่นชมความแตกต่างทางวิถีชีวิตและ

การนับถือศาสนา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 9 สถานศึกษา เปิดพื้นที่การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการ ปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 10 สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนาของตนเอง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม

ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
11. สถานศึกษากำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
12. สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
13. สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
14. สถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม
 (ต่อ)

ด้านการรักษาแบบแผน ทางวัฒนธรรม	มัชฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
15. มีแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
16. สถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อเป้าหมายของโรงเรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
17. ผู้บริหารยึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม	4	5	1	1	มาก	สอดคล้อง
18. ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้กับครูและบุคลากร เพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม
(ต่อ)

ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
19. สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
20. สถานศึกษาเปิดพื้นที่ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาคูงาน การฝึกอบรมต่างๆ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรมสอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 1 การมัธยมศึกษาส่งเสริมความเข้มแข็งและความอบอุ่นของครอบครัว (Mdn = 5, IQR = 0, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 11 สถานศึกษากำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 12 สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 13 สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 14 สถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 15 มีแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 16 มีแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา

(Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 18 ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้กับครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 19 สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 20 สถานศึกษาเปิดพื้นที่ ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมต่างๆ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 17 สถานศึกษายึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านองค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ด้านองค์กรการเรียนรู้ ที่หลากหลาย	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
21. สถานศึกษายึดหลัก ประชาธิปไตยในการ บริหารงานภายใต้ความ แตกต่างทางวิถีชีวิตและการ นับถือศาสนา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
22. สถานศึกษาบริหาร จัดการโดยใช้หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
23. สถานศึกษาจัดทำ แนวทางในการปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกันของครูและ บุคลากร นักเรียน ที่ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์ที่ หลากหลาย	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย (ต่อ)

ด้านองค์การเรียนรู้ ที่หลากหลาย	มัชยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
24. สถานศึกษาจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนุม หรือ กิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการ ตระหนักรู้ และเข้าใจในวิถี ชีวิตและการนับถือศาสนา ที่ต่างจากตนเอง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
25. สถานศึกษากำหนดแนว ทางการแต่งกาย หรือ เครื่องแบบที่ชัดเจนตาม บริบทของวิถีชีวิตและการ นับถือศาสนา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
26. สถานศึกษาจัด สภาพแวดล้อมภายใน และ ภายนอก สถานศึกษา โดย ให้ความสำคัญกับทุกวิถี ชีวิตและการนับถือศาสนา ของคนที่อยู่ในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย (ต่อ)

ด้านองค์การการเรียนรู้ ที่หลากหลาย	มัชฌิม (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิม- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
27. สถานศึกษาจัดกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและ บุคลากร นักเรียน และ ผู้ปกครองที่เสมอภาคและ เท่าเทียมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
28. ศึกษาส่งเสริมการจัด กิจกรรมในวันสำคัญทาง ศาสนาที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ตามความเหมาะสม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
29. สถานศึกษาควรเปิด โอกาสให้นักเรียนสามารถ ประกอบพิธีกรรมตาม ศาสนาที่ตนนับถือได้ ตาม ความเหมาะสม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
30. สถานศึกษาร่วมมือกับ ผู้ปกครอง และชุมชนใน การส่งเสริมให้มีการจัด กิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 21 สถานศึกษายึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน ภายใต้ความแตกต่างทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนา (Mdn = 5, IQR = 0, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 22 สถานศึกษาบริหารจัดการโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 23 สถานศึกษาจัดทำแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของครูและบุคลากร นักเรียน ที่ชัดเจนและมี การประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 24 สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนวม หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาที่ต่างจากตนเอง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 25 สถานศึกษากำหนดแนว ทางการแต่งกาย หรือรูปแบบที่ชัดเจนตามบริบทของวิถีชีวิตและการนับถือศาสนา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 26 สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับทุกวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนที่อยู่ในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 27 สถานศึกษาจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากร นักเรียน และ ผู้ปกครองที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 28 ศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ตามความเหมาะสม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 29 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือได้ตาม ความเหมาะสม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 30 สถานศึกษาร่วมมือกับผู้ปกครอง และ ชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม

ด้านการรักษาแบบแผน ทางวัฒนธรรม	มัชฌิมาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิมาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
31. หน่วยงานต้นสังกัด กำหนดนโยบายให้ สถานศึกษาจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ การนับถือศาสนาของคน ในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
32. หน่วยงานต้นสังกัดจัด ประชุม อบรม สัมมนา เพื่อ ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัด การศึกษาที่สอดคล้องกับ วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาของคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
33. ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือ โครงการต่างๆ ของสถานศึกษา บ่งบอกถึง ความตระหนักในการสร้าง การยอมรับพหุวัฒนธรรม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
34. ผู้บริหารมีความรู้ ความ เข้าใจในหลักการ วิธีการ จัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารการจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม
 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศ ความเป็นพหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
35. ผู้บริหารมีทัศนคติเชิง บวกต่อความแตกต่างทาง ศาสนา วัฒนธรรมของ นักเรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
36. ครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองรับรู้ นโยบายการจัดการศึกษา ของหน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
37. สถานศึกษาเปิดพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทาง วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาของคนในชุมชนทั้ง ภายในและภายนอก สถานศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
38. องค์กรประกอบของ คณะกรรมการสถานศึกษา สะท้อนถึงการยอมรับ ความหลากหลายในวิถีชีวิต และการนับถือศาสนาของ คนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม
 (ต่อ)

ด้านบรรยากาศ ความเป็นพหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
39. นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิต และการนับถือศาสนา มี โอกาสทำกิจกรรมที่ โรงเรียน หรือได้รับอนุญาต ให้หยุดเรียนในวันสำคัญ ทางศาสนา หรือ ประเพณี ของกลุ่มนั้นๆ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
40. นักเรียนทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรม มีโอกาสได้รับ ทุนการศึกษา และอาหาร กลางวัน โดยเท่าเทียมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 4 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 31 หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 0, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 32 หน่วยงานต้นสังกัดจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 33 ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือ โครงการต่างๆ ของสถานศึกษา บ่งบอกถึงความตระหนักในการสร้าง การยอมรับพหุวัฒนธรรม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 34 ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ วิธีการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 35 ผู้บริหารมีทัศนคติเชิงบวกต่อความแตกต่างทางศาสนา วัฒนธรรม

ของนักเรียน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 36 ครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง รับรู้นโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 37 สถานศึกษาเปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 38 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษา สะท้อนถึงการยอมรับความหลากหลายในวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 39 นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิตและการนับถือศาสนามีโอกาสทำกิจกรรมที่โรงเรียน หรือได้รับอนุญาตให้หยุดเรียนในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีของกลุ่มนั้นๆ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 40 นักเรียนทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมมีโอกาสได้รับทุนการศึกษา และอาหารกลางวัน โดยเท่าเทียมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม

ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
41. ผู้บริหารสร้างความตระหนักในการพัฒนาตนเองของทีมงาน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
42. ผู้บริหารเสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
43. ผู้บริหารใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านภาวะผู้นำ ทางพหุวัฒนธรรม	มัชฌิมฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิมฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
44. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากรมีสิทธิใน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่า เทียมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
45. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากรแสดง ความสามารถ และยอมรับ ฟังความคิดเห็นของครูและ บุคลากรทุกคน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
46. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากรพัฒนาการ ปฏิบัติงานของตนเอง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
47. ผู้บริหารให้การยอมรับ ความสำเร็จ และผลงาน ของครูและบุคลากรทุกคน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
48. ผู้บริหารให้ครูทุกคนมี สิทธิได้รับปัจจัยต่างๆใน การทำงานเท่าเทียมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
49. ผู้บริหารมอบหมายงาน ตามความสามารถ และ ความถนัดของแต่ละบุคคล	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านภาวะผู้นำ ทางพหุวัฒนธรรม	มัชฌิม (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิม- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
50. ผู้บริหารสามารถ เชื่อมโยงความแตกต่างของ รูปแบบ และวิธีการสอน ของครูแต่ละคน นำไปสู่ เป้าหมายและค่านิยมร่วม ของโรงเรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านภาวะผู้นำทางพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ข้อที่ 41 ผู้บริหารสร้างความตระหนักในการพัฒนาตนเองของทีมงาน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 42 ทหารเสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 43 ผู้บริหารใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 44 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 45 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดงความสามารถ และยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทุกคน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 46 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 47 ผู้บริหารให้การยอมรับความสำเร็จ และผลงานของครูและบุคลากรทุกคน (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 48 ผู้บริหารให้ครูทุกคนมีสิทธิได้รับปัจจัยต่างๆ ในการทำงานเท่าเทียมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 49 ผู้บริหารมอบหมายงานตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 50 ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอนของครูแต่ละคน นำไปสู่เป้าหมายและค่านิยมร่วมของโรงเรียน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะครูในสังคม
 พหุวัฒนธรรม

ด้านคุณลักษณะครู ในสังคมพหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
51. ครูเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน เพื่อ ส่งเสริม การยอมรับความ หลากหลายในวิถีชีวิตและ การนับถือศาสนาของคน ในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
52. ครูมีความเข้าใจในวิถี ชีวิตและการนับถือศาสนา ของคนในชุมชนของ นักเรียนทุกกลุ่มเป็นอย่างดี	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
53. ครูมีทัศนคติที่ดีต่อ นักเรียนและผู้ปกครองที่มี วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนาต่างจากตนเอง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
54. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน ได้เรียนรู้ถึงความเหมือน และความแตกต่างกัน เกี่ยวกับวิถีชีวิตและการนับ ถือศาสนาของคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะครูในสังคม
 พหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านคุณลักษณะครู ในสังคมพหุวัฒนธรรม	มัชฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
55. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน เรียนรู้ว่าความแตกต่างทาง วิถีชีวิตและการนับถือ ศาสนา ไม่ใช่อุปสรรคของ การเป็นเพื่อนกัน และการ อยู่ร่วมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
56. ครูให้ความสนใจ นักเรียนทุกกลุ่มวิถีชีวิตและ ทุกศาสนาโดยเท่าเทียมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
57. ครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุก คนด้วยความเสมอภาคและ ยุติธรรม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
58. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน ทุกกลุ่มวิถีชีวิตและต่าง ศาสนาได้แสดง ความสามารถอย่างเต็มที่	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
59. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน ทุกกลุ่มวิถีชีวิตและต่าง ศาสนา ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้วัฒนธรรมของกัน และกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะครูในสังคม
 พหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านคุณลักษณะครู ในสังคมพหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
60. ครูยอมรับความคิดเห็น ของนักเรียนทุกคน ทุกวิถี ชีวิตและทุกศาสนา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 6 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรมสอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 51 ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 52 ครูมีความเข้าใจในวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชนของนักเรียนทุกกลุ่มเป็นอย่างดี (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 53 ครูมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาต่างจากตนเอง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 54 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน ได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างกันเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 55 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้ว่าความแตกต่างทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนา ไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นเพื่อนกัน และการอยู่ร่วมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 56 ครูให้ความสนใจนักเรียน ทุกกลุ่มวิถีชีวิตและทุกศาสนาโดยเท่าเทียมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 57 ครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 58 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มวิถีชีวิตและต่างศาสนา ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 59 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มวิถีชีวิตและต่างศาสนา ได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 60 ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ทุกวิถีชีวิตและทุกศาสนา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

ด้านแหล่งเรียนรู้ ทางวัฒนธรรม	มัชฌิม (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิม- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
61. สถานศึกษาปรับปรุง และพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ เอื้อต่อการเรียนรู้ของ นักเรียนตลอดเวลา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
62. สถานศึกษาเปิดพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามา ใช้ในการศึกษาหาความรู้	4	5	1	1	มาก	สอดคล้อง
63. สถานศึกษาและชุมชน จัดทำแหล่งเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมในสถานศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
64. สถานศึกษาใช้แหล่ง เรียนรู้จากท้องถิ่นเพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
65. สถานศึกษาพัฒนา ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
66. สถานศึกษาเชื่อมโยง แหล่งเรียนรู้ภายในและ ภายนอกโรงเรียนได้	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
67. สถานศึกษามีการใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการ เรียนรู้	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านแหล่งเรียนรู้ ทางวัฒนธรรม	มัชฌิมาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิมาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
68. สถานศึกษายอมรับการ สนับสนุนงานวิชาการจาก ชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
69. สถานศึกษาสนับสนุน ให้ชุมชนได้รับการพัฒนา จาก องค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็น แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
70. สถานศึกษาสนับสนุน ให้รวมทรัพยากรของ ชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอก ห้องเรียน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 7 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 61 สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดเวลา (Mdn = 5, IQR = 0, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 63 สถานศึกษาและชุมชนจัดทำแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 64 สถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 65 สถานศึกษาพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 66 สถานศึกษาเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนได้ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ข้อที่ 67 สถานศึกษามีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้ (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1)
 (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 68 สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนงานวิชาการจาก
 ชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 69 สถานศึกษาสนับสนุนให้ชุมชนได้รับการ
 พัฒนาจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1,
 |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 70 สถานศึกษาสนับสนุนให้รวมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และ
 แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 62 สถานศึกษาเปิดพื้นที่ เพื่อ
 ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้ในการศึกษาหาความรู้ (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1)

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ด้านการบริหารแบบ มีส่วนร่วม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัธยฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
71. สถานศึกษาจัดทำ รูปแบบการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน ภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
72. สถานศึกษาติดต่อ และ ประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนใน การพัฒนาการศึกษาร่วมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
73. สถานศึกษาส่งเสริม ความสัมพันธ์และร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนา การศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	มัชฌิมฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัชฌิมฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
74. สถานศึกษาประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
75. สถานศึกษาประสานงานกับองค์กรชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
76. สถานศึกษาประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ของหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
77. สถานศึกษาจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
78. สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

ด้านการบริหารแบบ มีส่วนร่วม	มัชฌิม (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฌิม- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
79. สถานศึกษาเปิดพื้นที่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ และร่วมกันทำ หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
80. สถานศึกษาจัดทำระบบ เครือข่ายทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษาเพื่อ ให้เกิดการทำงานร่วมกัน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 8 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 71 สถานศึกษาจัดทำรูปแบบการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 72 สถานศึกษาติดต่อ และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการศึกษาร่วมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 73 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 74 สถานศึกษาประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 75 สถานศึกษาประสานกับองค์กรชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 76 สถานศึกษาประสานงานกับฝ่ายต่างๆของหน่วยงานให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 77 สถานศึกษาจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 78

สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 79 สถานศึกษาเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และร่วมกันทำหน้าทีที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 80 สถานศึกษาจัดทำระบบเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0)

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
พหุวัฒนธรรม

ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม	มัธยฐาน (Mdn)	ฐานนิยม (Mo)	มัธยฐาน-ฐานนิยม Mdn-Mo	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (IQR)	ระดับความต้องการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
81. มีการวัดและประเมินพื้นฐานความรู้ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ก่อนวางแผนการสอนทุกครั้ง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
82. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ทางวิถีชีวิตและการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ต่างจากตน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
 พหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้พหุวัฒนธรรม	มัชฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
83. ครูเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียน เกิดความเข้าใจใน ผู้คนที่วิถีชีวิตและการนับ ถือศาสนาแตกต่างจากตน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
84. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน มีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการ เลือกปฏิบัติ อคติและความ ลำเอียง ต่อคนต่างวิถีชีวิต และต่างศาสนา	4	4	0	1	มาก	สอดคล้อง
85. ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน เรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ใน รายวิชาต่างๆ เพื่อช่วย ส่งเสริมการยอมรับความ หลากหลายทางวิถีชีวิตและ การนับถือศาสนาของคน ในชุมชน	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
86. ใช้กระบวนการกลุ่มใน การจัดการเรียนรู้	4	5	1	1	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
 พหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ด้านการจัดกระบวนการ เรียนรู้พหุวัฒนธรรม	มัชฐาน (Mdn)	ฐาน นิยม (Mo)	มัชฐาน- ฐานนิยม Mdn- Mo	พิสัย ระหว่าง ควอร์ ไทล์ (IQR)	ระดับ ความ ต้องการ	ความ คิดเห็น ของ ผู้เชี่ยวชาญ
87. ใช้กระบวนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ บูรณาการในวิถีชีวิตและ การนับถือศาสนาของคน ในชุมชน ในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
88. ครูปิดโอกาสให้ นักเรียนทุกคนเข้าร่วม กิจกรรมในชั้นเรียนอย่าง ทั่วถึง	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
89. ครูปรับกิจกรรมการ เรียนรู้ หรือวิถีปฏิบัติต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนทุก กลุ่ม	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง
90. ครูปรับรูปแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ การใช้ สื่อ และการวัดผล ให้ เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style)	5	5	0	1	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 9 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา
 ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม

สอดคล้องกันเรียงตามลำดับ ดังนี้ ข้อที่ 81 มีการวัดและประเมินพื้นฐานความรู้ ความสามารถ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ด้วยกระบวนการที่หลากหลาย ก่อนวางแผนการสอนทุกครั้ง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 82 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ทางวิถีชีวิตและการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ต่างจากตน โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 83 ครูเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในผู้คนที่มีความเชื่อวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาแตกต่างจากตน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 84 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 85 ใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิถีชีวิตและการนับถือศาสนาของคนในชุมชน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1) ข้อที่ 86 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 87 ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 88 ครูปรับปรุงแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style) (Mdn = 5, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 89 ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียงต่อคนต่างวิถีชีวิตและต่างศาสนา (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 0) ข้อที่ 90 ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้ (Mdn = 4, IQR = 1, |Mdn-Mo| = 1)

จากผลวิเคราะห์การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ในรอบที่ 2 พบว่า ทั้ง 9 ด้าน 90 ประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมือง ได้รับฉันทามติจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่า มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน พหุวัฒนธรรม ของเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.5 ขึ้นไป ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐาน (Median) และ ค่าฐานนิยม (Mode) ไม่เกิน 1 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.5 พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 1) ด้านความตระหนักรู้ต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 2) ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรมทางวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 3) ด้านองค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 4) ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 5) ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 6) ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 7) ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหาร

จัดการ 8) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ 9) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม มี 10 ประเด็นการบริหารจัดการ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ทั้ง 2 รอบ สรุปได้ว่าสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการการศึกษาใน 9 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต มีการกำหนดนโยบายและวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยง และสะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก และประสบการณ์ของผู้เรียนและชุมชน จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญและเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน พร้อมส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เข้าใจผู้อื่นบนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีทักษะในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนาของตนเอง

2. ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน มีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน มีแนวปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา และมีแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อเป้าหมายของโรงเรียน โดยยึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม พร้อมส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีให้กับครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และเปิดพื้นที่ ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาคูงาน การฝึกอบรมต่างๆ

3. ด้านองค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย พบว่า สถานศึกษาควรยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารงานภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีการบริหารจัดการโดยใช้หลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของครูและบุคลากร นักเรียน ที่ชัดเจนและมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวภาษา ชุมนุม หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้ เกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจใน กำหนดแนวทางการแต่งกาย หรือเครื่องแบบที่ชัดเจนตามบริบท จัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางศาสนา และวิถีชีวิตคนที่อยู่ในชุมชน จัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากร นักเรียน และ ผู้ปกครองที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ตามความเหมาะสม พร้อม เปิดโอกาสให้นักเรียน สามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือได้ ตามความเหมาะสม และร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

4. ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนด นโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน โดยให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือ โครงการต่างๆ ของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงความตระหนักในการสร้างการยอมรับ พหุวัฒนธรรม ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดการศึกษา มีทัศนคติเชิงบวก และสนับสนุนให้ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองได้รับรู้นโยบายการจัดการศึกษาของ หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา มีการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความ เข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดประชุม อบรม สัมมนา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ สะท้อนถึงการยอมรับ ความหลากหลาย นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิตและการนับถือศาสนา มีโอกาสทำ กิจกรรมที่โรงเรียน หรือได้รับอนุญาตให้หยุดเรียนในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีของกลุ่ม นั้นๆ และ ทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมมีโอกาสได้รับทุนการศึกษา และอาหารกลางวัน โดยเท่า เทียมกัน

5. ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการพัฒนา ตนเองของทีมงาน เสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตน โดยใช้เทคนิค ในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ ครูและบุคลากรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความสามารถ พัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จ และผลงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากร และครูทุกคนมีสิทธิ ได้รับปัจจัยต่างๆ ในการทำงานเท่าเทียมกัน มอบหมายงานตามความสามารถ และความถนัดของ

แต่ละบุคคล และเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอนของครูแต่ละคน นำไปสู่เป้าหมายและค่านิยมร่วมของโรงเรียน

6. ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ครูควรเข้าใจในหลักการ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ครูมีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของและนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ต่างจากตนเอง เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่าง ให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นเพื่อนกัน และการอยู่ร่วมกัน ให้ความสนใจนักเรียนโดยเท่าเทียมกัน และให้นักเรียนทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ พร้อมปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม โดยเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ทุกวิถีชีวิตและทุกศาสนา

7. ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการศึกษาหาความรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวิถีชีวิตในชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่น ยอมรับการสนับสนุนงานวิชาการจากชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ร่วมพัฒนาชุมชนและส่งเสริมให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน และสนับสนุนให้รวมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

8. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำรูปแบบการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการติดต่อ และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษา และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา พร้อมประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และร่วมกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

9. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม พบว่า ครูควรสอวัดประเมินพื้นฐานความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ก่อนวางแผนการสอนทุกครั้ง เปิดพื้นที่ให้

นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ในความแตกต่าง โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความแตกต่าง ให้นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียง และให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิถีปฏิบัติต่างๆ ปรับรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style) และ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง

ผู้เชี่ยวชาญส่วนน้อย ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสรุปได้ 6 ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ควรจะเป็นหลักสูตรที่ใช้เฉพาะกับสถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษของพหุวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิต ศาสนา และชาติพันธุ์

2. การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ในการลงโทษหรือการเอาผิดทางวินัย จะยึดหลักจริยธรรมไม่ได้ ควรดำเนินการตามบทบัญญัติดังนี้ 1) วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวด 6 วินัยและการรักษาวินัย มาตรา 82 ถึงมาตรา 97 2) พนักงานราชการ ให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ. 2547 ข้อ 22 ถึงข้อ 27 3) ลูกจ้างประจำ ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. 2537 ข้อ 28 ถึงข้อ 49 และควรดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยได้แก่ การร้องเรียนกล่าวหาหรือกล่าวโทษ การสืบสวนหาข้อเท็จจริง การสอบสวนทางวินัย การรายงานผลการสอบสวนของคณะกรรมการการออกคำสั่งลงโทษทางวินัย การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ และการรายงานการดำเนินการทางวินัย

3. สถานศึกษาควรเปิดพื้นที่ให้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางวิถีชีวิต เป็นต้น ลดบทบาทการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาลง เพราะการจัดกิจกรรมเป็นเสมือนการจำลองเหตุการณ์ ไม่ใช่สถานการณ์จริง

4. การจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ควรจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมแบบ Active Learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย โดยความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน อย่างง่ายที่สุด คือ การ

ให้ผู้เรียนได้จับคู่กันทำ กิจกรรมด้วยกัน อาจเริ่มต้นจากจับคู่กันอ่าน ในเรื่องเดียวกัน แล้วผลัดกัน ตั้งคำถามและตอบ เป็นต้น กิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรม ต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อนๆ

5. สถานศึกษาควรเปิดพื้นที่ในการเรียนรู้ โดยนำนักเรียนร่วมเรียนรู้กับสถานการณ์ จริงในชุมชน หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ เรียนรู้สิ่งใหม่นอกห้องเรียน

6. ครูควรลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียน โดยตรงลง แต่ไปเพิ่ม กระบวนการและ กิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มาก ขึ้น และอย่างหลากหลาย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ใน EDFR รอบที่ 1 และแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) EDFR ใน รอบที่ 2 และรอบที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ โดย 1) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และ 2) แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ในรอบที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median), ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter Quartile Range) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ทั้ง 2 รอบ สรุปได้ว่าสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการการศึกษาใน 9 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต มีการกำหนดนโยบายและวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยง และสะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก และประสบการณ์ของผู้เรียนและชุมชน จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญและเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน พร้อมส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เข้าใจ

ผู้สนับสนุนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีทักษะในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนาของตนเอง

2. ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน มีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน มีแนวปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา และมีแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อเป้าหมายของโรงเรียน โดยยึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม พร้อมส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีให้กับครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ สร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และเปิดพื้นที่ ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาคูงาน การฝึกอบรมต่างๆ

3. ด้านองค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย พบว่า สถานศึกษาควรยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารงานภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันของครูและบุคลากร นักเรียนที่ชัดเจนและมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย สนับสนุนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนุม หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจใน กำหนดแนวทางการแต่งกาย หรือเครื่องแบบที่ชัดเจนตามบริบทจัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตคนที่อยู่ในชุมชน จัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ตามความเหมาะสม พร้อม เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือได้ ตามความเหมาะสม และร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

4. ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือ โครงการต่างๆของสถานศึกษาที่บ่งบอกถึงความตระหนักในการสร้างการยอมรับ

พหุวัฒนธรรม ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดการศึกษา มีทัศนคติเชิงบวก และสนับสนุนให้ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครองได้รับรู้ นโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงาน ต้นสังกัดและสถานศึกษา มีการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดประชุม อบรม สัมมนา มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สะท้อนถึงการยอมรับ ความหลากหลาย นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิตและการนับถือศาสนา มีโอกาสทำกิจกรรมที่โรงเรียน หรือได้รับอนุญาตให้หยุดเรียนในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีของกลุ่มนั้นๆ และทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมมีโอกาสได้รับทุนการศึกษา และอาหารกลางวัน โดยเท่าเทียมกัน

5. ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม พบว่า ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในการพัฒนาตนเองของทีมงาน เสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตน โดยใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความสามารถ พัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จ และผลงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากร และครูทุกคนมีสิทธิได้รับปัจจัยต่างๆ ในการทำงานเท่าเทียมกัน มอบหมายงานตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคล และ เชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอนของครูแต่ละคน นำไปสู่เป้าหมายและค่านิยมร่วมของโรงเรียน

6. ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า ครูควรเข้าใจในหลักการ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ครูมีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ต่างจากตนเอง เปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่าง ให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่าความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นเพื่อนกัน และการอยู่ร่วมกัน ให้ความสนใจนักเรียน โดยเท่าเทียมกัน และให้นักเรียนทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ พร้อมปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม โดยเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกคนได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ วัฒนธรรมของกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ทุกวิถีชีวิตและทุกศาสนา

7. ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม พบว่า สถานศึกษาควรปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดเวลา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการศึกษาหาความรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวิถีชีวิตในชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่น ยอมรับการสนับสนุนงานวิชาการจากชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ร่วมพัฒนาชุมชนและ

ส่งเสริมให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน และสนับสนุนให้รวมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

8. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำรูปแบบการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการติดต่อ และประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษา และเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา พร้อมประสานสัมพันธ์กับทุกฝ่ายให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และร่วมกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน

9. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม พบว่า ครูควรสอดวัดประเมินพื้นฐานความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ก่อนวางแผนการสอนทุกครั้ง เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ในความแตกต่าง โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความแตกต่าง ให้นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียง และให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการยอมรับความแตกต่าง โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิถีปฏิบัติต่างๆ ปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style) และ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง

ผู้เชี่ยวชาญส่วนน้อยได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสรุปได้ 6 ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ควรจะเป็นหลักสูตรที่ใช้เฉพาะกับสถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษของพหุวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิต ศาสนา และชาติพันธุ์

2. การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ ในการลงโทษหรือการเอาผิดทางวินัย จะยึดหลักจริยธรรมไม่ได้ ควรดำเนินการตามบทบัญญัติดังนี้ 1) วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวด 6

วินัยและการรักษาวินัย มาตรา 82 ถึงมาตรา 97 2) พนักงานราชการ ให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพนักงานราชการ พ.ศ. 2547 ข้อ 22 ถึงข้อ 27 3) ลูกจ้างประจำ ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. 2537 ข้อ 28 ถึงข้อ 49 และควรดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยได้แก่ การร้องเรียนกล่าวหาหรือกล่าวโทษ การสืบสวนหาข้อเท็จจริง การสอบสวนทางวินัย การรายงานผลการสอบสวนของคณะกรรมการการออกคำสั่งลงโทษทางวินัย การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ และการรายงานการดำเนินการทางวินัย

3. สถานศึกษาควรเปิดพื้นที่ให้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางวิถีชีวิต เป็นต้น ลดบทบาทการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาลง เพราะการจัดกิจกรรมเป็นเสมือนการจำลองเหตุการณ์ ไม่ใช่สถานการณ์จริง

4. การจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ควรจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมแบบ Active Learning ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความหมาย โดยการร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การฝึกการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ง่ายที่สุดคือ การให้ผู้เรียนได้จับคู่กันทำ กิจกรรมด้วยกัน อาจเริ่มต้นจากจับคู่กันอ่าน ในเรื่องเดียวกัน แล้วผลัดกันตั้งคำถามและตอบ เป็นต้น กิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยการพูด การเขียน การอภิปรายกับเพื่อนๆ

5. สถานศึกษาควรเปิดพื้นที่ในการเรียนรู้ โดยนำนักเรียนร่วมเรียนรู้กับสถานการณ์จริงในชุมชน หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ เรียนรู้สิ่งใหม่ นอกห้องเรียน

6. ครูควรลดบทบาทในการสอนและการให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียน โดยตรงลง แต่ไปเพิ่มกระบวนการและ กิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการจะทำกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น และอย่างหลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นสำคัญที่ได้ค้นพบจากผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำผลมาอภิปรายการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

จากผลการวิจัยการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบประเด็น 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม 2) ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม 3) ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย

4) ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม 5) ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม 6) ด้านคุณลักษณะครู
 ในสังคมพหุวัฒนธรรม 7) ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม 8) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 9) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน
 พหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนับถือศาสนา มีวิถีชีวิตที่
 แตกต่างกัน รวมถึงมีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถานศึกษา
 จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนในด้านต่างๆ และสอดคล้องกับ
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่าในกระบวนการเรียนรู้ต้อง
 มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมี
 พระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย
 ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษา
 ผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การ
 กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรทาง
 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่ม
 สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังกล่าวไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิ
 และเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในมาตรา 10 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมี
 สิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่าง
 ทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทาง
 ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ
 หรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาสต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ
 และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ นอกจากนี้ รัฐเองมีนโยบายในภาพกว้างอย่าง
 ชัดเจนเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม ซึ่งหลักการและแนวคิด
 ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนที่มีความ
 หลากหลายทางวัฒนธรรม มีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรมและศาสตร์ความรู้หรือ
 รายวิชาในโรงเรียน โดยคำนึงถึงประเด็นสองประเด็นคือความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และ
 ความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน ครูผู้สอนต้องมีความรับผิดชอบโดยตรง
 ต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียนการสอน
 มีสมรรถนะทางด้านพหุวัฒนธรรม และมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายและมีการถ่ายทอดและ
 นำเสนอหลายมุมมองสู่ผู้เรียนเป็นต้น สำหรับแนวปฏิบัติในแต่ละด้านอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพราะว่า การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียน จำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่ง แนวทางในการจัดการศึกษาในสังคมปัจจุบันมีแนวโน้มที่ต้องจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของคนในท้องถิ่น การเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีโอกาสที่เท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน ในขณะที่เดียวกันการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม หรือเงื่อนไขทางวัฒนธรรมก็นับได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการนำมาพิจารณาควบคู่กับการบริหารและการจัดการสถานศึกษาในปัจจุบัน ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต มีการกำหนดนโยบาย และวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญและเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ขงย่วน, จิระพันธ์ เคมะ และ อินทรา หิรัญสาย ที่พบว่า การจัดการศึกษาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันด้านศาสนา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ภาษา ขนบประเพณี วิถีชีวิต ครูทุกคนต้องยอมรับและเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรมในทิศทางบวก ส่วน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต้องเชื่อมโยงกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และสะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ เนาวบุตร และ นรินทร์ สังข์รักษา ที่พบว่า การจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ควรมีการ บูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและวินัย และปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ เนาวบุตร และ นรินทร์ สังข์รักษา ที่พบว่า สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและวินัย บรรยายกายภายในโรงเรียนที่มีความเสมอภาค ยุติธรรม และเป็นประชาธิปไตย มีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน และปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างกลุ่มของความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เข้าใจผู้อื่นบนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต มีทักษะในการ ปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิด

ความมั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนาของตนเองเป็นประเด็นที่สำคัญที่ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติเป็นอันดับแรกเพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรีเตอร์ และแกรีนท (Sleeter and Grant) ที่พบว่าผู้นำมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่ยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ช่วยลดช่องว่างทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักเรียน ช่วยเพิ่มความไว้วางใจความศรัทธา ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางสังคมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างกัน

2. ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม เป็นด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ต่อจากด้านความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจาก การบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาที่มีนักเรียนต่างกลุ่มศาสนา และต่างวิถีชีวิตที่เรียนร่วมกันจำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรม และเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงในชุมชนได้ เพื่อการบริหารจัดการที่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและบุคลากรให้เป็นไปในทางเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึงความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการประชาสัมพันธ์หรือชี้แจงให้ครูและบุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน มีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน มีแนวปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมายของสถานศึกษา และมีแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, จรัส อติวิทยากรณ์ และ อิศรัญฐ์ ริน ไชสง ที่พบว่า การบริหารโรงเรียนที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ต้องจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีการกำหนดปรัชญา และนโยบายของโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนพหุวัฒนธรรม มีแผนยุทธศาสตร์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่สะท้อนประวัติศาสตร์ของความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และมีโครงสร้างการบริหารที่สอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรมที่ชัดเจนในสายงานทุกสายงาน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ ที่พบว่า ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมที่ดีเพื่อให้ครูยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายของสมาชิกในโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียนโดยผ่านกระบวนการสอนและการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก พร้อมส่งเสริมให้ครูมีความรู้ เจตคติทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความ

หลากหลาย พร้อมส่งเสริมให้ครูมีเจตคติในเรื่องของการยอมรับในตัวบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตนไม่ว่าความแตกต่างนั้นเป็นเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือวัฒนธรรม

3. ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เนื่องมาจากหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาก็คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนและครูผู้สอนเป็นสำคัญ และกลไกที่สำคัญมากประการหนึ่ง ซึ่งช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ดังกล่าวประสบความสำเร็จก็คือ ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาจากแนวทางดำเนินการแบบเดิมดังที่เคยผ่านมา ไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเป็น “องค์การการเรียนรู้” โดยจัดสภาพแวดล้อมภายในภายใน และภายนอก สถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตคนที่อยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นเวทีที่มีบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้สำหรับสมาชิกทุกคน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน รวมทั้งการสร้างความรู้ใหม่ ตลอดจนสร้างนวัตกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ และยังร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นเวทีที่ช่วยสร้างพลังขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามเจตจำนงของการปฏิรูปการศึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนและครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ ยง่วน, ปนัดดา ชนเศรษฐกร และ วสุนันท์ ชุ่ม พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเช่น การเข้าค่ายลูกเสือ การเข้าค่ายคุณธรรม การทำกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ และกิจกรรมอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนและผู้ปกครอง ได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เป็นเวทีของการแสดงออกทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรักสามัคคีกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรวดี แอน เมดเวย์ ที่พบว่า การจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โรงเรียนควรมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ จัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมกันไปในขณะที่ทำงาน

4. ด้านบรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม เป็นด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ต่อจาก ด้านองค์การการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท และวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษานั้นๆ โดยสถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยได้กำหนด เป้าหมาย หลักการ เนื้อหา กระบวนการจัดทำ

และบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องที่สถานศึกษาต้องคำนึงและนำไปปฏิบัติ ภายใต้การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมพัฒนาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดตามกฎหมาย กฏกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 2 เมษายน 2553 กำหนดไว้ในข้อ 14 (2) แผนพัฒนาการจัดการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพราะแผนพัฒนาการจัดการศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้รับความรู้และ เข้าใจในการบริหารและจัดการคุณภาพที่มีการแสดงเป้าหมาย ทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส อติวิทยากรณ์ และ อิศริฎฐ์ ริน ไชสง ที่พบว่า แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์ รวมถึงรายละเอียดในการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้ ผู้บริหาร ได้ทราบสถานภาพขององค์กรว่าขณะนี้ องค์กรอยู่ที่ไหน มีเป้าหมายและพันธกิจ อย่างไร ที่สำคัญคือรู้ว่าควรจะทำอะไรต่อไป แผน ยุทธศาสตร์นั้นจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้องค์กรสามารถวางแผนเพื่อพัฒนาข้อ ได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นมาได้ตลอดจน เป็นแนวทางที่บุคคลภายในองค์กร ได้รับความ พยายามไปในทิศทางใดจึงจะดำเนิน การในงานนั้นๆ ให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่สำคัญคือ ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดการศึกษา มีทัศนคติเชิงบวก และสนับสนุนให้ครูและบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ได้รับความรู้ นโยบาย การจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดประชุม อบรม สัมมนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อวาง, ชาไฟ และ เพร็ด ที่พบว่า การส่งเสริมการรับรู้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมขององค์กรแก้ไขได้โดยเข้ารับการอบรมพัฒนา เพื่อกระตุ้นการรับรู้ ความแตกต่าง และจัดการกับความแตกต่างอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป็นนโยบายในการกำกับ ดูแล การบริหารความแตกต่าง เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงาน

5. ด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษา ของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากความสำเร็จของด้านอื่นๆ ต่างมีความสัมพันธ์กับด้านภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น ตามแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะ เมืองพระนครศรีอยุธยาในงานวิจัยนี้มีประเด็นสำคัญ คือ ผู้บริหารสร้างความตระหนักในการพัฒนา ตนเองและทีมงาน และเสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรพัฒนาการปฏิบัติงานของตน โดยใช้ เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครูและบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาส ให้ครูและบุคลากรมีสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน ได้แสดงความสามารถ และยอมรับ

ฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีมณา เกษสาคร ที่พบว่า ผู้นำจะต้องมีความตระหนักและมีความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำพหุวัฒนธรรม โดยจะต้องมีทักษะการเล็งเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเชื่อมต่อการทำงานกับบุคคลต่างวัฒนธรรมได้ มีการผนวกความรู้และทักษะอันก่อให้เกิดความตระหนักในพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพหุวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาและการบริหาร และ ตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมส่งผลต่อผู้เรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ การ์ก ที่พบว่า ผู้นำที่สามารถจัดการความแตกต่างได้ ต้องกล้าเผชิญกับความท้าทายในการสร้างองค์กรพหุวัฒนธรรม เพื่อรองรับความแตกต่างสู่ความสำเร็จนั้น ผู้นำจำเป็นต้องปรับทัศนคติ ปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหาร องค์กรเปลี่ยนกลยุทธ์วัฒนธรรมองค์กร ออกแบบนโยบาย ปรับเปลี่ยนโครงสร้างระบบงาน ทรัพยากรบุคคล และมีกลยุทธ์ในการจัดการความแตกต่างที่มีประสิทธิภาพสูง

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปโตรป ที่พบว่า ผู้นำควรช่วยเหลือสมาชิกให้เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม และตระหนักถึงความแตกต่างในที่ทำงาน สามารถสร้างและพัฒนาทีมงานพหุวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง ที่พบว่า ผู้นำที่เข้มแข็ง มีความยุติธรรมในการปกครอง มีทักษะในการสื่อสาร และสามารถสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในชุมชนพหุวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาเทอร์ และ เฮ็นซ (Sather and Henze) พบว่าผู้นำที่ดีต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ผู้นำจะต้องสร้างทางเลือกหรือแผนการในการสร้างความสัมพันธ์ในส่วนของความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น และผู้นำจะต้องประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับสถานะของปัญหาและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ผู้นำต้องทำตัวให้ว่างเพื่อให้บุคลากร นักเรียนเข้าหาได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา อชชะสวัสดิ์ พบว่า ผู้นำต้องสร้างการยอมรับให้เกิดต่อเขาอย่างจริงจัง และ ขยายวงกว้างออกสู่สังคมให้เกิดการรับรู้ทั่วไป เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆกับชุมชน มีความมุ่งมั่น อุทิศตนเพื่อความเจริญของสถานศึกษา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ชุมชน หน่วยงาน สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่สื่อในการแจ้งข่าวสารและชี้แจงทำความเข้าใจ มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพตลอดเวลา ต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม

6. ด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เนื่องจากครูเป็นผู้ทำหน้าที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนาโดยรอบให้เกิดในตัวผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในเชิงวิชาการ นำไปสู่การมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดย ครูต้องเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยการ

แสวงหาความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในห้องเรียน อบรม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ต่างจากตนเอง และเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทุกคนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน และครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ทุกวิถีชีวิตและทุกศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทาร์ตวิต และคณะ ที่พบว่า การแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนในชั้นเรียน ช่วยทำให้ครูประสบความสำเร็จในการสร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้เป็นไปในทางบวก และช่วยให้ครูมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของกฎ ระเบียบของชั้นเรียนอย่างชัดเจน แก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้ถูกต้อง ลดปัจจัยเชิงลบของพฤติกรรมนักเรียนที่มีต่อบรรยากาศของชั้นเรียน ปรับปรุงวิธีการสอนโดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกร์ท ที่พบว่าในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ครูควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม ในการบูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมไปในวิชาต่างๆ การสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อลดอคติในชั้นเรียน การสอนที่ยึดหลักความยุติธรรม และการปรับโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในโรงเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาร์ค ที่พบว่า ครูต้องได้รับการพัฒนาฝึกอบรม เกี่ยวกับสมรรถนะหรือความรู้ ความสามารถในเชิงวัฒนธรรมของตนเอง จัดกิจกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งจัดทำโครงสร้างการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริมา หมอนใหม่ ที่พบว่า การบริหารจัดการการศึกษาพหุวัฒนธรรม ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยไม่เลือกปฏิบัติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนอย่างสมดุลทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระวิชาการ มีการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตัวเอง จัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะการดำรงชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีมิตรไมตรี และมีความเอื้ออาทรต่อเพื่อนนักเรียนและบุคคลอื่น จัดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เข้าร่วมในกิจกรรมและการเรียนรู้ต่างๆ สร้างเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ทั้งครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

7. ด้านแหล่งเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 22 ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยเฉพาะ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้าน ปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนา ความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตน เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการ เรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้จากธรรมชาติ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการให้ครูและผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น ผู้ชี้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนาและวิถีชีวิตในชุมชน โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดหา ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ร่วมพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้อื่น และยอมรับการสนับสนุนงานวิชาการจากชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และคนในชุมชน และสนับสนุนให้ร่วมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ พิวนิม ที่พบว่า การบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษา ต้อง จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน

8. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนพัฒนาโรงเรียน ร่วมปฏิบัติงานและช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิชอบ ร่วม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผล ร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ผูกมัดและตกลงใจร่วมกัน การบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายนั้น การประสานงานกับ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกันถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนในองค์กร ต้องตระหนัก และให้ความสำคัญ ส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนา การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไรท์ (Riehl) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถ เชื่อมโยงระหว่างและชุมชน โดยการดึงผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้อำนวยการต้องกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของ สถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารชุมชนและสังคม นอกจากนี้ต้องมีความสามารถในการ เชื่อมโยงวัฒนธรรม (Connecting cultures) ของกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านภายในและ

ภายนอกสถานศึกษาและชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บอร์ดาส (Bordas) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทุกภาคส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดกว้างแนวความคิดเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์และแบ่งปันระหว่างกัน เพื่อเป็นประชาคมที่ดีและพร้อมในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดอนเดโร (Dondero) พบว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการกำหนดกฎระเบียบในการปกครองตนเอง ส่งผลให้ครูมีความสุขรอบคอบ โรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพอร์สัน ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผล และสอดคล้องกับ กัญญ์วิญญู ธาริบุญ ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม โดยมีการรับฟังกันและกัน เกิดความไม่เห็นด้วยในทางบวก มีความชัดเจนในการมอบหมายงาน และเกิดภาวะผู้นำร่วมในการบริหารจัดการ

9. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม เป็นอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง บทบาทหน้าที่ของคนในสังคมย่อมต้องเปลี่ยนตามเพื่อตอบรับสังคม ในปัจจุบัน เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กๆ มีความเข้าใจ และยอมรับในความเหมือน และความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่นแล้ว ครูยังจำเป็นต้องสรรค์สร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับเด็ก เพื่อให้พวกเขาเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง และภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และออกไปอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ครูสอดแทรกประเมินพื้นฐานความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมนักเรียนทุกคน ก่อนวางแผนการสอนทุกครั้ง ให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เน้นบูรณาการการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ในความแตกต่าง เรียนรู้จากสถานการณ์จริง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา และให้นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียง เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรุง จัวนาน ที่พบว่า ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยวางแผนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบททางวัฒนธรรม ประเมินค่าการเรียนรู้โดยพิจารณาจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความสามารถ เพื่อที่ว่านักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนและร่วมประเมินค่าความรู้ ทักษะและพรสวรรค์ของผู้อื่นและใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือในสภาพ

การเรียนรู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตยและไม่มีการแข่งขัน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูควรปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style) เช่น การใช้หนังสือภาพ หนังสือนิทาน และวรรณกรรมพื้นบ้าน ศิลปะ เกมส์ และการเล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น และรวมไปถึงทักษะของครูในการเลือกหนังสือภาพ การซักถามนักเรียนขณะอ่านหนังสือ และการยกประเด็นเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อพูดคุยกับนักเรียนในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง มีความตระหนักรู้ ฟังพอใจ และยอมรับในความหลากหลาย และสามารถพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี มีประโยชน์ และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มอร์แกน ที่พบว่า การใช้หนังสือภาพเป็นสื่อในการเรียนรู้ช่วยให้เด็ก ได้รู้จัก และเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลาย เพราะภาพที่แสดงอยู่ในหนังสือภาพสามารถดึงดูดความสนใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้เด็กมีความสนใจใคร่รู้ในวัฒนธรรมอื่นๆ และสอดคล้องกับวิจัยของ เคลเลย์ ที่พบว่า หนังสือนิทานเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการแนะนำ และปลูกฝังเรื่องพฤติกรรมในห้องเรียน ปรุ้มวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยก่อนที่ครูจะเริ่มต้นเล่านิทานให้เด็กฟัง ครูควรอธิบายให้เด็ก รู้จักสถานที่ รวมถึงภูมิหลังของแต่ละครแต่ละตัว เพื่อชี้ให้เด็กได้เห็นสถานที่ต่างๆ ที่แตกต่างจากชุมชนของตัวเอง และเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสถานที่นั้น เมื่อเรื่องดำเนินไปถึงตอนที่ตัวละครจะต้องประสบกับเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจ เด็กก็จะได้เรียนรู้สาเหตุของการเกิดปัญหา และการเล่าว่าตัวละครผ่านปัญหานั้นไปได้อย่างไรในตอนจบ จะทำให้เด็กได้เข้าใจถึง ความรู้สึก และกระบวนการคิดแก้ไขปัญหา ผ่านตัวละครแต่ละตัว และไม่ว่าตอนจบจะจบแบบมีความสุขหรือไม่ก็ตาม เด็กก็จะได้เรียนรู้ความรู้สึก และวิธีการรับมือกับเหตุการณ์นั้นๆ ของตัวละคร จะเห็นได้ว่าโครงเรื่องของหนังสือนิทานนั้นจะที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ และตระหนักถึงความเหมือนและความแตกต่าง ดังนั้นการเลือกหนังสือนิทานที่เหมาะสม จะเปิดโอกาสให้เด็กได้เห็นสถานที่ ความคิดเห็น ลักษณะคน และวัฒนธรรมที่หลากหลาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพอร์เนล และ ไลสเบิร์ก ที่พบว่า การสอนโดยผ่านทางกิจกรรมศิลปะจะช่วยสร้างบรรยากาศให้เด็กในห้องเรียนรู้สึกอบอุ่น มีคุณค่า และยอมรับซึ่งกันและกันได้ ค้ำขึ้นกิจกรรมศิลปะที่ทำให้เด็กตระหนักรู้ในวัฒนธรรมที่ต่างกักัน เช่น การให้เด็กวาดรูปชุมชนของตนเอง จะกระตุ้นให้เด็กมองสิ่งแวดล้อมรอบตัวในอีกมุมมองหนึ่ง และเกิดการสังเกตวิถีชีวิตรอบตัวมากขึ้น เพื่อที่จะนำสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอดเป็นรูปภาพ เมื่อประกอบกับหนังสือภาพที่แสดงภาพสถานที่ต่างๆ พร้อมคาอธิบาย เด็กก็จะเรียนรู้เรื่องความเหมือน และความแตกต่างกันของคนในสังคม และพัฒนาเป็นความชื่นชม และยอมรับในความหลากหลายในวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญญัติ ยงย่วน และชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์ ที่พบว่า การใช้กิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการยอมรับ

ความหลากหลายวัฒนธรรม นักเรียนห้องเรียนไทยมุสลิมล้วนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบ พหุวัฒนธรรม มีการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนจากห้องเรียนไทยมุสลิม ล้วน ที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบปกติ และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จากห้องเรียนไทยมุสลิมล้วนยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม สูงกว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จากห้องเรียนไทยพุทธ-ไทยมุสลิม นอกจากนี้งานวิจัย ของทาร์ควิด และ คณะ ยังพบว่า การได้สอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับครู การที่ครูได้ แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการในชั้นเรียนช่วยให้ครูประสบความสำเร็จในการสร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้ไปในทางบวก ครูมีความตระหนักรู้ถึง ความสำคัญของการบอกกฎระเบียบของชั้นเรียนอย่างชัดเจน ครูต้องแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ให้ถูกต้อง เมื่อเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ และครูยังต้องการที่จะลดปัจจัยเชิงลบของการแก้ไข พฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อบรรยากาศของชั้นเรียน ปรับปรุงวิธีการสอน โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรส่งเสริมให้ มีการวิจัยการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ในแต่ละบริบท ว่ามีแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อนำข้อมูลมากำหนดการเป็นแนวทางในการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมทั้งระบบ

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

2.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมใช้หลักสูตร ของตนเองที่มีการปรับปรุงให้เชื่อมโยง และสอดคล้องกับบริบทความแตกต่างทางศาสนาและวิถี ชีวิตของคนในชุมชน และประสบการณ์ของผู้เรียนที่สะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก

2.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมปรับเปลี่ยน เนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่างๆ ตามแนวทางในการปรับเปลี่ยน 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 เพิ่มบทบาท เหตุการณ์ ประสบการณ์ต่างๆของเชื้อชาติต่างๆเข้าไปในแบบเรียน โดยให้มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของตัวแทนของกลุ่มของผู้เรียนในสังคม เช่น กล่าวถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ระดับที่ 2 เพิ่มหรือเสริมสิ่งที่ขาดหายไปเป็นหลักสูตร เนื้อหา สำระสำคัญ แก่นของเรื่องเข้าไปโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหลักสูตร

ระดับที่ 3 การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในประเด็นของ เหตุการณ์ แนวคิด ที่ต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย

ระดับที่ 4 การมีบทบาททางสังคม ดูว่าในโรงเรียนหรือชุมชนมีปัญหาอะไรบ้าง และแสดงบทบาทในการแก้ไขเพื่อนำความรู้มาช่วยแก้ไขปัญหาสังคม ให้พัฒนาขึ้น

2.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมกำหนดนโยบาย และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และแนวปฏิบัติในโรงเรียน รวมถึงการสื่อสารไปถึงพ่อแม่และประชาชนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับพหุวัฒนธรรมศึกษา กับผู้เรียนที่ชัดเจน

2.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม กำหนดแนวทางในการปรับทัศนคติ ความเชื่อ และการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

2.5 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มีการใช้สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สะท้อนประสบการณ์ มีการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style)

2.6 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมเปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม นำประเด็นการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ไปจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ และแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

2. สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ควรนำประเด็นการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ไปจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ และแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม
2. ควรมีการวิจัย แนวทางประเมินความสำเร็จในการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา กรุดทอง. “การวิจัยอนาคต.” วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนา 3 (มกราคม 2530): 12-18.

กระทรวงศึกษาธิการ. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. เข้าถึงเมื่อ 28

พฤษภาคม 2557. เข้าถึงได้จาก ww.wj.ac.th/web/images/doc_files/docpo/sbm.doc

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ

(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559. เข้าถึงได้จาก

<https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf>

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2542.

_____. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การ
รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.

_____. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2549.

_____. แผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

(พ.ศ. 2552 – 2555). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2552.

_____. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนเข้าเรียนใน

สถานศึกษา พ.ศ.2548. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2551.

_____. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2550.

_____. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤษภาคม 2557.

เข้าถึงได้จาก ww.wj.ac.th/web/images/doc_files/docpo/sbm.doc

กัญวัญญ์ ธารีบุญ. “การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของ

ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนระดับปฐมวัย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์

สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557.

กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **ระเบียบกระทรวง
ศึกษาธิการ ว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548.**

ม.ป.ท., ม.ป.ป.

เกื้อกูล ยืนยงอนันต์. **ความเปลี่ยนแปลงภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ระหว่าง**

พ.ศ. 2438-2500. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

ไข่มุก อุทยานวลี. “วิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อการบูรณาการทางสังคมและ
วัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนใต้.” **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคม
5 (2552): 51-58.**

จรูญ จัวนาน. “การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม.” **วารสารรัฐสมิเล 16, 1-2
(มกราคม-สิงหาคม 2538): 22-26.**

จันทิมา อัชชะสวัสดิ์. “การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณศึกษิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.

จิรภรณ์ มั่นเศรษฐวิทย์. “การพัฒนาแบบการสอนเพื่อเสริมสร้างพหุปัญญาให้กับเด็กวัยอนุบาล
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณ
บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2546.

จิตร ภูมิศักดิ์. **สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา.** กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน, 2547.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. **เทคนิคการวิเคราะห์นโยบาย.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์. “เด็กไทยบนทางสามแพร่ง: บทสังเคราะห์กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนราย
จังหวัดใน.” **โครงการติดตามสภาการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด ปี พ.ศ. 2547 –
2548.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. **ขุนนางกรมท่าขวา : การศึกษาบทบาทหน้าที่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัย
รัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2153-2435.** กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

จุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. “การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสำหรับเด็กชนเผ่า โรงเรียน
ประถมศึกษาพื้นที่ชายขอบภาคเหนือ.” **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน 2557).**

- ชูชาติ รักรู้. “ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.
- ซีมอง เดอ ลู ลาแบร์. **จดหมายเหตุลาลูแบร์ฉบับสมบูรณ์: ราชอาณาจักรสยาม.** แปลจาก Du royaume de Siam. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. พระนคร: ก้าวหน้า, 2510.
- ชนกร เชื้อจำรูญ. “อนาคตภาพการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2563).” **วารสารการบริหารและพัฒนา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** 4, 1 (มกราคม - เมษายน 2555).
- ธีระ รุณเจริญ. **ความเป็นมื่ออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง จำกัด, 2550.
- บรรจง ฟ้ารุ่งแสง. “การวิจัยนโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2540-2550.” รายงานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550.
- บรรจง ฟ้ารุ่งแสง และเอกรินทร์ สังข์ทอง. “ประมวลองค์ความรู้ในพหุวัฒนธรรมศึกษา.” **วารสารศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 2 (2554): 1-13.**
- บัญญัติ ขง่วน. **การส่งเสริมพัฒนาเด็กในบริบทของความหลากหลายวัฒนธรรม : 10 ปี ทศวรรษ เพื่อเด็กและภูมิปัญญาของครอบครัว.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.
- บัญญัติ ขง่วน และชัชวาลน์ ผดุงพงษ์. “การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีที่ 18, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2550): 1-14.**
- บัญญัติ ขง่วน, ปนัดดา ชนเศรษฐกร และวสุนันท์ ชุ่มเชื้อ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา.” **โครงการทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2553.**
- บุญจันทร์ จันทร์เจียม. “การบริหารสถานศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2548.
- ปราวีณา สุวรรณณัฐโชติ. “การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและแผนการเตรียมรับของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2554.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรคุุฎิบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 22 (ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 36 (ต่อ) 37 และ 38). พระนคร: องค์การค้ำ
 คຸຣຸສກາ, 2511.

ประชุม ชุ่มเพ็งพันธ์. อธิบายภูมิสถานกรุงศรีอยุธยา 417 ปีแลหลังครั้งบ้านเมืองดี. กรุงเทพฯ:
 สุวีริยาสาสน์, 2544.

ประภาพรรณ รักเลี้ยง. หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ออร์คิด,
 2556.

“แผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2481.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 54, ตอนที่ 98 (14 พฤศจิกายน
 2481): 653.

พระบริหารเทพธานี. “พงศาวดารชาติไทย สมัยศรีอยุธยา ภาคแรก.” พิมพ์ในงานพระราชทาน
 เพลิงศพพระบริหารเทพธานี 5 สิงหาคม พ.ศ. 2514.

“พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.”

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52, ตอนที่ 98 (10 ธันวาคม 2478): 92.

พัชรพรรณ เสือคง. “วิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 ถึง
 พ.ศ. 2310.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

เพชรรุ่ง เทียนบัวโรจน์. “ตลาดกับวิถีชีวิตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2199-2310.”

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 ออร์คิด, 2542.

มนตรีพิศ ทรงกิตพิศาล. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับ
 มัธยมศึกษาในเขตภาคใต้พื้นที่ของประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.

มัลลวีร์ รอชโฟล. “การพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบลผ่านกระบวนการภาคีเครือข่ายในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

มาเรีย ดา กงไซเซา ฟลอริช. ชาวโปรตุเกสและสยาม สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16. แปลจาก

Os Portugueses e o SIAO No seculo xvi. แปลโดยมธุรส คุ้มผล. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์ออร์คิด, 2547.

- ขงยุทธ ชูแว่น. “เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 415 215 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 19.” นครปฐม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร, 2555.
- เยเรเมียส ฟาน ฟลิต. **รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต (วัน วลิต).** พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย นันทา วรเนติวงศ์และวนาศรี สามนเสน. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2548.
- รสสุคนธ์ เนาวบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา. “แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.” **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามานุษยวิทยา สังคมศาสตร์ และศิลปะ** 8, 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558): 420-435.
- วรพร ภู่งศ์พันธุ์. “ความเป็นสังคมนาชาติของพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ. 1767.” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.
- วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. **จากอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.
- วสันต์ นาวเหนียว. “แนวทางการจัดการที่เป็นเลิศของโรงเรียนเร่งผู้ฝัน.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.
- วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. **มรดกความทรงจำแห่งพระนครศรีอยุธยา.** กรุงเทพฯ: อูษาคเนย์, 2551.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. **ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์, 2548.
- วิไลวรรณ วรงค์ศรีมี. “การระดมความช่วยเหลือเรื่องการบริหารจัดการ โรงเรียนมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดประทุมธานี.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, จรัส อติวิทยาภรณ์ และอิศรัฎฐ์ รินไชสง. “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันรูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่สอดคล้องกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา สามจังหวัดชายแดนใต้.” **วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ** 27, 3 ฉบับพิเศษ (2557).

- ศรีมณฑา เกษสาคร. “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำพหุวัฒนธรรมของหัวหน้าสาขาวิชา
ภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัยเอกชน.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2554.
- สกินเนอร์, จี. วิลเลียม. **สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์.** แปลจาก Chinese
Society in Thailand : An Analytical History. แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์ และคณะ.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.
- สมชัย พุทธา. “การวิเคราะห์องค์ประกอบและการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็น
ฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักการบริหารการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2542.
- สมศักดิ์ คลประสิทธิ์. “การกระจายอำนาจการศึกษา.” **วารสารข้าราชการครู**
2, 2 (มิถุนายน – กรกฎาคม 2544): 20.
- สายชล วรรณรัตน์. **เศรษฐกิจและสังคมไทยในสมัยปลายอยุธยา.** กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- สัมฤทธิ์ ศิวินิม. “องค์ประกอบองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.
- สิริมา หมอนใหม่. “การบริหารจัดการเพื่อสิทธิเด็กในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามอนุสัญญาว่าด้วย
สหประชาชาติ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.
- สุนทร ชูติชรานนท์. **พม่ารบไทย : ว่าด้วยการสงครามระหว่างไทยกับพม่า.** กรุงเทพฯ: มติชน,
2550
- สุไรยา วานี และมะรอนิง สาแลมิง. “การอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรม ใน
กรณีศึกษา ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.” **วารสารเมืองการปกครอง**
ประเด็นปัญหาปัจจุบันในอาเซียน 4, 1 (กันยายน 2556 – กุมภาพันธ์ 2557).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด
การศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎ
กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา
พ.ศ. 2550.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2550.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการ
เลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ วันที่ 21 ธันวาคม 251 มีผลบังคับใช้ วันที่ 4
มกราคม 2532. เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559. เข้าถึงได้จาก

http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/International_HR/2557/CERD_01/boo

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. แผนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2552 – 2555). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
ม.ป.ป.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559).

กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2553.

_____. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. เข้าถึงเมื่อ 6 มิถุนายน 2559. เข้าถึงได้
จาก <http://www.mua.go.th/users/hecommission/doc/law/Constitution2550.pdf>
อามัด ไญนี ดาโอ๊ะ. “การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำเป็นจริงหรือ.”
วิทยากร 107 5 (มีนาคม 2551).

อุบล เพียรพิทักษ์. “การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัด
ยะเชิงเทรา เขต 1.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาระดับบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏราชนครินทร์, 2548.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. “ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการ โรงเรียนของรัฐในสามจังหวัด
ชายแดนใต้.” รายงานการวิจัย ทูลอดหนุนการวิจัย ประเภททั่วไป
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2551.

ภาษาต่างประเทศ

American Psychological Association. **Guidelines on multicultural education, training,
research, practice and organizational change for psychologists.** Accessed January
25, 2014. Available from [http://www.apastyle.org/manual/related/guideline-
multicultural-education.pdf](http://www.apastyle.org/manual/related/guideline-multicultural-education.pdf). 2002.

Banks, Jame A. **An introduction to multicultural education.** 3rd ed. Boston: Allyn & Bacon,
1997.

_____. **Multiethnic education: Theory and practice.** 3rd ed. Boston: Allyn and Bacon,
1994.

- Banks, Jame A. "Multicultural education." In **Handbook of research on multicultural education**, eds. J.A. Banks and C.A.M. Banks. San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc, 2004.
- _____. **Teaching strategies for ethnic studies**. 8th ed. Boston: Peason, 2008.
- Banks, Jame A. and Banks, A. McGee Cherry. **Multicultural Education : Issues and Perspectives**. United States of America, 1989.
- Bennett, C.L. **Comprehensive multicultural education: Theory and practice**. 5th ed. Boston: Allyn & Bacon, 2003.
- Bordas , J. "White men and women can't lead everyone_ : Eight ways to practice multicultural age." **Public Management** 91, 1 (2009): 3-6.
- Brown, Kimberly E. and Medway, Frederic J. "School Climate and Teacher Beliefs in a School Effectively Serving Poor South Carolina (USA) African-American Students : A Case Study." **Teaching and Teacher Education** 23, 4 (May 2007): 529-540.
- Canen, A.G. and Canen, A. "Innovation management education for multicultural organization : challenges and a role for Logistics." **Education Journal of Innovation Management** 5, 2 (2002): 73-85.
- Cornish, William R. **Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks, and Allied Rights**. 4th ed. London: Sweet & Maxwell, 1999.
- Cushman, Richard D. **The Royal Chronicles of Ayutthaya**. Bangkok: The Siamm Socity, 2000.
- Cushner and others. **Human diversity in education: An integrative approach**. 5th ed. New York: McGraw-Hill, 2006.
- Denys Lombard and Jean Aubin. **Merchants and Businessmen in the Indian Ocean and the China Sea edited**. New Delhi: Oxford Universith Press, 2000.
- Dhiravat na pomhejra. "A political History of Siam under the prasatthog Dynasty." Ph.D. Thesis, School of Oriental and African Studies, the University of Lomdon, 1984.
- Dolce, C.J. "Multicultural education : Some issues." **Journal of Teacher Education** 24, 4 (1973): 282-284.

- Dondero, Grace M., M. Dondero, Grace. "School-based management, Teacher'Decisional Participation Level, School Effectiveness, and Job Satisfaction." Dissertation Abstract Internation, 1993.
- Elliott,D. J. **Music matters : A new phijosophy on music education.** New York: Oxford University Press, 1995.
- Faridah Awang, Zailani Shafie, and Ryan Pearl. "The multicultural organizations: Perceptions of diversity challenges and initiatives." **Journal of International Business and Cultural Studies** 4, 2 (May 2014): 1-13.
- Gardiner, M.E. and Enomoto, E.K. "Urban school pppincipals and their as multicultural Leader." **Urban Education** 41 (2006): 560-548.
- Gates, Kevin D. **Multicultural Education in Puplic Elementary Schools.** Accessed July 5, 2007. Available from: <http://proquest.umi.com>.
- Gay, G. "The state of multicultural education in the United State." In **Beyond the multicultural education : Internationl perspective.** ed. K.A. Moodley. Calgary, Albreta: Datseting Enterprises, 1992.
- _____. "The importance of multicultural education." **Educational Leadership** 61, 4 (December 2003-January 2004): 30-35.
- Grant, C. A., Elsbree, A. R. and Fondrie, S. "A decade of research on the changing terrain of multicultural education research." In **Handbook of research on multicultural education.** eds. J. A. Banks and C.A.M. Banks. San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc, 2004.
- Grobler, B. R. et al. "Creating a School Environment for the Effective Management of Cultural Diversity." **Educational Management Administration and Leadership** 34, 4 (October 2006): 449-472.
- Hoy, Wayne. K and Cecil G. Miskel. **Educational Administration : Theory Research and Practice: 4th ed.** New York: Harper Collins, 1991.
- Kavanaugh, A.L. "Introduction to principalship." In **IN J. Shen, School principals.** New York: Peeter Lang Publishing, 2005.

- Katz D., and Robert, Khan R.L. "A description of theoretical models of organizations and of research results bearing on processes of organizational functioning and change is presented." In **The Social Psychology of Organization**. 2nd ed. New York: John Wiley & Son, 1980.
- Ladson-Billings, G. "New direction in multicultural education: Complexities, boundaries, and critical race theory." In **Handbook of research on multicultural education**. eds. J. A. Banks and C.A.M. Banks. San Francisco, CA: John Wiley & Sons. Inc., 2004.
- Marks, Allison N. "Cultural Competence: What Teachers Know and Perceive." Doctoral Dissertations. Walden University, 2007.
- Marshall, Carol S. "Using children's storybooks to encourage discussions among diverse populations," **Childhood Education** 74, 4 (2006): 194-199.
- Miralis, Y. "Clarifying the terms multicultural", "multietnic", and "world music education" through a review of literature." **Update : Applications of Research in Music Education** 24, 2 (Spring – Summer 2006): 54-67.
- Morgan, Hani. "Picture book biographies for young children: A way to teach multiple perspectives." **Early Childhood Education Journal** 37, 3 (December 2009): 230.
- Monica Condruz. "Managing a Multicultural Environment." **Cultural and Literary Studies** 6, 1 (2010): 85-92.
- Morote, E. "A reliable survey to measure teachers multiple awareness to their school environment." **The Journal of Multicultural Education** 5, 1 (2010): 1-13.
- Person, J. L. "An examination of the relationship between anticipative management and perceived institutional effectiveness in North Carolina Community." **Colleges Dissertation Abstract Internation** 53,9 (1993): 30-71.
- Portin, B. S., and Shen. J. "The changing principalship." In **J. Shen, School principals**. New York: Peeter Lang Publishing, 2005.
- Purnell, Paula G., Ali, Parveen, Begum, Nuran, and Carter, Marilyn. "Windows, bridges and mirrors: Building culturally responsive early childhood classrooms through the integration of literacy and the arts." **Early Childhood Education Journal** 34, 6 (June 2007): 419-424.

- Raben, Remco and Dhiravat na Pombejra. **In the King Trail: an 18th Century Dutch Journey to the Buddha's Footprint : Theodorus Jacobus van den Heuvel's Account of this Voyage to Phra Phutthabat in 1737.** Bangkok: The Royal Netherlands Embassy, 1997.
- Radoslav Petrov, "Benefits of Diversity in the workplace Valuing, Managing, and Developing a Multicultural Team." **Journal of International Business and Cultural Studies** 4, 2 (December 4, 2006): 17-21.
- Ramsey and Williams. **Multicultural education: A source book.** 2nd ed. New York: Routledge Falmer, 2003.
- Reisberg, Mira. "Social/ecological caring with multicultural picture books: Placing pleasure in art education." **Studies in Education** 49, 3 (Spring 2008): 251-267.
- Riehl, C. "The principal's role in creating inclusive schools for diverse students: A review of normative, empirical, and critical literature on the practice of educational administration." **Review of Educational Research** 70, 1 (2000): 55-81.
- Sather, S. and Henze, R. "Building relationship." **Journal of Staff Development** 22, 2 (2001): 28-31.
- Schlesinger, A.M. **The disuniting of America : Reflexion on a multicultural society.** Knoxville, TN: Whittle Direct books, 1991.
- Seema Garg., "Multiculturalism: A Challenge or an Opportunity to Managers in India Perspective." **The International Journal of Management** 3, 3 (July 2014), 1-5.
- Simon de La Loubere. "The Kingdom of Siam" Leonard Y. Andaya, "Ayutthaya and the Persian and Indian Muslim Connection" in *From Japan to Arabia, Ayutthaya's Maritime Relations with Asia*, n.d.
- Sletter, C.E. and Grant, C. "An analysis of multicultural education in the United State." **Harvard Education Review** 57, 4 (December 1987): 421-444.
- _____. **Making Choices for multicultural education** 4th ed. John Wiley & Sons, Inc, 2003.
- Smith, George Vinal. **The Dutch in Seventeenth – century.** De Kalb: Northern Illinois University, 1977.

- Smolen, Lynn A., Collins, Linda J., and Still, Kristine L. "Enhancing cultural understanding and respect with multicultural text sets in the k-8 classroom." **Ohio Journal of English Language Arts** 48, 2 (June 2008): 18-29.
- Sungtong, E. Maxcy, B.D. "The Leadership of public secondary school principals in era of education reform and cultural unrest." **International Journal of Urban Education Leadership** 4, 1 (2010): 141-159.
- Sungtong, E. "Leadership Challenger to Public secondary school principal in era of education reform and cultural Unrest in Border Provinces of Southern Thailand." Unpublished doctoral dissertation, the University of Missouri, U.S.A., 2007.
- Tartwijk, Jan V. et al. "Teachers' Practical Knowledge about Classroom Management in Multicultural Classroom." **Teaching and Teacher Education** 25, 3 (April 2009): 453-460.
- Theodorus Jacobus van den Heuvel. "A Journey to Phra Phutthabat. 1737" in **In the King Trail : an 18th Century Dutch Journey to the Buddha's Footprint** edited by **Remco Raben and Dhiravatna Pombejra**. Bangkok: The Royal Netherlands Embassy, 1997.
- Tipparat, A. and the other. "Multicultural education for Thailand." **Songklanakarin Journal of Social Science & Humanities** 6, 2 (2004): 171-183.
- Wan, Guofang. "Teaching diversity and tolerance in the classroom: A thematic storybook approach." **Education** 127, 1 (Fall 2006): 140-154.
- Yang Wenxue, Totsaphon Arinit, Sornchai Mungthaisong and Lelar Treeaekanukul. "ทางเลือกใหม่ในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคงไว้ของภาษาชนกลุ่มน้อย." **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 14, 3 (กันยายน – ธันวาคม 2555): 27-34.
- Yeung, A. Lee, Y. and Yue, K.W.R. "Multicultural leadership for a sustainable total. School environment," **Education Research Policy Practice** 5, 2 (July 2006): 121-131.

ภาคผนวก ก

- ตัวอย่างหนังสือขอตีพิมพ์งานวิจัย

- รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0520.203.2/1332

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

27 กรกฎาคม 2559

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์

ด้วย นางขวัญสุดา วงษ์แหยม รหัสนักศึกษา 56252901 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 034-219136

ที่ ศธ 0520.203.2/1079

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

27 มิถุนายน 2559

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดเข็ญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางขวัญสุดา วงษ์แหยม รหัสนักศึกษา 56252901 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับ อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของ เกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในฐานะ ผู้ทรงคุณวุฒิให้นักศึกษาสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุ วัฒนธรรมของเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 034-219136

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ประเภท	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
นักวิชาการ	1. ศ.เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	2. ดร.พรเทพ ฐู่แผน	ประธานฯหลักสูตรการบริหาร การศึกษา มร.พระนครศรีอยุธยา
	3. ดร.อมรรัตน์ สนั่นเสียง	คณบดี คณะครุศาสตร์ มร.พระนครศรีอยุธยา
ผู้บริหารการศึกษา ระดับ กระทรวงศึกษาธิการ	4. ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
	5. ดร. สำเริง กุจิรพันธ์	รองเลขาธิการคุรุสภา
	6. ดร.ดิษสกุล เกษมสวัสดิ์	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 1 (อยุธยา สระบุรี นนทบุรี ปทุมธานี)
	7. นายปรีดี ภูสีน้ำ	ผู้อำนวยการ สพป.สมุทรสาคร วิทยฐานะ ผอ.ชช.
	8. ดร.อโณทัย ไทยวรรณศรี	ผู้อำนวยการ สพป.ตาก 2 วิทยฐานะ ผอ.ชช.
ผู้บริหารสถานศึกษา	9. ดร. สมชัย เชาวลิธาดา	ผู้อำนวยการ โรงเรียนเอกชัย สพป.สมุทรสาคร
	10. ดร.สมศักดิ์ ชโลธร	ผอ.ชช. ร.ร.ประตู่ชัย สพป.อย.1
	11. ดร.สิทธิชัย รั้งสัย	ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัด สพป.สุรินทร์ 1

ประเภท	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง		
ผู้นำศาสนา	12. ดร.ปัญญา น้ำเพชร	อดีตประธานมูลนิธิพระมงคลบพิตร
	13. นายสวัสดิ์ ไวยศิลป์	โต๊ะอิหม่าม มัสยิดอันซอริสซุนนะห์ ต.หัวรอ จ.พระนครศรีอยุธยา
ผู้นำชุมชน	14. นายเกื้อกุล คำนชัยจิตร	อดีต สส. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
	15. ดร.ภัทรี สุภานุภานนท์	สจ. อำเภอพระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
ผู้ปกครอง	16. ดร. พักตร์วิภา ตะเพียนทอง	ผู้ปกครองนักเรียน ร.ร.อนุบาล พระนครศรีอยุธยา สังกัด สพป.อย.1
กรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	17. ดร.สาธิตันท์ บุญมี	กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร.ร.อนุบาลพระนครศรีอยุธยา สังกัด สพป.อย.1

ภาคผนวก ข

- แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured-interview) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
- แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) เกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา
ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
A STUDY OF SCHOOL ADMIN IN MULTICULTURAL COMUNITIES
IN THE KOH MUENG PRANAKHON SI AYUTTHAYA

วันที่..... เดือน..... ปี..... เวลา

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
- 1.2 ตำแหน่งหน้าที่
- 1.3 สถานที่ทำงาน
- 1.4 ระดับการศึกษา
- สาขา
- 1.5 ประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษา
- 1.6 เบอร์โทรศัพท์/ e-mail

2. ประเด็นที่สัมภาษณ์

- 2.1 ท่านคิดว่ามีสาระอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
- 2.2 ท่านคิดว่าจากประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดประเด็นไหนสำคัญที่สุด
- 2.3 ท่านคิดว่าประเด็นใดควรพัฒนามากที่สุด

การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา
ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
A STUDY OF SCHOOL ADMIN IN MULTICULTURAL COMMUNITIES
IN THE KOH MUENG PRANAKHON SI AYUTTHAYA

ชุมชนพหุวัฒนธรรม

ชุมชนพหุวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนที่มีความแตกต่างวัฒนธรรม เชื้อชาติหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา เพศ ชั้นทางสังคม และความต้องการพิเศษอื่นๆ ที่เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยกและเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา (พื้นที่บางส่วนของอำเภอพระนครศรีอยุธยา)

กรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองโสน ซึ่งอยู่ตรงแผ่นดินที่มีแม่น้ำลพบุรี แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำป่าสัก ล้อมรอบอยู่สามด้าน คือ ด้านทิศเหนือ ด้านทิศใต้ และด้านทิศตะวันตก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกมีคูแยกจากแม่น้ำลพบุรี ตั้งแต่ตำบลหัวรอไปบรรจบแม่น้ำบางกะจะ ที่ป้อมเพชร เรียกว่า คูชื่อน้ำ ทางด้านตะวันออกนี้มีร่องรอยของเมืองเก่า คือ เมืองอโยธยา ซึ่งปรากฏอยู่ในจารึกเก่าว่า อโยธยาศรีรามเทพนคร มีศิลปวัตถุต่างๆ อันเป็นแบบแผนของยุคอุทอง และทวาราวดี

พระเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระนครขึ้นที่ตำบลหนองโสนดังกล่าว แล้วตั้งนามพระนครนี้ว่า กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดีศรีอยุธยา มหาฉัตรรัตนราชธานีบุรีรมย์ เมื่อปี พ.ศ. 1993 คนทั่วไปเรียกตัวเมืองอยุธยาว่า เกษะเมือง มีรูปลักษณะคล้ายเรือสำเภา โดยมีหัวเรืออยู่ทางด้านทิศตะวันออก ชาวต่างประเทศในสมัยนั้น กล่าวถึงกรุงศรีอยุธยาว่าเป็นเวนิสตะวันออก เนื่องจากกรุงศรีอยุธยามีการขุดคลอง เชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับแม่น้ำใหญ่รอบเมือง

ตลาดน้ำ มีตลาดใหญ่ 4 ทิศเกาะ ในตำแหน่งที่เป็นชุมทางคมนาคม ได้แก่

ตลาดน้ำบางกะจะ อยู่บริเวณป้อมเพชร บริเวณที่แม่น้ำเจ้าพระยาและคู่อื่นๆ ที่กลายเป็นแม่น้ำป่าสัก มารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาไหลลงมาทางใต้ เป็นบริเวณทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระนคร ตลาดนี้สัมพันธ์กับชุมชนที่มีทั้งคนไทยและชาวต่างประเทศ

ตลาดปากคลองคูจาม อยู่ทางด้านใต้ของตัวเมือง บริเวณใต้วัดพุทธไสวรรย์ ซึ่งเป็นย่านที่อยู่อาศัยของพวกอิสลาม มีพวกชวาและมลายูนำหมาก หวาย และสินค้าทางภาคใต้มาขาย

ตลาดคูไม้ร่อง อยู่บริเวณลำน้ำลพบุรี ซึ่งเป็นคลองเมืองทางด้านเหนือพระนคร เป็นที่รวมของผลิตภัณฑ์มาจากทางเหนือ

ตลาดปากคลองวัดเค็ม (วัดอโยธยา) อยู่ในบริเวณลำน้ำหันตราหรือลำน้ำแม่เปี้ย ซึ่งเป็นลำน้ำป่าสักสมัยเก่า นอกจากนั้นยังมีตลาดน้ำย่อยๆ ในที่อื่นๆ อีกตามแม่น้ำลำคลอง สำหรับชุมชนที่อาศัยอยู่ในท้องที่ใกล้แม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำเหล่านี้มีทั้งประจำฤดูกาล และเกิดขึ้นในบางฤดู เช่นตอนหน้าน้ำเป็นต้น

ตลาดบก มี 2 ประเภท ได้แก่

ตลาดขายของสดเช้าเย็น มีอยู่หลายๆ ท้องที่ ทั้งภายในและนอกกำแพงเมือง เป็นแหล่งที่มีผู้นำของประเภทผัก ปลา ที่เป็นของสดมาขายทั้งเช้าและเย็น เป็นแหล่งที่ขายอาหารประจำวัน ให้แก่คนในชุมชนตามท้องที่ ตลาดขายของเฉพาะบางอย่างกระจายกันอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ มีทั้งขายเฉพาะเวลาเช้าเย็นเช่นเดียวกับตลาดสด และที่ขายประจำ แบบที่ขายเฉพาะเวลาเช้าเย็นนั้น พบตามย่านที่อยู่อาศัยภายในเมืองเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนับรวมกับตลาดสดแล้วมีกล่าวถึงเป็นจำนวน 38 แห่ง เช่น ตลาดเชิงสะพานช้าง เป็นตลาดขายปลาสด ตลาดหัวไผ่ สะพานแก้ว ขายของสดเช้าเย็น ตลาดป่าตะกั่ว ขายลูกแห เครื่องตะกั่ว ฝ้าย ด้ายขาว ด้ายแดง ตลาดหน้าวัดมหาธาตุ ขายเสื้อตะนาว เสื้อแขก เครื่องอัฐบริวาร ฝาบาตร เชิงบาตร ตาลปัตร ย่านในไก่ ขายเครื่องสำเภา ไหม แพทองเหลือง ถ้วยโต ชาม เนื้อสุกร และปลาสด ตลาดย่านจะโกรใหญ่ซื้อไม้ไผ่มาทำฝาเรือนหอยขาย ขายผ้าสุริต ผ้าขาวปาน เป็นต้น

ตลาดประจำ มีการค้าขายอยู่ตลอด มักเป็นตลาดที่สัมพันธ์กับชุมชนที่ทำการผลิตสิ่งของเฉพาะหรือไม่กี่เป็นชุมชนที่ทำหน้าที่ หรือมีอาชีพเป็นคนกลางซื้อของจากที่อื่นๆ มากมาย

มีอยู่ทั้งภายในเมืองและนอกเมือง โดยทั่วไปแล้ว ชุมชนที่ผลิตหรือรวมสินค้าไว้ขายเหล่านี้มักใช้คำว่า ย่าน จึงมักพบคำว่าย่านนี้แทนตลาดได้ เช่น ภายในเมืองมี ย่านป่ามะพร้าว ขายมะพร้าวห้าว มะพร้าวเผา มะพร้าวอ่อน ย่านป่าผ้าเหลือง ขายผ้าไตร จีวร ย่านป่าโทน ขายเรไร ปี่แก้ว หีบไม้ อูโลกใส่ผ้า ช้างม้าศาลพระภูมิ ย่านป่าขนม ขายขนมขมขมด ขนมกง ขนมพิมพ์ถั่ว ขนมสำปันนี ย่านป่าเตียบ ขายตะลุ่มพาน พานกำมะลอ พานตะลุ่ม เขียนหมาก ย่านขันเงิน ขายขัน จอก ผอบ ดับเงินและเครื่องถมยาคำ ชันจับปิ้ง สายสะอึ่ง กำไล ย่านป่ายา ขายเครื่องเทศเครื่องยา ย่านป่าฟูก ขายที่นอน หมอน เบาะ ย่านวัดกะชี มีช่างทำพระพุทธรูปทองคำ นาก เงิน สำริด เป็นต้น

เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน

ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 92 ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 7.7 และศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.3 ศาสนสถานในจังหวัดมีทั้งสิ้น 593 แห่ง แยกเป็น วัด 509 วัด มัสยิด 63 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 21 แห่ง นอกจากนั้นยังมีวัดร้าง 433 แห่ง สำนักสงฆ์ 10 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและสามัญรวม 31 แห่ง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 91 แห่ง พระอารามหลวง ชั้นเอกชนิดราชวรวิหาร 3 แห่ง ชั้นโทชนิดราชวรวิหาร 1 แห่ง ชั้นโทชนิดวรวิหาร 3 แห่ง ชั้นตรีชนิดวรวิหาร 2 แห่ง และชั้นตรีชนิดสามัญ 6 แห่ง มีจำนวนพระภิกษุ 5,172 รูป สามเณร 791 รูป

ขอแสดงความขอบคุณ

ขวัญสุดา วงษ์แหยม

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย รอบที่ 2

เรื่อง การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม
ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

แบบสอบถามฉบับนี้สร้างขึ้นจาการสัมภาษณ์ EDFR รอบที่ 1 นำมาวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ แบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มๆ ตามเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi technique) และ
พัฒนาเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่
ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา สำหรับการเก็บข้อมูลในรอบที่ 2
วัตถุประสงค์เพื่อ รวบรวมความคิดเห็นของท่าน เพื่อนำไปประมวลสังเคราะห์ การบริหารจัดการ
การศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลที่ท่านตอบจะ ไม่มีผลกระทบต่อการใช้งานของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยรับรอง
ว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามฉบับนี้จะเป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะเป็นภาพรวมเท่านั้น

ขวัญสุดา วงษ์แหยม

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ระดับ 5 หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากที่สุดกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ระดับ 4 หมายถึง ท่านเห็นด้วยมากกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ระดับ 3 หมายถึง ท่านเห็นด้วยปานกลางกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ระดับ 2 หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา ที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ระดับ 1 หมายถึง ท่านเห็นด้วยน้อยที่สุดกับการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรม ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

ข้อ ที่	การบริหารจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
ความตระหนักต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม							
1	สถานศึกษาใช้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก สถานศึกษาในการวางแผนงานในอนาคต						
2	สถานศึกษากำหนดนโยบาย และวิธีการดำเนินงานให้ เข้ากับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน						
3	จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงกับความ แตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน และ สะท้อนถึงความแตกต่างเชิงบวก						
4	หลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องกับ ประสบการณ์ของผู้เรียนและชุมชน						
5	สถานศึกษาจัดกิจกรรมกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูและ บุคลากรเห็นความสำคัญ และเข้าใจในความแตกต่าง ทางศาสนาและ วิถีชีวิตของคนในชุมชน						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
6	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มของความแตกต่างทางศาสนาและวิถี ชีวิตของคนในชุมชน						
7	สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ต่อความหลากหลายทางสังคม และความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม						
8	สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ผู้อื่น บนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
9	สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะใน การ ปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมี ความสุข						
10	สถานศึกษาเปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความ มั่นใจ เคารพตนเอง และภูมิใจในวิถีชีวิต และศาสนา ของตนเอง						
การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม							
11	สถานศึกษากำหนดมาตรฐานในการทำงานของครูและ บุคลากรให้เป็น ไปในทางเดียวกัน						
12	สถานศึกษากำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่แสดงถึง ความเป็นเอกภาพ และอัตลักษณ์ความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
13	สถานศึกษามีการประชุมสัมพันธ หรือชี้แจงให้ครูและ บุคลากรเข้าใจมาตรฐานของโรงเรียน						
14	สถานศึกษามีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน						
15	สถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ครูและบุคลากร เห็นคุณค่า และตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมาย ของสถานศึกษา						
16	สถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการและ ประเมินผลร่วมกัน โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่มีผลต่อ เป้าหมายของโรงเรียน						
17	สถานศึกษายึดแนวทางจริยธรรมเป็นหลักในการ ตัดสินใจให้รางวัล และการลงโทษอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
18	สถานศึกษาส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีให้กับครูและ บุคลากรเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ และศรัทธาวิชาชีพ						
19	สถานศึกษาสร้างบรรยากาศให้ครูและบุคลากรทางการ ศึกษาเกิดการเรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร						
20	สถานศึกษาเปิดพื้นที่ ให้กับครูและบุคลากรทางการ ศึกษามีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การศึกษาดูงาน การ ฝึกอบรมต่างๆ						
องค์กรการเรียนรู้ที่หลากหลาย							
21	สถานศึกษาจัดหลักปรัชญาไปโตในการบริหารงาน ภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
22	สถานศึกษาบริหารจัดการ โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง						
23	สถานศึกษาจัดทำแนวทาง ในการปฏิบัติกิจกรรม ร่วมกันของครูและบุคลากร นักเรียน ที่ชัดเจนและมี การประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย						
24	สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ ยุวกาชาด ชุมนุน หรือกิจกรรมตามความสนใจ ตาม นโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เพื่อให้เกิดการ ตระหนักรู้ และเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและ วิถีชีวิต						
25	สถานศึกษากำหนดแนวทางการแต่งกาย หรือ เครื่องแบบ ที่ชัดเจนตามบริบทของความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิต						
26	สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก สถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิตคนที่อยู่ในชุมชน						
27	สถานศึกษาจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและ บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองที่เสมอภาคและเท่า เทียมกัน						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
28	สถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนตามความเหมาะสม						
29	สถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถประกอบพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถือได้ ตามความเหมาะสม						
30	สถานศึกษาร่วมมือกับผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน						
บรรยากาศความเป็นพหุวัฒนธรรม							
31	หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
32	หน่วยงานต้นสังกัดจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
33	สถานศึกษามีปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แผนงาน หรือโครงการต่างๆของสถานศึกษา บังบอกถึงความตระหนักในการสร้าง การยอมรับพหุวัฒนธรรม						
34	ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดการศึกษาบนความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
35	ผู้บริหารมีทัศนคติเชิงบวกต่อความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
36	ครูและบุคลากร นักเรียน และผู้ปกครองรับรู้นโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
37	สถานศึกษาเปิดพื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อความ เข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคน ในชุมชนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา						
38	องค์กรประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษา สะท้อน ถึงการยอมรับ ความหลากหลายในวิถีชีวิตและการนับ ถือศาสนาของคนในชุมชน						
39	นักเรียนต่างกลุ่มวิถีชีวิตและการนับถือศาสนามีโอกาส ทำกิจกรรมที่โรงเรียน หรือ ได้รับอนุญาตให้หยุดเรียน ในวันสำคัญทางศาสนา หรือ ประเพณีของกลุ่มนั้นๆ						
40	นักเรียนทุกกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมมีโอกาสได้รับ ทุนการศึกษา และอาหารกลางวัน โดยเท่าเทียมกัน						
ภาวะผู้นำทางทางพหุวัฒนธรรม							
41	ผู้บริหารสร้างความตระหนักในการพัฒนาตนเองของ ทีมงาน						
42	ผู้บริหารเสริมสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากร พัฒนาการปฏิบัติงานของตน						
43	ผู้บริหารใช้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้ครู และบุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ						
44	ผู้บริหารเปิด โอกาสให้ครูและบุคลากรมีสิทธิในการ รับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าเทียมกัน						
45	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแสดง ความสามารถ และยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและ บุคลากรทุกคน						
46	ผู้บริหารเปิด โอกาสให้ครูและบุคลากรพัฒนาการ ปฏิบัติงานของตนเอง						
47	ผู้บริหารให้การยอมรับความสำเร็จ และผลงานของครู และบุคลากรทุกคน						
48	ผู้บริหารให้ครูทุกคนมีสิทธิได้รับปัจจัยต่างๆ ในการ ทำงานเท่าเทียมกัน						
49	ผู้บริหารมอบหมายงานตามความสามารถ และความ ถนัดของแต่ละบุคคล						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
50	ผู้บริหารสามารถเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบ และวิธีการสอนของครูแต่ละคน นำไปสู่เป้าหมายและ ค่านิยมร่วมของโรงเรียน						
คุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม							
51	ครูเข้าใจในหลักการ และวิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เพื่อ ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
52	ครูมีความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถี ชีวิตของนักเรียนทุกคนเป็นอย่างดี						
53	ครูมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและผู้ปกครองที่มีความ แตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ต่างจากตนเอง						
54	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียน ได้เรียนรู้ถึงความเหมือนและ ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
55	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้ว่าความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิต ไม่ใช่อุปสรรคของการเป็นเพื่อน กัน และการอยู่ร่วมกัน						
56	ครูให้ความสนใจนักเรียนทุกกลุ่ม ศาสนาและวิถีชีวิต โดยเท่าเทียมกัน						
57	ครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนด้วยความเสมอภาคและ ยุติธรรม						
58	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิตได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่						
59	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนทุกกลุ่มความแตกต่างทาง ศาสนาและวิถีชีวิตได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้วัฒนธรรมของ กันและกัน						
60	ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนทุกคน ทุก วิถีชีวิตและทุกศาสนา						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม							
61	สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนตลอดเวลา						
62	สถานศึกษาเปิดพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้า มาใช้ในการศึกษาหาความรู้						
63	สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากแหล่ง เรียนรู้ทางศาสนาและวิถีชีวิตในชุมชน						
64	สถานศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้จากท้องถิ่นเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียน						
65	สถานศึกษาพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้						
66	สถานศึกษาเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอก โรงเรียนได้						
67	สถานศึกษาใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาการเรียนรู้						
68	สถานศึกษาขอรับการสนับสนุนงานวิชาการจาก ชุมชน						
69	สถานศึกษาสนับสนุนให้ชุมชนได้รับการพัฒนาจาก องค์กรต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และ คนในชุมชน						
70	สถานศึกษาสนับสนุนให้ร่วมทรัพยากรของชุมชน ภูมิ ปัญญาชาวบ้าน และแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน						
การบริหารแบบมีส่วนร่วม							
71	สถานศึกษาจัดทำรูปแบบการติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน						
72	สถานศึกษาติดต่อ และประสานงานกับ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนา การศึกษาร่วมกัน						
73	สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
74	สถานศึกษาประสานงานกับผู้ปกครองและ ชุมชนในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของ สถานศึกษา						
75	สถานศึกษาประสานกับองค์กรชุมชนหรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยวิธีการที่ หลากหลาย						
76	สถานศึกษาประสานงานกับฝ่ายต่างๆของ หน่วยงานให้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ						
77	สถานศึกษาจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และ ชุมชน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน						
78	สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีบรรยากาศที่ เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน						
79	เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และร่วมกันทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ						
80	สถานศึกษาจัดทำระบบเครือข่ายทั้งภายในและ ภายนอกสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงาน ร่วมกัน						
การจัดกระบวนการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม							
81	ครูสอบวัดประเมินพื้นฐานความรู้ เจตคติ และ พฤติกรรมนักเรียนทุกคน ก่อนวางแผนการสอน ทุกครั้ง						
82	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ใน ความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต โดย มุ่งเน้นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง						

ข้อ ที่	การบริหารการจัดการสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา	ระดับความคิดเห็น (เห็นด้วย)					เหตุผลเพิ่มเติม สำหรับ ผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	
83	ครูเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างตรงไป ตรงมา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
84	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนมีโอกาสคิดวิเคราะห์ สาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อคติและความลำเอียงต่อความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิต						
85	ครูเปิดพื้นที่ให้นักเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ในรายวิชาต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน						
86	ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนรู้						
87	ใช้กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในความแตกต่างทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้						
88	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง						
89	ครูปรับกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิถีปฏิบัติต่างๆ ให้เหมาะสมกับนักเรียนทุกกลุ่ม						
90	ครูปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ และการวัดผล ให้เหมาะสมกับนักเรียน (Learning Style)						

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางขวัญสุดา วงษ์ແພມ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	11/20 หมู่ 2 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนประตู่ชัย หมู่ 2 ตำบลท่าวาสกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000
ตำแหน่ง	รองผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาโทวิทยาศาสตร์ทั่วไป สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี
พ.ศ. 2551	ปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2559	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2539	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้าน โพนบกหนองผือ จังหวัดสกลนคร
พ.ศ. 2542	อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนวัดหนองไม้ซุง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2546	อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนวัดหนองไม้ซุง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2547	ครู คศ.2 โรงเรียนวัดหนองไม้ซุง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2553	รองผู้อำนวยการโรงเรียนนครหลวง (พิบูลย์ประเสริฐวิทย์) คศ.2 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2554	รองผู้อำนวยการเรียนอนุบาลพระนครศรีอยุธยา คศ.3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการโรงเรียนประตู่ชัย คศ.3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา